

Druhý Dobrovolný národní přezkum Agendy 2030 v České republice (2021)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Ministerstvo životního prostředí

Obsah

Úvodní slovo	4
Manažerské shrnutí	5
Proces přípravy reportu a zdroje informací	8
Osvojení SDGs	10
Vláda a jiné instituce státu	10
Parlament a politické strany	11
Společnost	11
Národní rámec pro naplňování cílů	15
ČR 2030 a Implementace Agendy 2030	15
Mezinárodní úroveň	16
Úroveň EU	17
Regiony a jejich strategie	17
Věda a vzdělávání	18
Integrace tří pilířů udržitelného rozvoje	21
Nikoho nenechat pozadu	24
Mnoho podob chudoby	24
Zaostřeno na rovnost žen a mužů	26
Postavení migrantů	27
Mládež není jen škola	27
Institucionální mechanismy	28
Koordinace	28
Monitoring a reporting	28
Strukturální výzvy	30
Dekarbonizace	30
Společnost 4.0	32
Nerovnosti	33
Cíle udržitelného rozvoje	35
SDG 1 Konec chudoby	36
SDG 2 Konec hladu	37
SDG 3 Zdraví a kvalitní život	39
SDG 4 Kvalitní vzdělávání	41

SDG 5 Rovnost mužů a žen	43
SDG 6 Pitná voda a kanalizace	45
SDG 7 Dostupné a čisté energie	47
SDG 8 Důstojná práce a ekonomický růst	49
SDG 9 Průmysl, inovace a infrastruktura	51
SDG 10 Méně nerovností	53
SDG 11 Udržitelná města a obce	55
SDG 12 Odpovědná spotřeba a výroba	57
SDG 13 Klimatická opatření	59
SDG 14 Život ve vodě	61
SDG 15 Život na souši	62
SDG 16 Mír, spravedlnost a silné instituce	65
SDG 17 Partnerství ke splnění cílů	67
Finanční prostředky k naplňování SDGs	71
Přehled o rozdělování finančních prostředků	71
Veřejné finance	71
Podpora méně rozvinutých zemí	72
Závěr a další postup	74
Odkazy	75
Seznam zkratk	77

Úvodní slovo

„Naděje není přesvědčení, že něco dobře dopadne, ale jistota, že má něco smysl – bez ohledu na to, jak to dopadne.“¹ “ Tváří v tvář dopadům pandemie Covid-19, se slova Václava Havla ukazují být stále pravdivá. Rok 2030 se blíží a naplnění některých Cílů udržitelného rozvoje (SDG) se nám vzdálilo. Když jsme na podzim roku 2019 spolu s dalšími hlavami států a předsedy vlád na SDG Summitu zahajovali Decade of Action, nikoho z nás nenapadlo, jak rychle se proměníme v krizové manažery. V globalizovaném světě existují a budou vždy existovat rizika, na něž se nebudeme schopni nikdy plně připravit. Nesmíme však začít pochybovat, že tato příprava má smysl. Zvyšování připravenosti a odolnosti našeho systému a společnosti jako celku vůči novým rizikům je spojené s naplňováním Agendy 2030.

Přes veškeré problémy spojené s Covid-19 Česká republika ve svém úsilí o naplnění Agendy 2030 nepolevila. V SDG Indexu se umístila na 8. příčce a patří tak ke světovým leaderům v oblasti udržitelnosti. Od prvního dobrovolného národního přezkumu (VNR) v roce 2017 podnikla česká vláda řadu kroků k tomu, aby svou pozici udržela a naplnila svou vizi stát se zemí pro budoucnost (Country for the Future).

Úspěch zavazuje. Přesto, že Českou republiku výrazně zasáhla pandemie Covid-19, přinesla nenahraditelné ztráty na životech a dlouhodobá omezení si vyžádala skutečně velkou trpělivost všech občanů. Jsem rád, že Česká republika tuto nelehkou situaci zvládá. Byla příkladem toho, jak se Češi umějí semknout a být vynalézaví a obětaví. Stát vytvořil celou řadu podpůrných programů, aby zajistil, že nikdo nezůstane opomenut. Proto je i druhé VNR České republiky sebevědomé.

Přezkum plnění SDGs není možné postoupit bez toho, abychom poukázali i na naše současné slabá místa. Dopady pandemie Covid-19 totiž zintenzivnily problémy a strukturální výzvy, o kterých jsme již věděli. Ukázaly nám, že ačkoliv česká společnost je rovnostářská, řada lidí a rodin se pohybuje blízko hranice pádu do chudoby. Zejména pracujícím lidem s nízkými příjmy hrozí nárůst ohrožení chudobou. Uzavření škol zvýšilo nerovnosti ve vzdělávání a přetrvávající závislost mezi socioekonomickým zázemím dítěte a jeho vzdělávacími výsledky. Pandemie nám připomněla, v jak komplexním a propojeném světě žijeme a že kvalita života (well-being) je stejně důležitá, jako ekonomický růst, ne-li důležitější.

Dobrou zprávou je, že Česká republika nedávno schválila *Národní plán obnovy* ve výši cca 7 mld. EUR. Oceňuji, že Evropa má plán, jak se zotavit a všemi dostupnými prostředky směřuje k sociálně spravedlivé a zelené transformaci naší společnosti a ekonomiky, která nebude překračovat limity naší planety. Sdílené úsilí bude potřeba nejen pro dosažení cílů Pařížské dohody, ale i pro zastavení této pandemie.

V duchu *leave no one behind* Česká republika nadále podporuje partnerské země v dosahování SDGs a od začátku pandemie poskytuje humanitární asistenci na okamžitou pomoc a zmírnění negativních socioekonomických dopadů v souvislosti s Covid-19.

Obnova nebude nikdy kompletní, dokud se nepodaří prostřednictvím očkování globálně imunizovat dostatečné množství lidí. Jen tak zabráníme dalším, mutacím viru, které by mohly relativizovat veškeré dosavadní úsilí. Proto je potřeba se zasadit o co nejdostupnější a efektivní vakcinaci. Team Europe kope za celý svět. Česká republika jeho prostřednictvím pomáhá nejen zemím, s nimiž spolupracuje v rámci dvoustranné rozvojové spolupráce. Česká republika si váží toho, že může letos představit své druhé VNR. Je příležitostí ukázat, že právě v kritických momentech jsou SDGs tím plánem a kompasem našeho společného úsilí o udržitelný svět. Věřím, že toto přesvědčení bude klíčové i pro úspěch českého předsednictví v Radě Evropské unie v příštím roce.

Mgr. Richard Brabec
Ministr životního prostředí

¹ HAVEL, Václav a HVÍŽĎALA, Karel. *Dálkový výslech: (rozhovor s Karlem Hvížďalou)*. V Praze: Melantrich, 1989, s. 156-157.

Manažerské shrnutí

Česká republika (ČR) předkládá své druhé VNR po čtyřech letech. Oproti VNR z roku 2017 se liší vyšší mírou podrobnosti a novými zdroji informací. Svůj pokrok monitoruje prostřednictvím tří sad indikátorů – globální sady indikátorů Agendy 2030, národní sady spojené se *Strategickým rámcem Česká republika 2030* (ČR 2030) a sady indikátorů kvality života – čítajících více než 500 indikátorů. Díky tomu má ČR jasnější představu o tom, kde vykročila správným směrem a kde jsou její slabiny. Koordinaci v naplňování SDGs od roku 2019 usnadňuje síť focal points ze všech ministerstev. Jejím smyslem je mainstreamovat Agendu 2030 ve státní správě a posílit whole-of-government approach.

Dlouhodobou vizi rozvoje založenou na SDGs představuje *Strategický rámec ČR 2030*. Tento dokument od roku 2017 slouží pro koordinaci veřejných politik a je naplňován a rozvíjen dalšími sektorovými či resortními strategiemi. ČR provedla v roce 2020 svůj první přehled výdajů státního rozpočtu ve vztahu k SDGs (*SDG tagging*). Výdaje státu vykazují soulad s prioritami SDGs na úrovni 75 %. Tvorba rozpočtu na základě SDGs však vyžaduje velké úpravy ve struktuře rozpočtu i procesu jeho přípravy. ČR proto v tomto ohledu uvítá výměnu zkušeností s dalšími státy, které se rozhodly aplikovat SDG budgeting.

Dobrou zprávou je, že pokrok byl zaznamenán u osmi SDGs, u osmi SDG je pokrok omezený či nevyrovnaný, případně neexistují data pro evaluaci podniknutých kroků. Pouze v případě SDG 5 Rovnost žen a mužů se nedaří odstraňovat strukturální společenské a ekonomické překážky, ačkoli platná legislativa zajišťuje všem ženám rovný přístup a práva.

Obrázek č. 1:

Pokrok v naplňování SDGs v letech 2017 – 2021, zdroj: Zpráva o naplňování Agendy 2030 v České republice (2021)

Klíčovými faktory, které umožnily tento výsledek, byly dlouhodobý a dynamický hospodářský růst a s ním spojená nízká nezaměstnanost, robustní sociální systém a fungující instituce právního státu. Některé dlouhodobé slabiny však přetrvávají, např. nedostatečné ex ante hodnocení dopadů, stále existující resortismus či závislost na tradičních zpracovatelských oborech a obchodu a nižší zastoupení moderních a inovativních odvětvích.

ČR si uvědomuje naléhavost klimatické změny a plní evropské klimatické závazky. Za posledních třicet let ČR výrazně snížila emise skleníkových plynů, nyní však trend stagnuje. Hlavními příčinami jsou struktura energetiky a energeticky náročná odvětví průmyslu. Emisní náročnost ekonomiky zůstává jedna z nejvyšších v Evropské unii (EU), protože ČR je silně průmyslovou zemí s otevřenou ekonomikou. Dekarbonizace tak zůstává zásadní výzvou, nejen v environmentální, ale také v ekonomické a sociální rovině. Z tohoto důvodu ČR dlouhodobě podporuje restrukturalizaci uhelných regionů a phase-out lze očekávat nejpozději do roku 2038.

Dopady klimatické změny se hmatatelně projevují v české krajině. Rok 2019 byl na území ČR druhý nejteplejší v historii pozorování, a přestože byl roční úhrn srážek v mezích normálu, kvůli vysokým teplotám byla značná část území postižena půdním i hydrologickým suchem. Sucho trvající od roku 2014 se projevilo zejména hromadným odumíráním lesů. Zrychluje se také tempo degradace zemědělské půdy a zvyšuje se zejména riziko extrémní eroze.

Dopady Covidu-19 nám připomínají křehkost našeho úspěchu. Nepřinesly zatím zcela nové trendy, nýbrž hlavně zvýraznily slabé stránky, kterým nebyla dosud věnována potřebná pozornost.

Příjmová nerovnost je v ČR nízká, stejně tak míra ohrožení chudobou. Pomáhá k tomu zejména silný sociální systém a v posledních letech růst minimální mzdy. ČR byla silně postižena epidemií Covid-19, ale zdravotnický systém nápor vydržel. Pandemie však prohloubila dlouhodobě neřešené nedostatky v dostupnosti a financování sociálních služeb. Přestože česká míra nezaměstnanosti zůstala během pandemie na rekordně nízké úrovni, sociálně slabé a vyloučené osoby ztratily možnost výdělků jako první, a to zejména rodiče samoživitelé, kteří museli zůstat doma s dětmi.

Největší výzvy budou v nejbližší době stát právě před sociálním systémem a státním rozpočtem, který bude muset udržet dosavadní úspěchy, a přitom se vypořádat se zvýšeným tlakem. Nikoho neopomenout (leave no one behind) bude nyní aktuálnější než dříve, a to s ohledem zejména na rovnost mužů a žen. Ženy vydělávají průměrně o 20 % méně než muži a v kombinaci řady podobných znevýhodnění jsou celkově zranitelnější. Sociální dopady budou tlumeny reformou legislativy v oblasti exekucí, která přináší mnoha rodinám naději na důstojný život.

Zvýšenou pozornost si zaslouží dopady Covidu-19 na zdraví. Kvůli bezpečnostním opatřením a omezením se snížila pozornost věnovaná jiným onemocněním a byla odkládána preventivní a kontrolní vyšetření, jež se projeví ve střednědobém měřítku. Mimořádná situace také ukázala, že nelze podceňovat ani otázku duševního zdraví, zvláště u mladších osob a žen s malými dětmi. ČR však v posledních čtyřech letech učinila významný pokrok v reformě psychiatrické péče. Široký participativní a mezerosortní proces, do něhož se vedle expertů zapojily i zástupci pacientů, pomohl nastartovat potřebné změny pro deinstitucionalizaci psychiatrické péče.

Pandemie Covid-19 se také stala katalyzátorem digitalizace veřejné správy, jak v jejím vnitřním chodu, tak ve formě jejího styku s veřejností. Zájem o elektronický kontakt s veřejnou správou ze strany veřejnosti byl zjevný (indikuje jej např. nárůst žádostí o datové schránky pro fyzické osoby). Výzvou pro státní správu zůstává využití nově otevřených možností pro intenzivnější zapojení občanů do rozhodování nad rámec již aktivních společenských aktérů. Participativní mechanismy s účastí veřejnosti dosud zůstávají doménou měst a obcí. ČR se nechá ráda inspirovat dalšími VNR, jak této příležitosti využít a jak zvýšit inkluzivitu a transparentnost vládnutí.

Vzrostly také nároky na distanční výuku i povědomí o riziku digital gap. Na jaře 2020 během prvního lockdownu z on-line výuky vypadlo odhadem 250 tis. žáků, ve školním roce 2020/2021 se tento počet snížil na pětinu, nicméně i toto číslo je pořád vysoké. Ukazuje však na rychlou schopnost adaptovat se na nové podmínky, a to jak z hlediska učitelů, tak i žáků a studentů. V tomto světle je více než důležité pokračování reformy vzdělávání a zavádění mechanismů inkluze ve školách. Jejím cílem je eliminovat dosud vysokou míru závislosti vzdělávacích výsledků na socioekonomickém zázemí žáků a rozetnout tak začarovaný kruh nerovností, kdy lidé s nižším vzděláním vydělávají méně a mají i nižší šanci na dožití.

Partnerství mezi nevládním sektorem a státem jsou jedním z klíčových principů veřejných politik. Dialog všech aktérů provázel přípravu *Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+*. Důležité bylo i nalezení shody pro změnu hodnocení výzkumných organizací a podpory výzkumu, vývoje a inovací platná od roku 2017, která umožňuje jejich dlouhodobý a koncepční rozvoj. Z konkrétních iniciativ je příkladem dobré praxe kampaň Dost bylo plastu Ministerstva životního prostředí, která začala připravovat firmy i veřejnost na problematiku jednorázových plastů dříve, než bylo rozhodnuto o jejich konci. Na ni navazuje iniciativa Sážíme budoucnost zaměřená na adaptační opatření prostřednictvím výsadby stromů a následné péče o ně. Další oblastí spolupráci, na niž ČR chystá zaměřit, je podpora odpovědného nakupování a cirkulárních veřejných zakázek.

Před ČR stojí úkol naplnit své dlouhodobé závazky v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce. Přestože mezi lety 2015 a 2019 finanční a technická pomoc poskytovaná ČR vzrostla o třetinu, stále nedosahuje dostatečné výše. Dlouhodobě činí podíl rozvojové pomoci jen 0,13 % hrubého národního důchodu (HND).

Proces přípravy reportu a zdroje informací

ČR si je plně vědoma toho, že VNR je rigorózním procesem založeným na evidence-informed přístupu. Proto začala s přípravou VNR reportu již před dvěma lety tak, aby správně nastavila informační toky a meziresortní spolupráci. Report se díky tomu podařilo propojit s monitoringem a reportingem národní strategie udržitelného rozvoje, a těžit z této synergie.

Přípravu VNR podpořil a akceleroval projekt *Mechanismy prosazování udržitelného rozvoje* financovaný z EU fondů, který poskytl meziresortní zázemí pro nastavení implementace Agendy 2030.² Své síly, znalosti a zkušenosti v něm spojilo Ministerstvo životního prostředí (MŽP) s Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR), Český statistický úřad (ČSÚ) a CENIA, Česká informační agentura pro životní prostředí. Ve spolupráci s ostatními rezorty připravily hodnotící zprávy, zajistily potřebná data, jejich veřejnou prezentaci a začaly připravovat aktualizaci strategických dokumentů tak, aby zohledňovaly dopady Covidu-19.

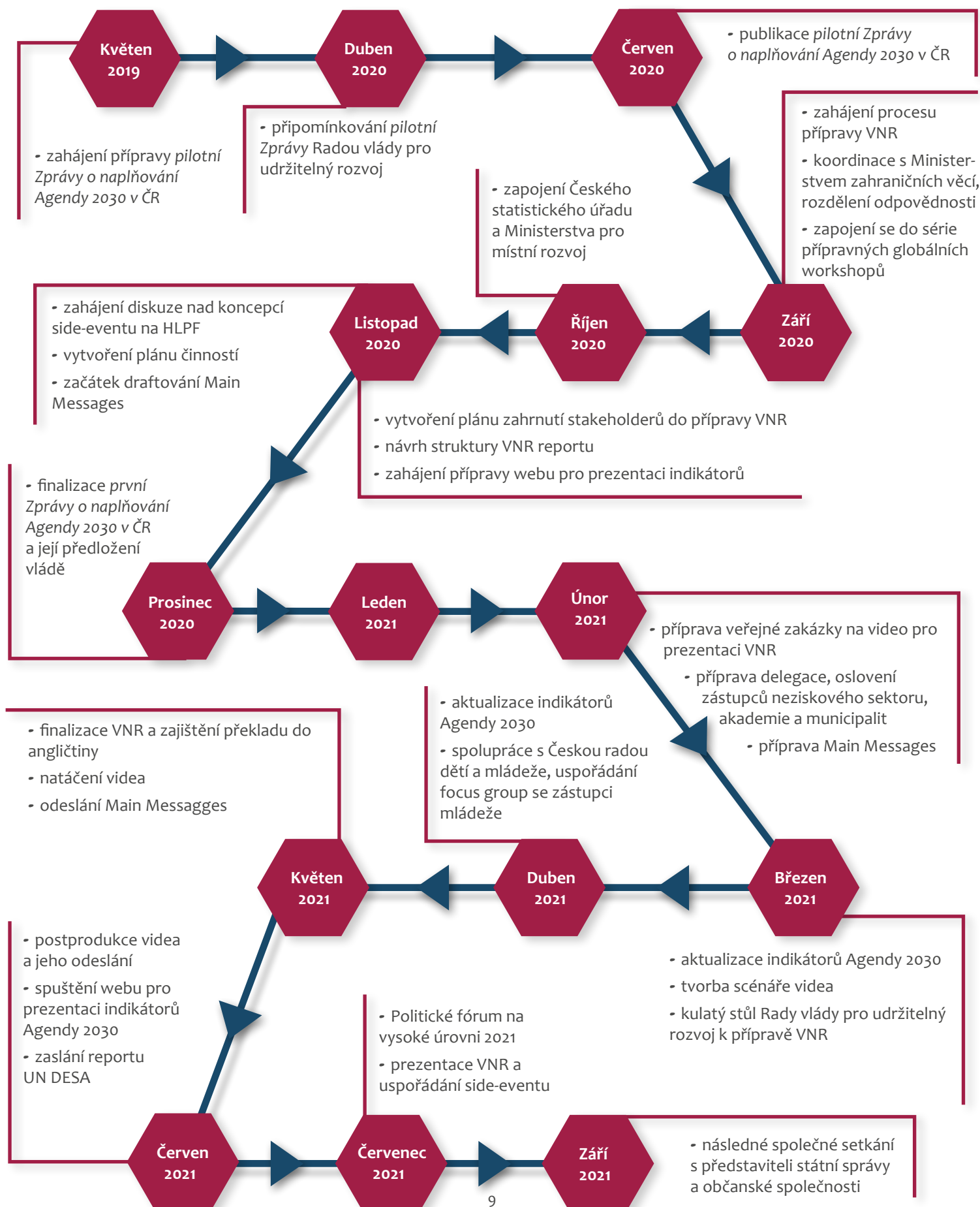
Zmíněné hodnotící zprávy jsou zdrojem velké většiny informací obsažených ve VNR a v úplnosti jsou k dispozici on-line (anglicky i česky). Kde to bylo možné, byly data a informace těchto zpráv pro potřeby VNR aktualizovány, a to ve spolupráci s gesčními ministerstvy, nebo ČSÚ. Pandemie výrazně limitovala participativní charakter VNR a neumožnila realizovat původní záměry. Národní Zpráva o naplňování Agendy 2030 byla v roce 2020 dvakrát projednána Radou vlády pro udržitelný rozvoj. V březnu 2021 se uskutečnil kulatý stůl určený členům Rady vlády pro udržitelný rozvoj, na kterém byly představeny a diskutovány dopady pandemie Covid-19 na plnění SDGs a obsah Main Messages.

Perspektiva mladých je v reportu zachycena díky spolupráci s Českou radou dětí a mládeže, která sdružuje přes 100 organizací dětí a mládeže. Ve spolupráci s ní byla také zorganizována na konci dubna 2021 fokusní skupina, jejíž výstupy jsou zahrnuty v podobě citací zúčastněných. Informace týkající se hodnotových postojů mládeže nebo názorů konkrétních mladých lidí, jež jsou ve VNR citovány, vycházejí z dat, šetření a aktivit České rady dětí a mládeže.

V květnu 2021 pak proběhla anketa o vnímání SDGs v české společnosti a veřejné slyšení, na kterém byl návrh VNR představen zainteresované veřejnosti. Osloveno bylo několik set zástupců různých poradních orgánů vlády a meziresortních pracovních skupin. Tímto způsobem bylo zajištěno, že se na VNR podíleli zástupci různých stakeholderů.

² Projekt *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje* ve státní správě, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/00014042, byl podpořen z Operačního programu Zaměstnanost, viz https://www.mzp.cz/cz/udrzitelny_rozvoj_statni_sprava.

MAPA PŘÍPRAVY PROCESU DRUHÉHO VNR ČESKÉ REPUBLIKY

Osvojení SDGs

Vláda a jiné instituce státu

Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj představuje nejdůležitější komplexní agendu Organizace spojených národů (OSN) současnosti. Jménem ČR se vláda přihlásila k jejímu naplňování v roce 2015. Navazovala na své dosavadní úsilí v oblasti udržitelného rozvoje, které vtělila do strategických dokumentů z let 2004 a 2010. *Agenda 2030* zároveň byla i příležitostí pro přerázování vize rozvoje ČR tak, aby byla schopna reagovat na všechny významné megatrendy a výzvy 21. století.

Výrazem praktické snahy o naplnění Cílů udržitelného rozvoje (SDGs) byla příprava a v roce 2017 přijetí nového *Strategického rámce ČR 2030*, který posloužil jako základ prvního VNR v témže roce. Strategický rámec slouží jednak jako rozvojová strategie ČR a odráží její specifika, jednak funguje jako převodník cílů *Agendy 2030* na národní úroveň a shrnuje, kam rozvoj ČR dospěl, jakým čelí rizikům a jakých příležitostí může využít. Příprava ČR 2030 byla koordinována přímo z Úřadu vlády ČR (ÚV).

Centrem koordinace implementace *Agendy 2030* se v roce 2018 stalo MŽP, kam byla přesunuta celá agenda udržitelného rozvoje, tj. zvláštní oddělení i Rada vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR). Současně byl Vládou ČR přijat Implementační plán ČR 2030 pro léta 2018-2020, a také samostatný materiál *Implementace Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj* (Cílů udržitelného rozvoje) v ČR (*Implementace Agendy 2030*). Druhý jmenovaný dokument rozdělil odpovědnost mezi ministerstva za všechny relevantní podcíle SDGs v jejich vnitřní i vnější dimenzi a zaměřil se i na některé specifické výzvy *Agendy 2030* nezahrnuté do ČR 2030. Předseda vlády Andrej Babiš se k myšlence *Agendy 2030* přihlásil třemi dobrovolnými závazky ČR, jež představil na SDG summitu OSN v září 2019.

Dobrovolné závazky ČR na SDG summitu 2019

Pro naplnění SDGs musejí jít ruku v ruce systémové změny se změnou chování jednotlivců. Tomu odpovídají tři dobrovolné závazky, které na sebe ČR vzala.

První představuje systémovou změnu. ČR plánuje zahrnout perspektivu udržitelného rozvoje do systému hodnocení dopadů.

Druhý závazek, který pomůže přiblížit se SDGs, může naopak přijmout každý člověk a jakákoliv organizace. Stačí jej jednoduše zaregistrovat na platformě dobrovolných závazků www.cr2030.cz/zavazky/.

Třetí závazek představuje souhrn aktivit států a dobrovolných aktivit nestátních aktérů vč. jednotlivců. Jde o výsadbu nových stromů a péči o ně. ČR se zavázala vysadit nad rámec průběžné obnovy lesů 10 mil. stromů do roku 2025, což pomůže snížit uhlíkovou stopu i adaptovat sídla na změnu klimatu. V rámci iniciativy spolupracuje široké spektrum partnerů z veřejné správy, firem, NNO i jednotlivců, jež umožňuje off-setování uhlíkové stopy. Dosud bylo vysazeno přes 1 mil. stromů.

S ohledem na rozsah, hloubku a komplexitu témat spojených s výzvami v oblasti udržitelnosti si vláda uvědomuje přínosnost celospolečenského dialogu. Vedle dlouhodobého strukturovaného sociálního dialogu existuje řada tematicky zaměřených poradních a pracovních orgánů vlády. RVUR sdružuje jak zástupce státní správy, zákonodárných sborů a ČSÚ, tak organizace reprezentující různé sociální skupiny (např. ženy, seniory, zaměstnance, zaměstnavatele), témata (např. ekologická, sociální apod.), nebo instituce (např. univerzity či municipální asociace).

Práce RVUR probíhá v první řadě na úrovni tematicky zaměřených výborů (např. pro socioekonomický rozvoj, udržitelnou energetiku, indikátory udržitelného rozvoje apod.) a pracovních skupin (např. pro spolupráci analytických útvarů). Zásadnější a průřezová témata se řeší na plenárních zasedáních RVUR. *Strategický rámec ČR 2030* byl připravován ve spolupráci s RVUR a ona všechny zásadní kroky také nadále projednává.

Do implementace *Agendy 2030* se postupně zapojují i nezávislé instituce státu. Přestože jim vláda nemůže dávat pokyny, přispívají k naplnění SDGs svým zaměřením tak, jako ČSÚ, nebo mohou poskytovat důležitou zpětnou vazbu tak, jako Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ). Zejména role ČSÚ je v decentralizovaném statistickém systému klíčová, neboť díky jeho aktivitě se daří získávat data pro indikátory udržitelného rozvoje (viz kapitola Institucionální mechanismy). Perspektiva udržitelného rozvoje je patrná i z některých auditů NKÚ. Například v roce 2019 prověřoval NKÚ efekt finančních a daňových opatření vlády ve vztahu k ochraně klimatu, nebo koherenci politiky s ohledem k potřebě zmírnění dopadů sucha. Úřad se také podílí na činnosti mezinárodní Pracovní skupiny pro environmentální audit (INTOSAI WGEA). V letech 2017-19 se NKÚ v jejím rámci zaměřil na zlepšení postupu při kontrolách týkajících se environmentálních problémů měst a městských aglomerací (např. ovzduší, hluku, odpadů, infrastruktury apod. Navázal tak na své snahy z předchozího období, které se týkaly obnovitelných zdrojů a úspor energií.

Parlament a politické strany

Strategický rámec ČR 2030 byl připraven na základě mimořádně široké spolupráce vládních i nevládních aktérů, jehož součástí byly i dva semináře v Parlamentu ČR. V poslanecké sněmovně ustanovené po volbách v roce 2017 byla agenda udržitelného rozvoje formálně ukotvena v Podvýboru pro udržitelný rozvoj zřízeném Výborem pro životní prostředí. Práce obou výborů se účastní poslankyně a poslanci z vládních i opozičních stran. Na obou platformách byla také projednána Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti, hodnotící naplňování ČR 2030 za léta 2017-2020.

Po zveřejnění diskusního dokumentu Evropské komise *Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030* v lednu 2019 byla rámcová pozice projednána jak v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (Výbor pro životní prostředí a Výbor pro evropské záležitosti), tak v Senátu Parlamentu ČR. Senátoři ve svém usnesení zdůraznili, že považují za důležité klást větší důraz na zmírňování dopadů změny klimatu, roli zahraniční rozvojové spolupráce a klíčovou úlohu mladých lidí při naplňování SDGs.

Agenda 2030 zatím není v příliš velké míře předmětem politické soutěže. Programy politických stran na SDGs explicitně neodkazují, nicméně řada programových bodů se naplňování SDGs v různé míře dotýká. Zájem o udržitelnost projevují jednotliví poslanci z různých stran spíše než poslanecké kluby či politické strany.

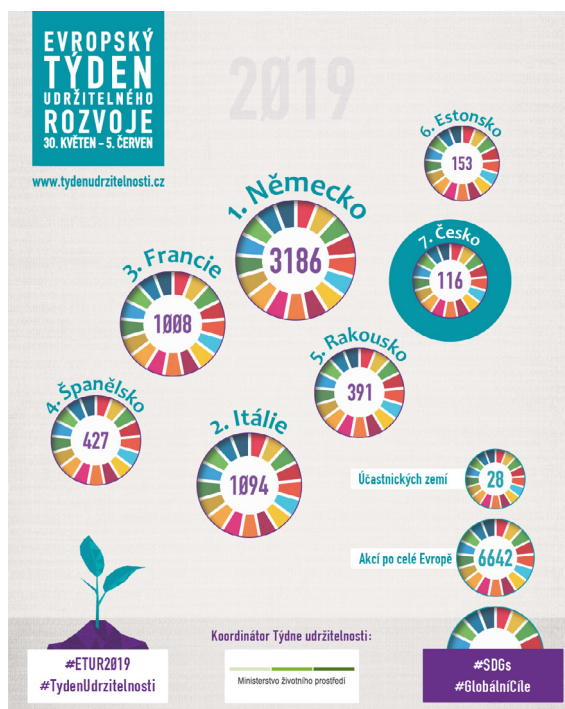
Společnost

Naplňování SDGs není jenom věcí veřejné správy nebo politických institucí. Naléhavost změny našich dnešních zvyklostí se šíří i ve společnosti. Nezastupitelnou roli v tom hrají nevládní organizace a občanské iniciativy, které svými dlouhodobými aktivitami, projekty ale také vzdělávacími a osvětovými akcemi přispívají k naplňování SDGs. Představu o tom si je možné učinit na každoročních Fórech, jež představují otevřený prostor k setkání a diskusi mezi všemi, koho téma zajímá, bez vázanosti na jakoukoli instituci. Fóra často otevírají otázky, na které v každodenním běhu politiky nebývá dost prostoru. K tomu přispívá i účast zahraničních hostů, kteří poskytují ČR dobrou zpětnou vazbu, pohled z odstavu.

Fórum udržitelného rozvoje 2019, americký ekonom profesor Jeffrey Sachs

Dobrou příležitostí k rozšíření myšlenky SDGs a každodenního rozměru udržitelného rozvoje představuje také Evropský týden udržitelného rozvoje, jehož pořádání v ČR zajišťuje MŽP. Během něj se každý rok pořádají konference, výstavy, workshopy, filmová promítání, komunitní setkání, či dny otevřených dveří. Někteří aktéři se zapojují pravidelně, např. Kraj Vysočina s centrem v městě Jihlavě (viz boxík Malé velké město na str. 22).

Zapojení ČR do Evropského týdne udržitelného rozvoje v letech 2019 (vpravo) a 2020 (vlevo)

V ČR roste rovněž zájem o přijetí dobrovolných závazků pro udržitelný rozvoj, které dávají prostor pro vyjádření individuální odpovědnosti. Každý zapojený jedinec, soukromá firma, státní instituce aj. může přijmout dobrovolný závazek, u něhož lze do dvou let vyhodnotit jeho naplňování. Může se jednat o omezení spotřeby jednorázových plastů, či kancelářských potřeb, přijetí opatření, které vedou zákazníky k udržitelnějšímu chování, či kompenzační opatření ve vztahu k přechodu na uhlíkovou neutralitu apod. Databáze závazků je veřejně přístupná <https://www.cr2030.cz/zavazky/> a obsahuje i příklady dobré praxe pro inspiraci. Platformu dobrovolných závazků spravuje MŽP.

Není malých cílů: příklady přijatých dobrovolných závazků

Společnost Lidl, která se rozhodla snížit množství plastů do roku 2025 o 20 %, či nabízet větší množství udržitelných potravin a surovin. Na uhlíkovou neutralitu se ve svém závazku zaměřila společnost Vodafone (s cílem dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2040) a společnost Siemens (s cílem dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2030). Společnost ČEZ se rozhodla v rámci dobrovolných závazků vysadit strom za každého svého zaměstnance a společnost Makro se podařilo do roku 2020 zrušit distribuci plastových tašek ve svých prodejnách. Mezi další příklady přijatých závazků patří také tuzemská maloobchodní síť Coop, která vytvořila komunikační kampaň ohledně třídění odpadu, pomocí které chce vzdělávat své zákazníky.

Důležité je zapojení byznysu, jeho udržitelnější a odpovědnější přístup a budování nových partnerství. Již od roku 2012 existuje česká pobočka Světové podnikatelské rady pro udržitelný rozvoj. Její zástupci se podíleli na vzniku ČR 2030 a stojí za řadou osvětových a vzdělávacích aktivit i konkrétních projektů. V ČR existují také dvě dobrovolné podnikatelské asociace, k jejichž profilovým aktivitám patří naplňování SDGs. Byznys pro společnost je platformou, která pomáhá firmám nastavovat a rozvíjet principy udržitelného rozvoje a společenské odpovědnosti firem (CSR) a sdílet zkušenosti. Zároveň se angažuje v řadě oblastí včetně diverzity, inkluze a dobrovolnictví. Asociace společenské odpovědnosti propojuje všechny sektory pod hlavičkou SDGs. Ve spolupráci s oběma institucemi a Ministerstvem zahraničních věcí (MZV) uspořádalo MŽP v listopadu 2019 Večer dobrovolných závazků určený pro zástupce soukromého sektoru.

Aktivně se zapojují i univerzity. Například Masarykova univerzita v Brně se stala členem Platformy zainteresovaných stran CSR. Principy společenské odpovědnosti a udržitelnosti zapracovává do připravované *Strategie Masarykovy univerzity pro léta 2021–2027*. Podobnou cestou se vydala Česká zemědělská univerzita v Praze, která svou strategii propojila s SDGs a pro rok 2021 se rozhodla strukturovat pravidelnou výzvu studentům a akademikům k úpravám kampusu právě podle SDGs. Na univerzitě v Olomouci aktivně působí spolek Udržitelný Palacký. Příkladem konkrétních aktivit je též Univerzita Karlova v Praze. Ta ve svém kampusu vybudovala a veřejnosti zpřístupnila dílnu, ve které si je možné opravovat věci, které byly třeba odloženy do re-use centra pražského podniku odpadového hospodářství a mohly by ještě sloužit.

Univerzita Karlova se rovněž zapojila do Sustainable Development Solutions Network. Smyslem tohoto partnerství je propojit univerzity jako centra výzkumu s firmami, vládními orgány a nestátními neziskovými organizacemi (NNO), a to za účelem vývoje a implementace praktických řešení pro naplnění udržitelného rozvoje.

Jak to vidí mladí

„Shora, z globální úrovně se o udržitelném rozvoji nejlépe mluví. Zdola, z úrovně jednotlivce se nejlíp dělá.“ Pavla Pokorná, vedoucí tábornicko-přírodovědného oddílu Pionýra a externí lektorka environmentálních výukových programů

„ČR má hodně co dohánět v solidaritě s rozvojovými zeměmi, třeba v případě snahy o dostupnost zdravotní péče. (...) Často jsou to jen planá slova, která se pronesou na konferencích, a tím to končí. (...) To je pravda, ale z druhé strany je obrovský pokrok, že vůbec nějaká SDGs vznikla. Aktivity pro globální zdraví jsou dnes postaveny téměř výhradně na SDGs.“ Karolína Lískovcová a Anna Pánková, ambasadorky Strukturovaného dialogu s mládeží

Co se týká široké veřejnosti, o existenci SDGs či obecně perspektivě udržitelného rozvoje má povědomí zhruba polovina obyvatel. Informovanost je nejvyšší mezi mladými lidmi do 26 let a roste s výší vzdělání. Méně, než čtvrtina obyvatel si myslí, že má základní informace o SDGs.³ Opakuje se též zkušenost z postojů veřejnosti k životnímu prostředí. Téma je chápáno jako důležité, ochota změnit vlastní chování je však slabší. Také skutečnost, že téma rezonuje, nemusí znamenat, že rezonuje jenom pozitivně. Např. přesvědčení o závažnosti klimatické změny je poměrně rozšířené. Postoj v konkrétních otázkách s tím spojených se však liší výrazněji a obvykle odráží již existující společenská štěpení (např. sociokonomické štěpení levice/pravice, centrum/periferie, kulturní štěpení TAN/GAL⁴ apod.).⁵

Asociace společenské odpovědnosti

Asociace společenské odpovědnosti je jedním z významných motorů popularizace udržitelného rozvoje v ČR. Od roku 2017 pořádá Ceny SDGs, které oceňují nejlepší projekty v oblasti udržitelnosti v několika kategoriích: byznys, veřejná správa, mladý leader do 30 let, reporting a ZRS. O vítězích rozhoduje jak hlasování veřejnosti, tak odborná porota složená z řady partnerů a nezávislých odborníků. Posledním dvěma ročníkům také předcházela sportovní utkání: v roce 2019 v ženském fotbalu, jenž byl součástí Global Goals World Cupu, a v roce 2020 v plážovém volejbale.

Ceny SDGs 2021 doprovází vzdělávací program o udržitelnosti – Akademie SDGs. Asociace plánuje také brzké spuštění e-shopu s udržitelnými dárky Nakup na Dobro. A na podzim se v knihkupectvích objeví nová výpravná dětská knížka s ilustracemi Renáty Fučíkové, která představí SDGs i nejmenším čtenářům a dá jim tipy, co pro udržitelnost dělat. Z každého prodaného výtisku poputuje 50 Kč ve prospěch skautské organizace.

„K naplnění tak důležité vize, jakou je Agenda 2030, je potřebná změna myšlení napříč sektory,“ říká Lucie Mádllová, ředitelka Asociace společenské odpovědnosti. „Za velký úspěch považuji, že se v Asociaci setkávají soukromé subjekty, nevládní neziskové organizace, školy, městské úřady i ministerstva. Spolupráce mezi lidmi, přírodou a planetou, a také zapojení byznysu včetně velkých hráčů, jsou klíčem ke změně myšlení a ke skutečné udržitelnosti. Členové naší asociace si brzy uvědomili, že společenská odpovědnost neznamená jen uspořádat pár akcí za rok, ale je během na dlouhou trať a snahou o systémovou změnu, kde všichni běžíme v jednom dresu. Jsem proto ráda, že se Asociace stala také jedním z iniciátorů Změny k lepšímu, která spojuje podnikatele, vědce a aktivní občany ve snaze o udržitelný restart české ekonomiky.“

3 <https://www.spolecenskaodpovednost.cz/postoje-cechu-k-sdgs-dlouhodobě-dominuje-zdraví-a-kvalitní-zivot/>

4 Traditional-Authoritarian-Nationalism versus Green-Alternative-Libertarian

5 Z posledních výzkumů tohoto druhu např. pravidelný výzkum CVVM Naše společnost, v20-06, viz <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/vztahy-a-zivotni-postoje/5253-postoje-ceske-verejnosti-ke-zmene-klimatu-na-zemi-cerven-2020> výzkum Česká společnost 2020 – klimatická změna zpracovaný pro Český rozhlas, viz https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/zmena-klimatu-sucho-migrace-vyzkum-rozdeleni-svobodou-datova-zurnalistika-cesky_2105120534_nkr?_ga=2.210374357.1585981060.1620630804-313725876.1529317218

Národní rámec pro naplňování cílů

ČR 2030 a Implementace Agendy 2030

Národní strategický dokument pro Agendu 2030 představuje ČR 2030. Jedná se o výchozí bod strategické práce veřejné správy, který je dále naplňován jednotlivými strategickými dokumenty a ze kterého jednotlivé strategie mají vycházet. Implementační plán ČR 2030 se zaměřil na problémy, které nepokrývaly tehdejší strategie či je nepokrývaly dostatečně. První implementační plán byl vytvořen pro léta 2018-2020 a obsahoval opatření pro pokrytí bílých míst či odstranění nesouladů ve formě konkrétních kroků (opatření), nebo důrazu na určitou perspektivu, s níž je třeba k politikám přistupovat (doporučení).

Výsledky první evaluace užívání ČR 2030 však ukázaly, že strategický rámec dosud plnil častěji funkci informativní než řídicí. Vědomí o existenci ČR 2030 se za uplynulé tři roky rozšířilo napříč celou veřejnou správou a odkazy na soulad strategií s SDGs se stávají častějšími a zřetelnějšími. Jen některá ministerstva však zpracovala své strategie tak, aby skutečně naplňovaly cíle ČR 2030. Další strategie veřejné správy nejsou v protikladu k ČR 2030, často však vykazují jen velmi obecnou shodu a zůstávají bílá místa. Výraznější sepětí se strategickým rámcem je patrné u strategií, které vznikaly v čase přijetí tohoto rámce v roce 2017. Kvalitativní posun je také patrný u strategií z nedávné doby, strategií, které mají v následujícím desetiletí např. řídit rozvoj veřejné správy (*Klientsky orientovaná veřejná správa 2030*), zdravotní politiku (*Strategie Zdraví 2030*), územní rozvoj (*Strategie regionálního rozvoje 2021+*) nebo politiku zaměstnanosti (*Strategický rámec politiky zaměstnanosti do roku 2030*).

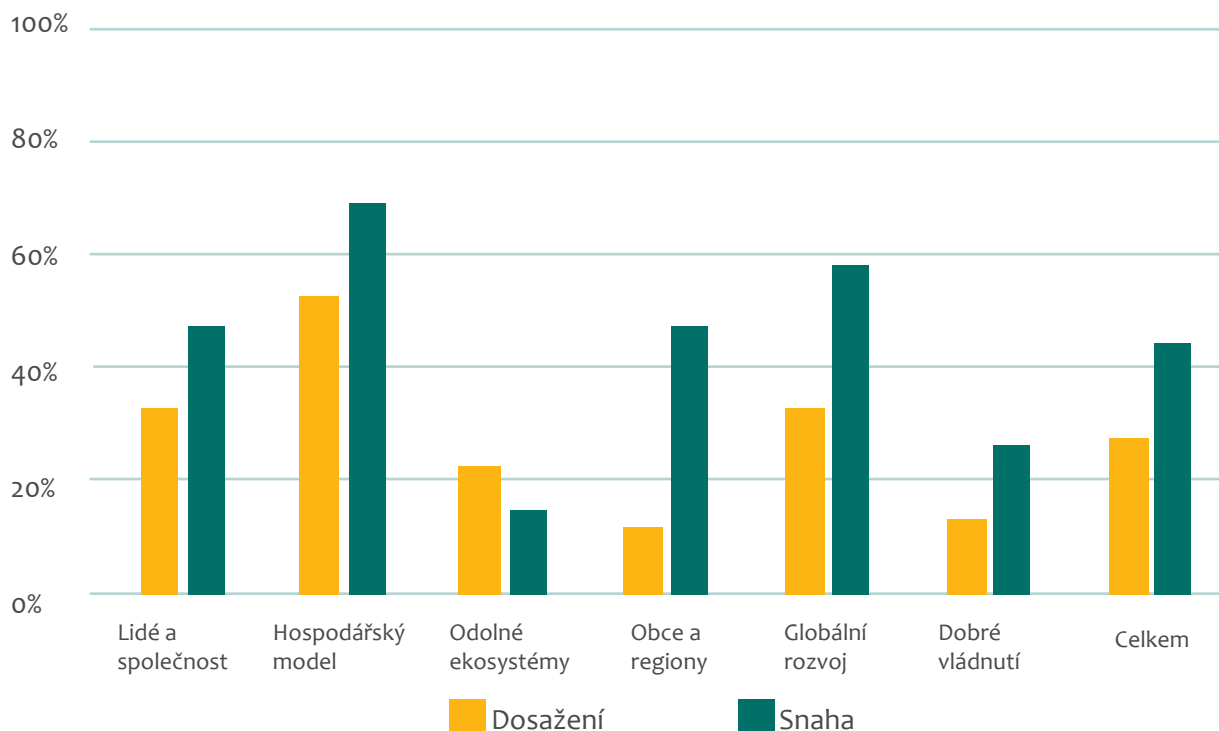
Veřejná správa na cestě udržitelného rozvoje

Strategie Klientsky orientovaná veřejná správa 2030, schválená v roce 2020, nabízí vizi vládnutí v souladu s Agendou 2030. Pět strategických cílů, rozložených do dalších specifických cílů, pokrývá hlavní oblasti problémů, které byly zachyceny v ČR 2030 a odpovídají SDG 16. Jedná se o zlepšení dostupnosti a kvality služeb pro klienty veřejné správy, zlepšení koordinace uvnitř veřejné správy a strategického řízení, vytvoření prostředí podporující zavádění inovací ve veřejné správě a tvorbě politik, posílení hodnocení politik na základě dat, rozvoj vzdělávání úředníků a úřednic a v neposlední řadě usnadnění cest, kterými se mohou podílet na veřejném dění a tvorbě politik samotní občané a občanky ČR.

ČR 2030 doplňuje samostatný dokument Implementace Agendy 2030. Zatímco ČR 2030 je hlavním obsahovým vodítkem pro naplňování SDGs, ale vychází primárně z vnitřních rozvojových potřeb ČR, formální spojení mezi vnitrostátními cíli a SDGs představuje právě Implementace Agendy 2030. Slouží jako převodník, užitečný zejména pro odhalování bílých míst a zpětně jako kontrolní mechanismus. První hodnotící zprávy obou zmíněných strategických dokumentů vláda schválila v lednu 2021. Po obsahové stránce VNR vychází z nich.

V případě ČR 2030 byla zvolena forma evaluace, tedy zda a do jaké míry byly naplněny stanovené cíle. Míra aktivity při plnění cílů byla vzata v úvahu jako doplňkové kritérium, viz podkapitola (Monitoring a reporting). *Implementační plán* ČR 2030 pro další období je nyní v přípravě, s jeho schválením se počítá do konce roku 2021. V případě Implementace Agendy 2030 se evaluace naopak soustředila na postižení trendu a míru snahy.

Míra plnění cílů ČR 2030 na úrovni klíčových oblastí

Mezinárodní úroveň

Aktivity vlády mají nejen rozměr vnitrostátní, ale také zahraniční. Koncepce zahraniční politiky ČR z roku 2015 definuje tři globální cíle, jimiž ČR rovněž přispívá k naplňování SDGs ve světě. Jsou jimi bezpečnost, prosperita a udržitelný rozvoj a lidská důstojnost včetně lidských práv. Konkrétními příklady podpory Agendy 2030 je pak aktivní projednávání a vnášení této problematiky a témat na půdu mezinárodních organizací (OSN, EU, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Evropská hospodářská komise), včetně toho, že důraz na SDG 16 patřil k prioritám výkonu předsednictví ČR v Ekonomické a sociální radě OSN v roce 2018. ČR jako země střední velikosti spoléhá na systém fungujících pravidel v multilaterálním prostředí a důraz na multilateralismus a partnerství, aktivní účast a vystupování v mezinárodních organizacích, tvoří významnou část zahraniční politiky.

V rámci naplňování výše zmíněných hlavních pilířů se zahraniční politika ČR řídí několika dalšími koncepčními materiály: patří mezi ně zvláště *Strategie zahraniční rozvojové spolupráce 2018-2030 (Strategie ZRS)* či *Koncepce podpory lidských práv a transformační spolupráce* z roku 2015. Nejvíce je Agenda 2030 reflektována ve *Strategii ZRS*. ČR se v rozvojové spolupráci soustředí na několik tematických priorit. Patří mezi ně mj. dobré vládnutí a řádná správa věcí veřejných, udržitelné nakládání s přírodními zdroji, zemědělství a rozvoj venkova. Strategie věnuje zvýšenou pozornost také financování rozvoje, především zapojení soukromého sektoru a podpory rozvojových investic.

Problematika udržitelného rozvoje se nicméně promítá stejně tak i do bilaterálních vztahů, a to nejen formou rozvojové spolupráce. Agenda 2030 a plnění SDGs jsou ve svých jednotlivých aspektech pravidelnou součástí bilaterálních jednání i výměny zkušeností s dalšími státy. K naplňování Agendy 2030 ve vnější dimenzi přispívá též využití dalších nástrojů, jakým je například podpora otevřeného obchodu založeného na pravidlech v rámci systému Světové obchodní organizace. Široká škála nástrojů ekonomické diplomacie rovněž slouží k přenosu českých inovativních řešení, technologií a know-how, do zahraničí.

Úroveň EU

EU je nejen největší globální ekonomikou⁶, ale i globálním leaderem ve vztahu k udržitelnosti. ČR jako členský stát EU sdílí ambice a úsilí zaměřené na udržitelnou a spravedlivou společnost vyjádřené v šesti prioritách Evropské komise. Proto se ČR stala v roce 2017 smluvní stranou Pařížské dohody, a ze stejného důvodu v roce 2020 podpořila též ambiciózní cíl dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050. Komplexní přístup EU je praktickým příkladem dokládajícím, že základ transformativních politik leží v zapojení občanské společnosti i odborníků, průběžném monitoringu a evaluaci nejen výsledků, ale i procesů (koherence politik) a aktivní diplomacie. Praktickým výrazem těchto snah je zahrnutí SDGs do koordinace hospodářských a sociálních politik prostřednictvím Evropského semestru nebo schválení tzv. taxonomie udržitelných financí určujících udržitelnost ekonomických aktivit.

Společná vůle řešit výzvy, které přináší komplexita globálního rozvoje, a v diskuzi nacházet informačně podložená řešení, vedly k přijetí Zelené dohody pro Evropu jakožto vlajkové iniciativy s globálním dopadem. Stejně tak dopady pandemie Covid-19 je vhodnější řešit společně. Obnova po pandemii nemůže znamenat prostý návrat k situaci před jejím vypuknutím. Musíme naši společnost učinit odolnější vůči podobným krizím a spojit řešení bezprostředních následků s našimi dlouhodobými záměry. ČR proto vítá vytvoření programu Next Generation EU, jehož součástí je i Nástroj na podporu oživení a odolnosti, jakožto nástroj společné a udržitelné transformace. Stejně tak oceňuje vytvoření Fondu spravedlivé transformace, spojeného přímo s cílem klimatické neutrality a řešením socioekonomických dopadů, které naplnění cíle bude mít. V roce 2021 vláda ČR schválila *Národní plán obnovy*, který vychází z kritérií udržitelnosti společných pro celou EU a je spojený s čerpáním prostředků z rozpočtu EU. Plán představuje dodatečné investice především pro dvojí transformaci, zelenou a digitální. Žádná investice přitom nesmí zásadně škodit environmentálním cílům EU. Český [Národní plán obnovy](#) zahrnuje klimatická opatření a podporu zelené transformace, nástroje digitální transformace, sociální opatření a podporu zaměstnanosti, podporu vzdělávání a zvýšení odolnosti zdravotnictví.

Regiony a jejich strategie

Správní struktura ČR se dělí do 14 krajů a vyznačuje se vysokým počtem obcí, kterých je více než šest tisíc. Tato skutečnost nebrání tomu, aby se perspektiva udržitelnosti promítala do místních politik. Znesnadňuje však udělat si rychlý a jednoduchý obrázek o lokalizaci SDGs. Udržitelný rozvoj není na regionální a lokální úrovni života ČR novinkou. Rozvojové strategie a plány se vždy zaměřovaly na všechny tři pilíře udržitelného rozvoje.

Podobně jako v případě státní správy, na krajskou a lokální úroveň pronikalo povědomí o ČR 2030 postupně. Obce a regiony se s cíli a záměry zpočátku jen seznamovaly a teprve v poslední době se k nim aktivně hlásí. Některé nově vznikající strategie rozvoje jednotlivých krajů již vycházejí z ČR 2030, byť většinou ne přímo, nýbrž prostřednictvím vazby na aktuální *Strategii regionálního rozvoje 21+*, nebo využívají koncept Smart Cities. Kraje se ovšem snaží uplatnit principy udržitelného rozvoje v celé šíři strategického řízení. Příkladem může být Liberecký kraj, který má zpracovanou *Strategii udržitelného rozvoje* i *Strategii adaptace na klimatickou změnu*, zřídil poradní klimatickou komisi a využívá principů udržitelného rozvoje ve strategickém řízení či při tvorbě krajských plánů. Obdobným způsobem postupují rovněž další kraje (např. Moravskoslezský, Jihočeský či Vysočina).

⁶ <https://ec.europa.eu/trade/policy/eu-position-in-world-trade/>

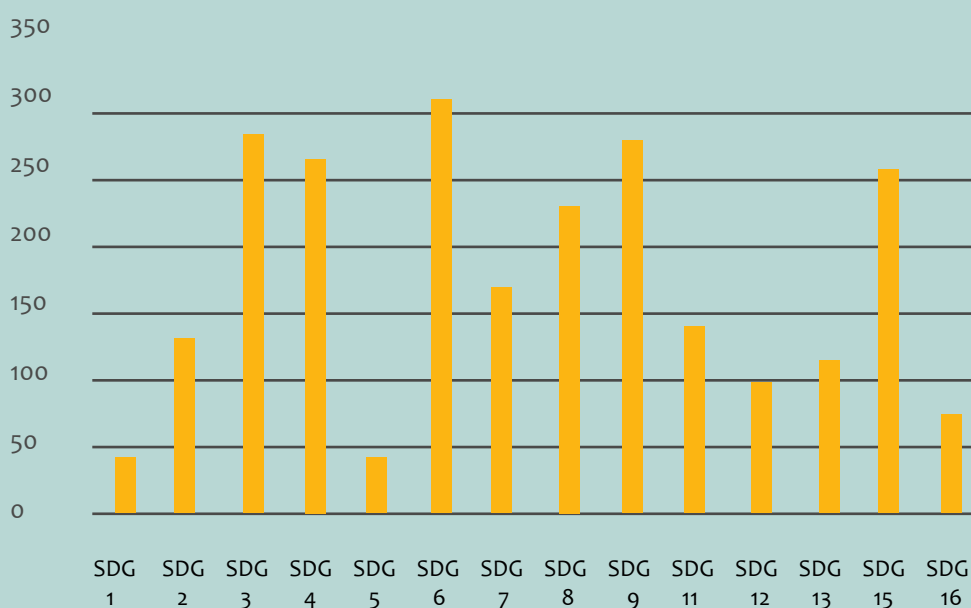
Jak vnímají české obce SDGs?

Z dotazníkového šetření na vzorku více než 400 obcí různé velikosti realizovaného na konci roku 2020 Svazem měst a obcí, sdružujícího více než 3000 municipalit, vyplynulo, že ve své činnosti považují za významná témata hospodaření s vodou nebo zdraví a kvalitní život obyvatel, jež do značné míry odráží aktuální zkušenosti s pandemií Covid-19. Důraz na udržitelnou infrastrukturu nebo kvalitní vzdělávání vyplývá z toho, že se jedná o problematiku v kompetenci obcí.

Z šetření také jasně vyplývá, že problematiku chudoby, rovnosti žen a mužů, odpovědné výroby a spotřeby nebo snižování emisí nenalezneme mezi prioritními tématy českých obcí, která rovněž nemusí primárně uplatňovat ve svých rozvojových konceptech.

89 % českých obcí, které se účastnily dotazníkového šetření, považuje v rozhodování o rozvoji obce udržitelný rozvoj za důležitý aspekt.

Názor obcí na význam řešených témat v jednotlivých SDGs

Zdroj informací: Svaz měst a obcí ČR, 2020.

Věda a vzdělávání

Ambicí ČR je stát se zemí budoucnosti (Country for the Future), jak deklaruje její Inovační strategie z roku 2019. V tomto ohledu se však neobejde bez promyšlené politiky výzkumu a inovací spojené s dlouhodobými cíli, vyjádřenými v ČR 2030 a Agendě 2030. Po obsahové stránce je klíčové zvláště zaměření *Národní výzkumné a inovační strategie pro inteligentní specializaci ČR 2021-2027* (Národní RIS3 strategie), určené k řízení aplikačního výzkumu. V jejím rámci by mělo dojít k užšímu sepětí s vybranými SDGs. Již nyní jsou žádané principy zakotveny v některých programech aplikovaného výzkumu pro potřeby veřejné správy, které zastřešuje Technologická agentura ČR: nejvýrazněji v programech ÉTA, THÉTA a v resortních programech Prostředí pro život (MŽP) a Země (Ministerstvo zemědělství). Aktuální Národní politika výzkumu, vývoje a inovací ČR 2021+ již vychází z Agendy 2030 a ČR 2030. Předpokládá mj. vznik inovační laboratoře veřejné správy, podporu výzkumné práce a rodičovství a nastavení podmínek pro větší uplatnění žen i širší podporu přístupu k vědeckým výsledkům a informacím v režimu Open Access. Z hlediska Agendy 2030 bude významné rozšíření hodnocení výzkumných programů pro sledování jejich dlouhodobých ekonomických, sociálních i environmentálních dopadů a redefinování systému

hrozeb a rizik pro orientování výzkumu na zásadní společenské výzvy a zvýšení odolnosti společnosti. Také *Národní plán obnovy* počítá pro nejbližší léta s podporou excelentního výzkumu v oblastech relevantních naplňování SDGs, např. zdravotnictví. V tomto případě se zájem orientuje jak k chorobám samotným (infekční choroby, onkologie, kardiovaskulární choroby, metabolické poruchy), tak k socioekonomickému dopadu nemocí. Na tento výzkum bude použito cca 5 mld. Kč.

Trocha technooptimismu

Technologie nejsou jediným řešením výzev, kterým čelíme. Řada vědeckých projektů, na nichž spolupracují čeští vědci, však do žil vlévá optimismus a naději. Technologie *Solar Air Water Earth Resource* umožňuje získávat vodu v nehostinných pouštních podmínkách pomocí solární energie a rozmnožování mikroorganismů. Jedno zařízení může vyprodukovat až 200 litrů vody denně a pomoci kultivovat poušť v úrodnou půdu.

Společnost Nafigate vyvinula biotechnologii [Hydal](#), která vytváří přirozeně rozložitelný bioplast. Z biopolymeru polyhydroxyalkanoát produkovaného bakteriemi se vyrábí biodegradabilní biomateriál využitelný výrobě bioplastů i biokosmetiky bez mikroplastů.

Podobně unikátní řešení přináší technologie [ERVO](#), která získává cenné suroviny z odpadů a ekologicky je zpracovává ze dále využitelné suroviny. Technologie je navíc bezemisní, malá a ekonomicky efektivní.

Okna vesmíru dokořán

Nemáme planetu B, ale můžeme vesmír využívat jako laboratoř pro hledání šetrnějších, udržitelných a resilientních řešení. Dokazuje to i mladý kosmický inženýr Jan Lukačevič. Podílel se na vývoji technologií pro misi ExoMars 2022 Evropské kosmické agentury a založil i laboratoř Marsonaut, která si klade za cíl rozvinout aeroponickou metodu pěstování plodin ve vesmírném prostředí, ale i v suchých oblastech na Zemi.

Od loňského roku patří spolu s třinácti dalšími mladými lidmi z celého světa mezi tzv. *Young Leaders*, které si vybral jako svoje poradce Generální tajemník Severoatlantické aliance Jens Stoltenberg, aby mu pomohli připravit Alianci čelit novým výzvám. V poradním sboru vede pracovní skupinu zaměřenou na *Emerging and Disruptive Technologies* a přispíval i k doporučením týkajících se změn klimatu.

Jan Lukačevič není sám, kdo se snaží řešit planetární problémy pohledem zvenjšku. Z ČR pochází několik společností s potenciálně velkým dopadem na ochranu naší planety. Z inkubačního centra Evropské kosmické agentury vzešly rovněž projekty [Big Terra](#), *World from Space* či *Meteo Insight*. Všechny spojuje využití satelitního snímkování a dálkového pozorování Země. *Big Terra* kombinuje satelitní a klimatické modely a pomohla tak udržitelnému zemědělství v rámci projektů realizovaných v Kambodži, Zambii i Moldavsku. [Meteo Insight](#) zase využívá satelitní snímky a meteorologická data pro lepší design budov a volbu energetického mixu. Mezi další společnosti rozvíjející udržitelná řešení pak patří [SpaceKnow](#) či [CleverFarm](#).

ČR vnímá rovněž důležitost vzdělání. Témata spojená s perspektivou udržitelného rozvoje jsou zahrnuta ve strategických materiálech veřejné správy pro oblast vzdělání, z aktuálních strategií můžeme jmenovat *Strategii vzdělávací politiky do roku 2030+*. Perspektiva se prolíná také vodítky pro cíle, formy a obsah vzdělávání, tzv. rámcovými vzdělávacími programy (RVP). Např. do RVP pro základní vzdělávání je začleněno průřezové téma Environmentální výchova, jež zahrnuje mj. téma odpadů (odpady a příroda, principy a způsoby hospodaření s odpady, druhotné suroviny). Podobně, součástí RVP je i problematika odpovědného hospodaření s potravinami s cílem snížit plýtvání jimi. Veřejná správa poskytuje i finanční a metodickou podporu, např. v podobě Státního programu environmentálního vzdělávání, výchovy, osvěty a poradenství na léta 2016-2025, nebo prostřednictvím dotací České rozvojové agentury (ČRA) na podporu globálního rozvojového vzdělávání pro NNO i jiné organizace. RVP se však zhmotňují teprve v plánech jednotlivých škol a na ně navázaných aktivitách, totéž platí o environmentálním vzdělávání a výchově, nebo globálním rozvojovém vzdělávání. Míra a způsob osvojení tématu se proto liší regionálně i mezi jednotlivými školami.

Když můžeme, pomůžeme

Zdánlivě jednoduché věci mohou být složité pro ty, kteří jsou znevýhodněni. Nechat se ostříhat potřebuje čas od času každý z nás. Ale pro zdravotně postižené může být problém se k holiči nebo kadeřnici vůbec dostat. Stejně tak, čelíte-li sociálnímu vyloučení, musíte stokrát ušetřit přednostně na jídlo a nocleh a v provozovnách se na vás navíc dívají podezřívavě. Studenti Střední odborné školy Štursova v Olomouci na to upozornili a zároveň nabídli možnost stříhání ve veřejném prostoru, který může být znevýhodněným spoluobčanům a spoluobčankám příznivější. Stalo se tak na platformě [Get up and Goals!](#)

Integrace tří pilířů udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj není výsekem činnosti, nýbrž optikou – sadou principů, které nám pomáhají se rozhodovat v komplikované realitě a hledat synergická řešení. Obvykle hovoříme o třech pilířích, na kterých stojí (environmentálním, sociálním a ekonomickém), nebo se pro něj používají jiné příměry (např. ekonomie koblihy či SDG svatební dort). Důležité je, že naše jednání není jednorozměrné, často dopadá do více oblastí a tím ovlivňuje i způsob řešení problémů.

Výrazem pochopení této věci je skutečnost, že *Strategický rámec ČR 2030* není členěn podle sektorů, nebo odpovědných ministerstev, nýbrž podle problémů či velkých témat. A jestliže tři části tohoto rámce jsou přesto podobné výše uvedeným třem pilířům (ekosystémy, společnost, hospodářský model), další tři části mají spíše horizontální charakter (sídla/regiony, globální rozměr jednání, vládnutí) a zdůrazňují naši dovednost vládnout si na různých úrovních. Ještě výrazněji je vzájemná provázanost patrná na úrovni cílů a jim odpovídajících opatření implementačního plánu. Například snaha o lepší evaluaci politik (dobré vládnutí) přispívá k efektivnějšímu vynakládání státních prostředků (hospodářský model). Nebo ochrana ovzduší (ekosystémy) umožňuje dosáhnout cílů v oblasti zdraví obyvatel (společnost).

ČR 2030 je ale strategický rámec a jako takový nemůže sám řešit všechny jednotlivé problémy. Nezbytná je nejen dobrá strategická práce ve veřejné správě obecně ale také promítnutím tématu do každodenních činností. Jednou z cest, kterou to může probíhat, jsou institucionalizované systémy hodnocení dopadů. V ČR jich existuje široké spektrum. Některá jsou zaměřena jen na určitý výsek témat, jako hodnocení dopadů na životní prostředí (EIA a SEA) a hodnocení dopadů na rovnost žen a mužů (GIA). Jiná jsou univerzální, jako hodnocení dopadů regulace (RIA). Zatím jen experimentální charakter měla hodnocení dopadů na zdraví (HIA) nebo územní rozvoj (TIA). Všechny tyto systémy jsou schopny odhalovat negativní vedlejší dopady našich rozhodnutí. V jejich průměrné kvalitě nicméně existuje ještě prostor pro zlepšení, zejména u těch univerzálních (RIA), nebo novějších (GIA). Těsnější sepětí RIA či hodnocení dopadů obecně s perspektivou udržitelného rozvoje, které si ČR uložila v roce 2019 jako dobrovolný závazek, je ve fázi zpracování (viz podkapitola Koordinace).

Další cestou mainstreamingu jsou pravidla, která se týkají jen určité oblasti, ale mají potenciál pozitivně ovlivnit oblasti jiné. Např. počínaje rokem 2021 platí v ČR nový zákon o zadávání veřejných zakázek, který zavádí povinnost dbát zásad sociálně odpovědného, environmentálně odpovědného a inovacím nakloněného zadávání. Nejen, že jsou tak propojeny všechny tři pilíře udržitelného rozvoje, ale zároveň se předpokládá, že právě zájem veřejné správy tak bude generovat rozvoj oblastí, do nichž se soukromí podnikatelé zdráhají pustit.

Veřejná správa v ČR je decentralizovaná. Mnohé funkce státu vykonávají na regionální a místní úrovni samosprávné orgány, kraje a obce. Jsou to např. města, jako přirozené póly rozvoje regionů, jež mohou situaci svým každodenním jednáním významně ovlivnit. Příkladem města, které tak činí záměrně a přerůstá díky tomu význam regionů, mohou být Chrudim, Jihlava, nebo Litoměřice.

Hodnocení dopadů politik, projektů či investic ve vztahu k území

Obce a kraje mohou nově pro své udržitelné plánování projektů a rozhodování o zacílení investic využít online webový nástroj a metodiku na hodnocení územních dopadů, (tzv. Territorial Impact Assessment) svých plánovaných projektů či intervencí. Webový online nástroj by měl odhalit příp. pozitivní a negativní dopady projektů na dané území ve všech třech oblastech udržitelného rozvoje.

Jihlava: Malé velké město

Potenciál k integraci tří pilířů udržitelného rozvoje má každá obec. Nemusí jít o žádné velkoměsto. Základem je zájem a dlouhodobé úsilí. To pak vede k tomu, že se obec věnuje dokonce i tématům, které jsme jinak zvyklí řešit hlavně na úrovni celostátní.

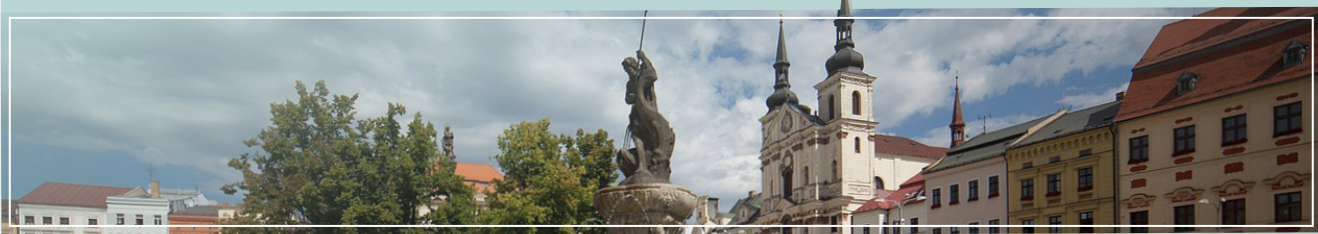
Takovým městem je třeba Jihlava. Energetická náročnost se snižuje úsporným veřejným osvětlením, nebo zateplením budov škol, které město zřizuje. Existuje plán odpadového hospodářství, který stanovuje postupy pro předcházení vzniku odpadu. I proto se Jihlava stala městem s nejmenším množstvím odpadu na osobu v rámci celé ČR. Město také zajišťuje provoz kompostárny a re-use centra a více než 10 let se sleduje kvalita ovzduší. Rada města vytvořila vizi adaptační strategie, která bude reagovat na změny klimatu. Jihlava je také úspěšná i v naplňování cílů projektu Zdravého města – je jediným statutárním městem v nejvyšší kategorii hodnocení.

Projekt Housing First, využívající městský bytový fond, pomáhá řešit problém bezdomovectví a sociálního vyloučení. Město naplňuje strategii inkluze, zaměřenou na integrování sociálně znevýhodněných občanů i dětí, k tomu mimo jiné napomáhá zřízená funkce asistentů prevence kriminality.

V plánování svého rozvoje staví Jihlava na participaci svých obyvatel všech věkových kategorií a zahájila projekt Města přátelského dětem. Dále město připravilo Zásady pro spolupráci s investory, kde se snaží zasazovat ve prospěch kvality života svých obyvatel i kvality vznikajících projektů.

V rámci přípravy strategického plánu, Jihlava rozšířila pilíře udržitelného rozvoje o pilíř kultury – ten město považuje za zásadní proto, že kultura je nositelem hodnot a identity, což jsou pro udržitelný rozvoj města zásadní atributy. Tento pilíř je naplňován projektem Jihlava vzdělává kulturou a připravovanou revitalizací budovy bývalé továrny Modeta, ta se má stát kulturním a komunitním inkubátorem.

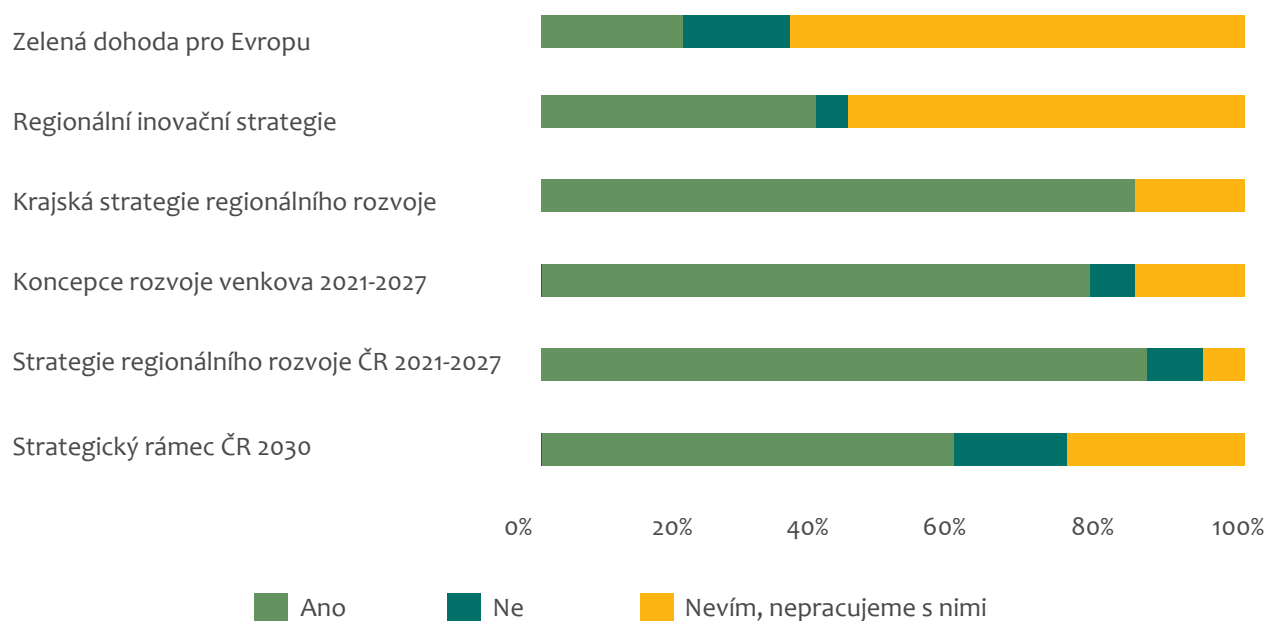
Město, které je regionálním centrem kraje Vysočina, by v lokalizaci SDGs ale chtělo postoupit ještě dál a zapojí se proto do sítě programu URBACT IV – Global Goals for Cities.

Stát obcím a regionům poskytuje odbornou metodickou podporu. Obce a regiony vytvářejí sítě a partnerství za účelem spolupráce. ČR tento horizontální přístup plně podporuje, ať už je to zapojení do sítí mezinárodních (např. program URBACT IV, Městská agenda pro EU, nebo Urban Innovative Action), nebo národních (např. síť realizátorů místní Agendy 21, Národní síť zdravých měst nebo Pakt starostů a primátorů pro udržitelnou energii a klima).

Podpořit endogenní udržitelný rozvoj pomáhají ve venkovských regionech také místní akční skupiny (MAS). Ty ve svých územích působnosti pomáhají posilovat spolupráci a sít'ovat místní partnery, uplatňovat inovační, integrovaný přístup a také mobilizovat či vzdělávat místní obyvatele. MAS zpracovávají integrované strategie, které jsou tvořeny zdola, čímž synergicky doplňují přístup shora. V současné době probíhá v rámci projektu Udržitelný rozvoj na místní úrovni – propojení teorie a praxe vzdělávání MAS k udržitelnému rozvoji pomocí vzdělávacích seminářů a průběžně také dialog mezi státem a MAS, který má za cíl najít další možnosti uplatnění MAS jakožto nositelů a realizátorů myšlenek udržitelného rozvoje v území, kde působí.

Využití strategických dokumentů z pohledu místních akčních skupin⁷

Další příklady prosazování udržitelného rozvoje na lokální úrovni

Institucionalizovaným nástrojem pro zavádění udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni je MA21. Představuje komplexní systémový přístup k rozvoji ve všech oblastech založený na datech a spolupráci s experty při jejich vyhodnocování. Jeho nezbytnou součástí jsou strategické plánování a řízení, zapojování veřejnosti, dlouhodobé vzdělávání a osvěta. Cílem je zvýšení kvality života při respektování environmentálních limitů. I přesto, že je MA 21 dobrovolný nástroj, daří se zvyšovat kvalita realizátorů. V roce 2020 bylo do MA21 zapojeno 142 municipalit různé úrovně.

K prosazování principů udržitelného rozvoje na místní úrovni napomáhá v ČR také Národní síť zdravých měst. Členskou základnu této sítě tvoří HI. město Praha, 5 krajů, 11 mikroregionů, 3 MAS, tedy celkově 2 424 obcí. Toto číslo představuje téměř 40 % všech obcí ČR, kde žije téměř 6 mil. obyvatel (cca 56 % obyvatel ČR). Svým členům nabízí jak potřebné podpůrné materiály v podobě metodik, příruček a indikátorů pro hodnocení udržitelného rozvoje, tak expertní poradenství, školení a systematického vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje (v současné situaci převážně v on-line podobě webinářů), participativních metod či prostor pro sdílení praxe a srovnání (benchmark) mezi jednotlivými městy v naplňování cílů udržitelného rozvoje.

⁷ Zdroj: Dotazníkové šetření mezi MAS v rámci projektu TLo2000012 Udržitelný rozvoj na místní úrovni - propojení teorie a praxe, 2021. Dostupné z: https://starfos.tacr.cz/cs/project/TLo2000012?query_code=wsaiaaclewsa#project-main

Nenechat nikoho pozadu

Někteří lidé jsou zvláště zranitelní a hrozí, že právě oni zůstanou pozadu – propadnou sociální síti a zůstanou mimo dosah institucí, v něž mnozí z nich ztratili důvěru a stanou se příčinou růstu sociálního napětí. Nikoho však nelze ponechat trvale pozadu, nikoho není možné ze společnosti vyloučit. Těm, kteří jsou zranitelní, je třeba věnovat zvláštní péči. Moderní a solidární společnost se pozná právě podle kvality života těch nejzranitelnějších.

Zvláště zranitelné jsou osoby, které jsou vyčleněny mimo běžný život společnosti a nemají možnost se do něj v důsledku nepříznivé sociální situace zapojit. Jejich nepříznivá situace vzniká nejčastěji kvůli věku (např. senioři), zdravotnímu stavu (např. zdravotně postižení), genderové identitě (např. ženy, ale i LGBTI+), etnicitě (např. Romové nebo cizinci) či obecněji sociálně znevýhodňujícímu prostředí. Mnohé z těchto znevýhodnění se přitom často prolínají, což zvyšuje jejich negativní dopad.

Chudoba v číslech

ČR patří dlouhodobě mezi státy EU s nejnižší mírou příjmové chudoby a materiální deprivace. Příjmová chudoba se dlouhodobě pohybuje mezi 9-10 %. Materiální deprivace v roce 2019 klesla pod 3 %.

Mnoho podob chudoby

Společným jmenovatelem zranitelných skupin je chudoba. Hranice příjmové chudoby v ČR pro rok 2019 byla 12 818 Kč. Chudoba má však v praxi mnoho podob. Někteří mají pravidelný, ale dlouhodobě nízký příjem. Jiní doplácí na nedostupné bydlení a další trpí nedostatkem sociálních kontaktů, nedostupností kvalitních služeb anebo nízkou šancí na kvalitní vzdělání. Nejvýznamnějším faktorem, který ovlivňuje kvalitu vzdělávání v jednotlivých regionech, je destabilizace rodin v důsledku exekucí. Exekuce představují významný strukturální problém v přístupu Čechů k zadlužení a dlouhodobé gramotnosti. V ČR stále existuje segment trhu s nelegálním poskytováním půjček za vysoký úrok, či půjčky s nelegálními obchodními podmínkami. V roce 2020 čelilo 750 tis. obyvatel ČR exekucím. Další komplikací je růst vícečetných exekucí, tedy případů, kdy je proti jednomu dlužníkovi vedeno více exekučních řízení – v roce 2020 úřady evidovaly celkem 4,5 mil. exekucí. Ať už je chudoba příčinou nebo důsledkem sociálního vyloučení, významně ovlivňuje jakékoli šance na rovný přístup a příležitosti.

Jak to vidí mladí

„Jako studentka si nemůžu dovolit dražší žiletky, používám jednorázové, přestože je to méně ekologické. Hodně lidí kupuje jednorázové plasty, protože je to nejlevnější a oni prostě nemají prostředky. Pokud chceme zakázat jednorázové plasty, tak musíme přijít s nějakou alternativou, která bude dostupná. (...) Alternativou nemusí být něco nového. Někdy se stačí ohlédnout zpět a najdeme přírozenější postupy, které nejsou tak drahé.“ Anna Pánková, ambasadorka Strukturovaného dialogu s mládeží, a Markéta Musilová, členka Junáka.

I data ukazují, že finančně velmi spokojení mladí se více zajímají o nakládání s odpadem, třídění a recyklaci ve srovnání s těmi, kteří jsou se svou finanční situací nespokojeni. Významnějším tématem jsou pro finančně spokojené mladé i ekologické obaly, bezobalové zboží a (ne)ekologické postupy při výrobě zboží.

Exekuce

V oblasti exekucí a oddlužení došlo v posledních letech k řadě pozitivních opatření. Standardní dobu oddlužení je možné např. u starobních důchodců nebo příjemců invalidních důchodů zkrátit z pěti na tři roky. Byly zmírněny podmínky pro osvobození od zbytku dluhů: vyžaduje se zejména vynaložení veškerého úsilí dlužníka k plnému uspokojení pohledávek věřitelů, a naopak již není třeba, aby dlužník za 5 let splatil 30 % svých závazků. V roce 2020 začal být realizován projekt Skrze oddlužení společně, jehož cílem je vyvinout, otestovat a poté dále šířit nástroj pro identifikaci rizikových dlužníků. Legislativně byly zpřísněny podmínky pro poskytování úvěrů, poskytovatelé nebankovních půjček musejí získat licenci České národní banky.

Začleňování Romů

Jednou z nejvíce ohrožených skupin z hlediska chudoby a sociálního vyloučení jsou Romové. V roce 2016 bylo ohroženo příjmovou chudobou až 58 % Romů v ČR, což bylo šestkrát častěji ve srovnání s obecnou populací. Romové tvoří přibližně 80 % obyvatel sociálně vyloučených lokalit a potýkají se s řadou dalších nerovností. Zejména pak v úrovni dosaženého vzdělání, která je prokazatelně nižší ve srovnání se zbytkem populace nebo nadějí na dožití, která je zhruba o 10–15 let kratší než u ostatní populace ČR. V současnosti se zároveň objevují obavy ze vzrůstajícího násilí z nenávisti vůči Romům, kteří jí čelí více než jiné národnostní menšiny v ČR.

Ženy jsou zranitelnější

Ačkoli je celková míra ohrožení chudobou a materiální deprivací v ČR poměrně nízká, téměř ve všech věkových kategoriích jsou dlouhodobě ohroženy ve větší míře ženy (14,3 %) než muži (10 %). Ženy v roce 2019 vydělávaly o 18,9 % méně než muži. V případě jednočlenných domácností je riziko ohrožení chudobou u žen dvakrát vyšší než u mužů. Obzvláště zranitelné skupiny jsou matky samoživitelky, které tvoří 90 % všech sólo rodičů a samostatně žijící seniorky, u nichž míra ohrožení příjmovou chudobou nebo sociálním vyloučením dosahuje 28,3 %.

Specifické výzkumy zaměřené na mladé ve věku 18 až 30 let ukázaly, že v roce 2018 byla chudobou ohrožena více než pětina z mladých lidí v ČR. Mezi mladými lidmi, kteří ukončili své vzdělání bez maturity, je přibližně 40 % ohroženo chudobou, stejně tak jako třetina mladých rodičů a 27 % mladých žen. V roce 2018 vyrůstalo přibližně 20 tis. nezletilých dětí v závažné bytové nouzi.

Diskriminace a ochrana práv

S chudobou a sociálním vyloučením úzce souvisí diskriminace, zejména v oblastech vzdělání, zaměstnání, zdraví nebo bydlení u všech výše zmíněných skupin. Ochranu před diskriminací a rovné zacházení zajišťuje především tzv. antidiskriminační zákon, který definuje zakázané diskriminační důvody, formy diskriminace a také právní prostředky pro oběti diskriminace. V ochraně před diskriminací má významnou roli veřejný ochránce práv. Jeho úkolem je jednak ochrana osob před jednáním úřadů a dalších institucí, pokud je v rozporu s právem, jakož i před jejich nečinností. Rozsáhlým problémem je však i neoznamování diskriminace, což do značné míry souvisí s nízkou důvěrou občanů ve fungování institucí státu. Podle odhadů je oznamováno pouze cca 10 % případů diskriminace. V roce 2017 se Kancelář veřejného ochránce práv zabývala 384 podněty týkajícími se diskriminace. Z těchto podnětů byla přímá diskriminace shledána ve 13 případech. V posledních pěti letech soudy rozhodovaly o 90 žalobách s námitkou diskriminace a polovina žalobců byla u soudu neúspěšná. Nejvíce žalob bylo podáno v oblasti práce a zaměstnání zejména z důvodu věku a pohlaví. Nejčastějším důvodem diskriminace obecně bylo v posledních pěti letech zdravotní postižení. V současnosti se obětem diskriminace poskytují peněžní kompenzace jen tehdy, pokud jiné nároky (např. omluva) nestačí k odčinění diskriminačních zásahů. Veřejný ochránce práv upozorňuje, že tento stav odporuje právu EU a judikatuře Soudního dvora EU, podle níž má soud finanční satisfakci poskytnout oběti vždy. Česká praxe ukazuje, že náhrada nemajetkové újmy se nepřiznává příliš často, v případě, že je nakonec přiznána, je neúměrně snižována. Antidiskriminační žaloby tak postrádají preventivní, satisfakční i sankční účinky.

Duševně nemocní

Diskriminaci, stigmatizaci a chudobě čelí mimo obecný okruh osob se zdravotním postižením specificky i lidé s duševním onemocněním. V této souvislosti hraje rozhodující roli nízká populační gramotnost v oblasti duševního zdraví, která společně se stigmatizací vede ke skrývání nemoci a neochotě vyhledat odbornou pomoc. Systém psychiatrické péče v ČR stále spočívá na velkokapacitních zařízeních, ve kterých jsou lidé se závažnými duševními onemocněními hospitalizováni i déle než 20 let. Dlouhodobé hospitalizace nenaplňují principy Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením a mají vliv na riziko sebevražd po propuštění z péče, které bylo i před pandemií Covid-19 nad průměrem zemí EU. Dlouhodobá lůžková péče v zařízení je navíc v porovnání s komunitní péčí nákladově velmi neefektivní. Síť lůžkových zařízení je rozmístěna nerovnoměrně, počty lůžek akutní péče jsou neadekvátně nízké a nejsou zatím integrovány do všeobecných nemocnic.

Systémové změny v oblasti duševního zdraví přinesla reforma psychiatrické péče spuštěná v roce 2013. Nosnou myšlenkou této přeměny je podpora kvalitních a místně dostupných služeb respektující lidská práva. Implementace reformy probíhá prostřednictvím projektů, které jsou financovány převážně z Evropských strukturálních a investičních fondů. Rokem 2017 tak započala realizace projektů první etapy reformy, během které má vzniknout do roku 2022 třicet center duševního zdraví rovnoměrně rozmístěných po celé ČR. Do roku 2020 svoji činnost zahájilo 21 center. Mezi nejvýznamnější projekty patří Deinstitutionalizace služeb pro duševně nemocné, Podpora vzniku Center duševního zdraví I – III a Podpora nových služeb v péči o duševně nemocné. Budoucí směřování v této oblasti definuje průřezový *Národní akční plán pro duševní zdraví do roku 2030*, který se mj. zaměřuje na implementační deficit Strategie reformy psychiatrické péče.

Kroky ke zlepšení

ČR si je všech uvedených problémů vědoma a ví, že jejich řešení si žádá dlouhodobý a koordinovaný přístup v řadě oblastí a za účasti řady aktérů. Postup řešení problému chudoby a sociálního vyloučení formuluje *Strategie sociálního začleňování 2021-2030*, která prostřednictvím koncepčního přístupu cílí na snižování rizika na celostátní, lokální a regionální úrovni. Dále se zaměřuje na rozvoj a profesionalizaci sociálních služeb s důrazem na lokální disparity nebo zlevnění a zefektivnění exekučního vymáhání. V následujících letech pak na výrazné potírání protiprávních praktik a analýzu podrobnějších dat v oblasti exekucí a insolvencí. V neposlední řadě bude nutné věnovat pozornost i regulaci nebankovních půjček. Rovné příležitosti pro zdravotně postižené sleduje *Národní plán podpory rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením* a částečně též *Národní akční plán pro duševní zdraví 2020-2030*. Cílem těchto dvou strategií je např. efektivně podporovat zaměstnanost tělesně i duševně znevýhodněných osob, zajistit dostupnou a adekvátní péči, ale také jim maximálně zpřístupnit užívání budov a čerpání informací.

Zaostřeno na rovnost žen a mužů

Cíle v oblasti odstranění genderových nerovností rýsuje *Strategie rovnosti žen a mužů 2021-2030*. Usiluje např. o zvýšení zastoupení žen ve vedoucích a rozhodovacích pozicích, odstranění nerovnosti v odměňování nebo o zvýšení dostupnosti péče o děti do 3 let věku, které bezprostředně pomůže právě ženám.

Klíčovou roli má v této oblasti stát. Rovnost žen a mužů je ve státní správě v posledních letech mainstreamována. V roce 2018 vláda schválila Standard pozice rezortních koordinátorek a koordinátorů rovnosti žen a mužů. Tím došlo k zakotvení této pozice na všech ministerstvech, koordinátorky a koordinátoři zároveň získali praktický návod pro zlepšení stávající situace. V oblasti posuzování strategických dokumentů začal být kladen důraz na přítomnost hodnocení dopadu na rovné příležitosti žen a mužů.

Snaha o prosazování vhodných politik pro rovnost žen a mužů je ale často komplikována tím, že finanční toky určené pro tuto agendu nelze přesně vysledovat. V průběhu hodnoceného období bylo

věnováno velké úsilí informovat veřejnost o prospěšnosti a skutečném smyslu Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí. Úmluva, ačkoli byla ČR již podepsána, vzbudila kontroverzní debatu a nebyla zatím ratifikována. Dále státní správa věnovala pozornost zejména násilí na ženách a zastoupení v rozhodovacích pozicích formou osvětových a mediálních kampaní. Nejvýraznější kampaní je To je rovnost!, která je komunikována skrze sociální média, internetové stránky, workshopy nebo mezinárodní festivaly. Dalším výrazným projektem, který se zaměřuje na detailní mapování rozdílu v odměňování žen a mužů je 22 % k rovnosti. V roce 2019 vznikl Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí, který cílí zejména na plošnou edukaci společnosti, prevenci, sběr dat a dostupnost programů řešících násilí. Problematika domácího násilí v důsledku pandemie Covid-19 ještě vzrostla. Organizace, které se zabývají pomocí obětem domácího násilí, zaznamenaly za rok 2020 až 60% nárůst poptávky po svých službách. Také Policie ČR potvrzuje nárůst tzv. incidentů, kdy sice nedošlo k vykázaní agresora, ale jednalo se o násilí.

Postavení migrantů

Poměrně specifickou zranitelnou skupinou jsou v ČR občané s jinou národností. Migranti jsou diskriminováni nepřívětivým jednáním např. formou hate speech, nenávistnými projevy z úst politiků, nevhodnou detencí rodin s dětmi nebo zastrašováním novinářů. Dále je upozorňováno na diskriminující přístup v získání veřejného zdravotního pojištění a dokladů pro osoby bez státní příslušnosti. Zároveň je ale zaměstnávání osob ze zahraničí významnou složkou českého pracovního trhu zejména na pozicích střední a nižší kvalifikace. Migranti se však často ocitají ve slabším postavení a hrozí jejich zneužití např. v rámci šedé ekonomiky. Podíl cizinců na počtu smrtelných pracovních úrazů je v ČR nadproporčně vysoký. Prevencí nelegálního zaměstnávání cizinců je intenzivní podpora legálních forem pracovní migrace, dostatečná informovanost zahraničních pracovníků o jejich právech a povinnostech a důsledné kontroly pracovních podmínek. Vyčleňování cizinců ze společnosti má bránit naplňování Koncepce integrace cizinců – Ve vzájemném respektu, aktualizovaná naposledy v roce 2016. V současné době je pracovní migrace řízena zejména vládními Programy ekonomické migrace. International Organization for Migration hodnotí podle svých kritérií české řízení migrační politiky na 87 %, tedy jako úspěšně realizované.

Mládež není jen škola

Státní správa se aktivně věnuje i ochraně dětí, ať už z hlediska jejich diskriminace, ohrožení nebo rizikového chování. Obecně platí, že děti (mladší 18 let) jsou v ČR proti zneužívání, vykořisťování a různým formám násilí legislativně chráněny. V praxi funguje role orgánu sociálně-právní ochrany dětí na všech úrovních, od obecní až po národní. Celý systém díky naplňování Národní strategie ochrany práv dítěte 2012–2018 zaznamenal pozitivní transformaci. V rámci této strategie došlo také např. k realizaci národní kampaně Právo na dětství. V současnosti je připravován další materiál na období 2021–2029, který se zaměřuje zejména na prosazování nejlepšího zájmu dítěte, bezpečnou péči v rodinném prostředí a vyrovnání příležitostí znevýhodněných dětí. Děti, jejichž rodina se ocitla v dlouhodobě nepříznivé finanční situaci, jsou podporovány např. i ve školním stravování, které je spolufinancováno skrze opakující se dotační výzvy Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

Specifickým tématem pro ČR je ohrožení dětí a mladistvých z hlediska nežádoucích důsledků konzumace alkoholu. Alkohol je v ČR dostupný a ve srovnání s ostatními vyspělými evropskými státy levný. Mladiství tudíž začínají s požíváním již v brzkém věku. Státní správa realizuje preventivní programy na základě Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2027, nicméně stále přetrvává spíše velká míra společenské tolerance a nedostatečná pozornost tomuto problému.

Budoucnost očima mladých

90 % mladých lidí cítí, že se o jejich budoucnost zajímá jejich okolí. Nicméně dvě třetiny z nich si nemyslí, že se o ni zajímá společnost a systém. Pokud ano, tak jen obecně z hlediska dalších generací. Mladí by proto uvítali předvídatelné chování státu v otázkách důchodové a daňové politiky. Nejistotu pociťují také z celkové ekonomické situace státu.

Institucionální mechanismy

ČR se aktivně snaží rozvíjet koncept koherence politik pro udržitelný rozvoj vytvořený Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Pro jeho naplnění je třeba mít nejen vizi, jakou je ČR 2030, i silný politický leadership a koordinaci, která překonává resortismus, důsledné vyhodnocování postupu či promítnutí perspektivy udržitelného rozvoje do rozdělování finančních prostředků.

Koordinace

Na nejvyšší úrovni koordinuje naplňování SDGs MŽP v úzké spolupráci s MMR, které metodicky řídí strategickou práci ve veřejné správě a dlouhodobě usiluje o její zlepšení. Příkladem může být Metodika přípravy veřejných strategií, fungování Databáze strategií veřejné správy nebo vzdělávací program STRATeduka. Strategická práce ovšem stále naráží na řadu překážek a ČR 2030 čelí obdobným výzvám, jako jiné strategie. Od sladění strategií po důsledné propojení strategií s rozdělováním finančních prostředků. Nicméně, snaha o naplnění ČR 2030 vnáší do úsilí o dobrou strategickou práci ve veřejné správě nový impuls a plány dalšího zlepšení jsou zahrnuty také v nedávno přijaté rozvojové *Koncepci klientsky orientované veřejné správy 2030*. Vedle vzájemného sladění strategií a vazbu strategií na finanční prostředky jde také o inovace strategického řízení.

Požadavek, aby státní správa v praxi jednala v souladu s ČR 2030, pomáhá zajistit rovněž síť kontaktních míst pro agendu udržitelného rozvoje na všech ministerstvech, jež vznikla na začátku roku 2019. Síťový charakter pomohl dále šířit informovanost o strategickém rámci, efektivně komunikovat a spolupracovat na navazujících úkolech. Právě pomocí této sítě také bylo možno nejlépe koordinovat vyhodnocování zmíněných strategických materiálů a chystat jejich aktualizaci.

ČR směřuje k tomu, aby se perspektiva udržitelného rozvoje stala také součástí běžných, každodenních aktivit veřejné správy, jen občas doplněných větším jednorázovým posouzením. Mechanismy takového hodnocení dopadů mají fungovat samostatně. Pozornost se proto soustředila především na zavedený systém hodnocení dopadů regulace (RIA). Aktuálně se vytváří jednoduchý manuál, jenž na konkrétních příkladech provede zpracovatele RIA na ministerstvech perspektivou udržitelného rozvoje (témata, přístupy, metody), se zaměřením na definici problémů a formulaci variant.

Monitoring a reporting

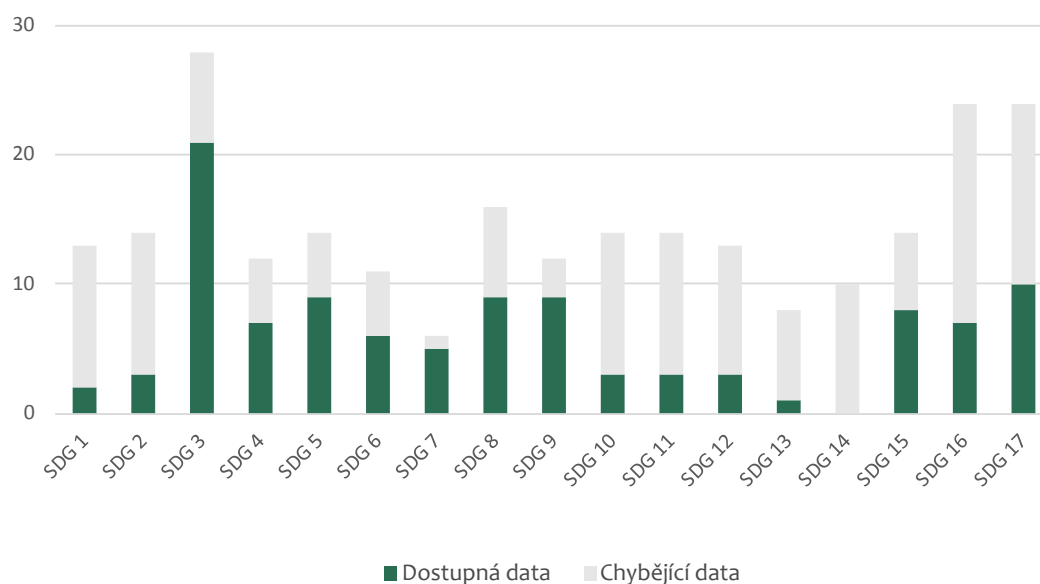
ČR 2030, stejně jako *Implementace Agendy 2030* jsou vyhodnocovány každé tři roky. První vyhodnocení proběhlo v roce 2020. Zprávy schválila vláda v lednu 2021 a na jejich základě začala příprava nového *Implementačního plánu ČR 2030*.

ČR se ve vlastním hodnocení neomezila jenom na data, z nichž vycházejí z mezinárodních srovnání (OECD Measuring Distance to SDG targets, SDG Index, EU SDG Index). Vláda projevila vůli jít do většího detailu, zasadit data do specifického českého kontextu a zahrnout i ty oblasti, u kterých není zatím mezinárodní shoda na způsobu jejich měření. Žádala tedy informace, které by jí umožnily prakticky řídit další postup a měnit to, co se neosvědčilo.

Důležitou roli v monitoringu hraje ČSÚ, který koordinuje sběr dat pro indikátory nejen v případě ČR 2030, ale také v případě *Agendy 2030*. Jde přitom o mimořádný objem dat: celkem 192 indikátorů ČR 2030 a 247 indikátorů *Agendy 2030*. K tomu nutno připočíst dalších 140 indikátorů národní sady kvality života, tedy indikátorů, které se snaží včlenit do hodnocení perspektivu samotných občanek a občanů, tj. jak oni sami pocítují dopady politik. S posledně jmenovaným přístupem není v ČR ještě dostatek zkušeností a veřejná správa sama se s touto perspektivou teprve učí pracovat.

K mnohým indikátorům se také zatím nepodařilo získat patřičná data. Např. v případě Agendy 2030 je datově naplněna jen zhruba polovina indikátorů. ČR v tomto směru čelí podobným problémům, jako všechny ostatní státy, které naplňují Agendu 2030.

Současný stav indikátorů Agendy 2030

Zjistí více!

Strukturální výzvy

Dekarbonizace

Emise skleníkových plynů v ČR se mezi roky 1990 a 2018 snížily o téměř 36 %. V letech 2017-2018 se však snižování prakticky zastavilo, nicméně předpokládaný pokles roku 2019 a vliv Covid-19 k roku 2020 zřejmě výrazně tyto emise snížil a ČR plní evropské závazky, splnění ambicióznějšího národního cíle 114 Mt CO₂ je blízko. Emisní náročnost ekonomiky ČR klesá, ale stále je jednou z nejvyšších v EU. V přepočtu na obyvatele byla v roce 2017 o 47,1 % nad průměrem EU. Hlavní podíl na tom má energetika a energeticky náročná odvětví průmyslu a fakt, že ČR je exportní ekonomikou s klíčovou rolí průmyslu. Fosilní paliva proto hrála a stále hrají důležitou roli. Nicméně podíl ČR na globálních emisích CO₂ činí pouhých cca 0,3 %. ČR. Od roku 2017 je také patrný negativní vliv sektoru LULUCF (využívání půdy a lesů v pohlcování emisí skleníkových plynů). V důsledku kůrovcové kalamity a vynucené těžby dřeva přestal tento sektor uhlík pohlcovat, a již od roku 2018 místo toho k produkci emisí CO₂ výrazně přispívá. Setrvale roste také objem emisí z dopravy a podíl spotřeby obnovitelných zdrojů energie (OZE) v dopravě zůstává vůči cíli EU nedostatečný. Národní plán obnovy podpoří 4 mld. Kč veřejnou i neveřejnou dobíjecí infrastrukturu a dynamické dobíjení pro veřejnou dopravu.

Dekarbonizace proto zůstává pro ČR zásadní výzvou. Jeden její rozměr je ekonomický a technologický. Jen v souvislosti se zpřísnujícími se emisními limity (zejména SO₂ a NO_x) se předpokládá do roku 2030 odstavení až 3,9 GW (cca 38 %) instalovaného výkonu zdrojů využívajících pevná fosilní paliva. Zemní plyn bude hrát při dekarbonizaci stále zásadní roli jako palivo. Dlouhodobě rostoucí ceny emisních povolenek v EU pak celkově snižují ekonomickou rentabilitu fosilní energetiky i sektoru teplárenství a podniky již nyní ve svých plánech zkracují původně očekávanou délku provozu zařízení využívající fosilní zdroje. I proto podíl obnovitelných zdrojů energie (OZE) setrvale zvolna narůstá. K roku 2019 překročil podíl OZE 16 %, zejména díky biomase při výrobě tepla. ČR tak překračuje svůj závazek k roku 2020 stanovený v rámci energeticko-klimatických cílů EU. Jednou z hlavních podmínek úspěšného a bezpečného přechodu na klimaticky neutrální energetiku a ekonomiku je pro ČR jaderná energetika.

Vzhledem k silné průmyslové základně dopadne proces dekarbonizace poměrně výrazně na sektory jako je automobilový či energeticky náročný průmysl. Rychlá dekarbonizace průmyslu je zároveň náročná také z důvodu pravděpodobného zvýšení provozních nákladů výroby a dopadu na konkurenceschopnost. Nicméně i další sektory musí provést změny technologií a postupů, aby obstály v budoucí klimaticky neutrální společnosti. Výzvou je dekarbonizace zemědělství, kde nelze očekávat výrazné snížení emisí skleníkových plynů při současném udržení produkce. V neposlední řadě však budou zásadní také změny v současných vzorcích chování společnosti, zejména spotřebního chování a podpory principů oběhového hospodářství.

Druhý rozměr dekarbonizace je rozměr sociální. V souvislosti s odklonem od těžby uhlí hrozí zvýšení nezaměstnanosti v tzv. uhelných regionech procházejících významnou hospodářskou restrukturalizací (Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj). Jedná se o regiony, které se již nyní potýkají s vyšší nezaměstnaností (některé obce okolo 9-10 %), než je tomu v jiných regionech ČR. V současné době je zaměstnáno v sektoru těžby uhlí necelých 14 tis. lidí.⁸ Od roku 2019 existují akční plány restrukturalizace uhelných regionů ([RE:START](#)), které od roku 2021 doplní Plány spravedlivé územní transformace. Nicméně sociální dopady dekarbonizace se projeví v celé ČR, která je vzhledem ke struktuře ekonomiky proporcionálně více zasažena než jiné státy EU. Projekty podporující tuto zelenou transformaci v dotčených regionech i celé ČR budou podpořeny z prostředků kohezních fondů, operačního programu Spravedlivá transformace, Národního plánu obnovy a Modernizačního fondu.

I s ohledem k výše uvedeným výzvám tzv. Uhlí komise jako poradní orgán vlády doporučila jako termín pro ukončení využívání hnědého uhlí pro účely výroby elektřiny a tepla rok 2038. Vláda toto doporučení vzala na vědomí.

Transformace uhelných regionů

Moravskoslezský kraj jako jeden ze tří strukturálně postižených regionů započal úspěšně svou transformaci definováním nových energetických, environmentálních a hospodářských výzev. Např. dekontaminoval a přeměnil rozsáhlý komplex vysokých pecí, koksovny a černouhelného dolu „Dolní oblast Vítkovice“ na kulturně-historické centrum regionálního významu, hostící mnoho významných událostí a nově zde vzniká i městská čtvrť.

V rámci transformačního programu na proměnu krajiny po těžbě [POHO 2030](#), v území uzavřených důlních areálů, by měla být dokončena roku 2030 nejmodernější průmyslová zóna s prvky moderní energetiky a přeshraničním dosahem do sousedního Polska a Slovenska, která by měla napomoci k rozvoji spolupráce aktérů v území, inovačního potenciálu daného regionu ale především přinést nové pracovní příležitosti a s tím spojený možný příliv nových obyvatel. Součástí bude také projekt EDEN – komplex obřích skleníkových biomů, ve kterých bude probíhat vědecký výzkum rostlinných materiálů zcela nové fakulty Slezské Univerzity v Opavě.

8 MPO (2019) Zaměstnanost v těžebním sektoru. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/stavebnictvi-a-suroviny/surovinova-politika/statni-surovinova-politika-nerostne-suroviny-v-cr/tezba-nerostnych-surovin-v-ceske-republice-a-zamestnanost-v-tezebnim-sektoru-248701/>

Společnost 4.0

Digitalizace proniká do lidského života ve stále větší míře. Ovlivňován je jí nejen průmysl, nebo trh práce, ale i zdravotnictví, obchod, finanční služby, vzdělávání, nebo fungování veřejné správy. Výrazný impuls v tomto směru představoval nápor pandemie Covid-19, který zintenzivnil využívání existujících digitálních služeb (např. aplikací pro předepisování léků), nebo vedl k urychlené digitalizaci oblastí nových (např. přechod na distanční výuku v celém školství).

Po technologické stránce již ČR cestu Společnosti 4.0 nastoupila. Služba přístupu k internetu byla v roce 2018 poskytována na 3,2 mil. aktivních přípojek, z čehož 2,7 mil. jsou nepodnikatelské (residenční) přípojky. Nicméně podíl aktivních přípojek s rychlostí nad 30 Mbit/s na všech aktivních přípojkách je jen 55 %. Podíl osob s takto rychlým připojením na celkovém počtu obyvatel ČR je pak jen 16,3 %. Také pokrytí mobilními sítěmi obecně dosahuje velmi dobrých parametrů. Sítě ve standardu LTE (4G) je celkově pokryto 99,8 % populace. Reálný rozvoj sítě 5G se však očekává až v následujícím období.

Digitalizace není jenom změna technologická, ale zejména společenská. A nepřináší všem stejný prospěch, ba někoho může naopak omezovat. To je např. patrné na přístupu obyvatel k internetu. K roku 2019 mělo internet již 81,1 % domácností v ČR. Podíl těchto domácností s přístupem a užíváním internetu však výrazně roste s rostoucím příjmem a vzděláním. V nejchudší pětině domácností má přístup k internetu a využívá jej pouze polovina z nich. Významně se také odvrácená strana digitalizace projevila v dopadech ekonomiky platforem na trh bydlení ve velkých městech, hlavně Praze. Sociální sítě také usnadňují konfirmační zkreslení a uzavírání se do sociálních bublin, což v konečném důsledku zesiluje erozi společenské důvěry a prohlubuje dojem rozdělené společnosti.

Podobný obrázek poskytuje četnost elektronického styku s veřejnou správou. V roce 2020 byl přijat zákon č. 12/2020 o právu na digitální služby, který může velkému množství lidí významně zjednodušit život. Např. nezaměstnaní ale komunikují elektronickou cestou výrazně méně, než zaměstnaní a to přesto, že právě nezaměstnaní potřebují využívat mnohé veřejné služby a podporu státu ve větší míře. Pokud by za této situace byly určité veřejné či soukromé služby poskytovány pouze digitálně, vznikala by zde nová zřetelná společenská nerovnost. Další nerovnosti může digitalizace prohloubit. Např. zastoupení žen v ICT oborech a ve výzkumu a vývoji tvoří jen 9 % celkového počtu. Vzhledem k míře ohodnocení se to již nyní promítá do nerovnosti příjmů mezi ženami a muži (gender pay gap).

ČR si je nebezpečí digital gap/divide vědoma. Řešení hledá v paralelní podpoře technologického vývoje i formách sociální adaptace. Od roku 2018 existuje jednotný rámec pro postup digitalizace ve všech oblastech ([Digitální Česko](#)), počínaje budováním infrastruktury a konče právním rámcem. K adaptačním krokům patří zejména podpora digitální gramotnosti obyvatelstva, předvídání změn trhu práce a odpovídající modely rekvalifikací, nebo digitalizace veřejné správy. Regionální rozměr podchycuje nová Koncepce SMART Cities. Pozornost je věnována i novým rizikům, která digitální svět přináší, nebo jež zvyrazňuje (např. kyberkriminalita, fake news apod.). Berou je v potaz tak různorodé strategie, jako *Národní strategie kybernetické bezpečnosti* či *Národní strategie pro čelení hybridnímu působení* na straně jedné a *strategie digitální gramotnosti* (DigiStrategie) na straně druhé. Naopak adaptace daňové soustavy, nebo systému sociální podpory na postup digitalizace jsou teprve ve stadiu diskusí (např. digitální daň).

eNeschopenka

V roce 2020 se rozběhl systém plně elektronického hlášení a evidence dočasné pracovní neschopnosti. Zaměstnankyně a zaměstnanci svého zaměstnavatele nadále upozorňují na danou situaci (např. e-mailem, SMS, telefonicky), ale už nemusí nechat vyplnit papírové formuláře a fyzicky je předávat zaměstnavateli. Informace zaměstnavatelům mohou přicházet do datové schránky automaticky přímo od lékařů. Stejně tak náhrada mzdy a nemocenská přichází pak zaměstnancům a zaměstnankyním automaticky. Záměr existoval již několik let, pandemie Covid-19 však ukázala nejen jeho užitečnost, ale v některých případech i jeho nezbytnost.

Tématu se také věnuje *Národní plán obnovy*, který obsahuje výraznou podporu digitální transformace. Realizuje se celá řada projektů veřejné správy k poskytování kvalitních digitálních služeb pro koncového uživatele. Smyslem projektů je výrazné rozšíření možností elektronických podání a zároveň důsledné uplatnění principu once-only, tedy že jednou poskytnuté informace už si bude veřejná správa sdílet mezi sebou a do formulářů je bude občanům předvyplňovat sama. Budou realizovány projekty eHealth pro poskytování digitálních služeb, telemedicíny a projekt moderního digitálního zdravotnického portálu. Čerstvě schválená Strategie podpory kulturních a kreativních odvětví řídí investice do regionálních kulturních a kreativních center. Budou se modernizovat služby zaměstnanosti pro rozvoj moderních vzdělávacích středisek pro podporu digitálních dovedností a reskillingu a upskillingu pracovníků. Školství se přesune do digitálního věku a zmodernizuje techniku, upraví kurikula, zvýší digitální dovednosti učitelů a zřídí Fond digitálních zařízení pro znevýhodněné žáky. Budou realizovány infrastrukturní projekty digitálních vysokorychlostních sítí v nepokrytých oblastech (bílých místech) či školách. Velmi důležité bude vybudování pobočky Samuel Neaman Institutu v ČR, které zajistí dostatečné monitorování, vyhodnocování a návrh řešení dopadů skokové digitální transformace na společnost.

Nerovnosti

Příjmová nerovnost je v ČR poměrně nízká. Ve srovnání s evropskými zeměmi vykazuje ČR jednu z nejnižších hodnot koeficientu nerovnosti příjmů (poměr S80/S20). V roce 2019 činil 3,34. Stejně tak je relativně nízká míra ohrožení příjmovou chudobou. V roce 2019 v ní žilo 10,1 % obyvatel ČR a extrémní chudoba se nevyskytovala vůbec. Pomáhal k tomu zejména univerzální sociální systém a v posledních letech růst minimální mzdy. Některé nerovnosti se naopak nedaří odstranit dlouhodobě. Ohrožení sociálním vyloučením se po roce 2015 celkově zmenšilo, ale přetrvávají nebo se dokonce zvětšují regionální rozdíly. Genderové nerovnosti jsou nadále značné. Např. rozdíl v odměňování žen a mužů (tzv. „neočištěný“ gender pay gap) činí cca 20 %. Promítá se do toho nejen větší podíl žen v hůře placených zaměstnáních (typicky pečovatelské sociální

služby), nebo výrazně menšinové zastoupení žen ve vyšších pozicích obecně. I v odměňování při výkonu stejné práce na stejném pracovišti jsou ženy znevýhodněny. „Očištěný“ gender pay gap dosahuje cca 10 %. Na genderových nerovnostech je navíc dobře vidět, jak jedna nerovnost vede často k nerovnosti další. Nerovnost na trhu práce (gender pay gap, sektorová segregace povolání, odchod z trhu práce v důsledku péče o děti) ústí v situaci, kdy starobní důchody žen jsou v průměru o 18 % nižší, než důchody mužů a ženy jsou ve větší míře ohroženy příjmovou chudobou.

Do této situace zasáhla pandemie Covid-19. Zdravotnický systém nápor vydržel, ale pandemie zvýraznila některé dlouhodobé problémy, jako např. situaci v oblasti sociálních služeb a pečovatelských nebo právě problémy sociálně slabých a vyloučených osob. Osob vystavených nerovnému zacházení nebo znevýhodněných nerovnými příležitostmi bude v důsledku protipandemických opatření a hospodářského poklesu pravděpodobně přibývat. Naznačují to již první data. Dvě pětiny samozivitelů/samozivitelek uvádějí, že se jim finanční situace v důsledku vládních opatření zhoršila. Problém splácet půjčené peníze měla v roce 2020 čtvrtina dotázaných sólo rodičů.⁹ Zapojení žáků do distanční výuky, která pro většinu roku 2020 a první třetinu roku 2021 nahradila prezenční výuku ve školách, ukázalo ještě silněji dlouhodobou závislost vzdělání na socioekonomickém postavení.¹⁰ Mimo nezaměstnanosti začala v průběhu roku 2020 narůstat také kategorie ekonomicky neaktivních, kteří nejsou zaměstnáni a práci nehledají. Zatímco u mužů šlo o lidi v předdůchodovém věku, u žen šlo v největší míře o skupinu do 29 let a s vyšším vzděláním, tedy pravděpodobně ženy, na které dopadla péče o rodinu a děti v ještě větší míře než dříve.¹¹

Česko se negativní sociální dopady pandemie snaží mírnit formou náhrady mezd, dávek, půjček či úlev. Velký vliv měl program Antivirus, který pomohl udržet pracovní místo více než 1 mil. zaměstnanců v soukromé sféře, nebo program krizového ošetřovného, jenž mírní genderovou nevyváženost péče o děti. Jde však převážně o řešení bezprostředních dopadů. V nadcházejícím období bude stát před ČR mimořádně obtížný úkol. Bude muset odstranit dlouhodobé problémy tam, kde je stále má (např. genderová nerovnost). A bude muset udržet dosavadní úspěchy tam, kde úspěšná byla (např. odstraňování chudoby) a to pod zvýšeným tlakem. Nenechat nikoho pozadu bude nyní aktuálnější než dříve.

Když rodič neplatí alimenty, zastoupí ho stát

Samozivitelky a samozivitelé - drtivě však převažují ženy samozivitelky - patří k lidem dlouhodobě nejohroženějším příjmovou chudobou. Nejen pro svou závislost na jednom příjmu, ale také proto, že jejich partneři mnohdy neplní své vyživovací povinnosti ke společným dětem. Výživné lze vymáhat soudně a exekučně, ale to může trvat delší dobu, než je únosné. Proto ČR od poloviny roku 2021 zavádí tzv. náhradní výživné. Pokud rodič neplatí alimenty v předepsané výši, přestože by mohl, vypomůže zvláštním příspěvkem stát. Bude to také stát, který pak převezme vymáhání této částky namísto samozivitelky/samozivitele.

9 Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/stem-pulka-samozivitelu-resi-financni-potize-setrenim-na-jidle/2019050>

10 Dostupné z: https://www.csicr.cz/html/2021/TZ_Distanzni_vzdelavani_v_ZS_a_SS/html5/index.html?&locale=CSY&pn=19

11 ČSÚ (2020) Vývoj českého trhu práce - 4. čtvrtletí 2020. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cr/vyvoj-ceskeho-trhu-prace-4-ctvrtleti-2020>

Cíle udržitelného rozvoje

1 KONEC CHUDOBY

1.1 Extrémní chudoba se v ČR nevyskytuje.

1.2 V případě ČR bude velmi obtížné snížit podíl osob žijících v relativní chudobě na polovinu, neboť již nyní je tento podíl (10 %) dlouhodobě jedním z nejnižších v EU a ve světě vůbec. Třetina lidí se však pohybuje těsně nad hranicí chudoby.

1.3 Systémem základní sociální ochrany jsou plně pokryty všechny ohrožené skupiny obyvatel.

1.4 Rovná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům, základním službám a vlastnictví jsou legislativně ukořícena. Prohlubuje se nedostupnost sociálního bydlení a zadlužování sociálně vyloučených osob.

1.5 V ČR existuje funkční rámec pro omezování rizik spojených s živelními pohromami či technickými haváriemi.

1.a Podíl oficiální rozvojové pomoci (ODA) na HND nesměřuje k naplnění závazku 0,33 % HND. Průměrný příspěvek ODA za ČR se pohybuje kolem 0,14 % HND. Aktuálním projektem ZRS je např. posilování kapacit v oblasti sociální péče a ochrany nejvíce zranitelných skupin obyvatelstva v Bosně a Hercegovině.

1.b Vnitřní dimenze podcíle je po strategické stránce pokryta, ačkoli výsledky aktivit nejsou zcela jednoznačné. Vybrané SDGs jsou z hlediska vnější dimenze pokryty Strategií ZRS, genderová rovnost je jako součást lidských práv její průřezovou prioritou.

Hustá síť sociální ochrany

Systémem základní sociální ochrany jsou plně pokryty všechny ohrožené skupiny obyvatel (děti, nezaměstnaní, starší osoby, osoby se zdravotním postižením, těhotné ženy, novorozenci, oběti pracovních úrazů, chudí a zranitelní). Zajištění minimálního příjmu (životního a existenčního minima) a pomoc v hmotné nouzi je v systému sociální ochrany ČR legislativně ošetřeno.

Na základě těchto právních úprav jsou vypláceny dávky v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a jednorázovou mimořádnou okamžitou pomoc). Dle zákona o státní sociální podpoře jsou vypláceny tzv. rodinné dávky (přídavek na dítě, porodné, pohřebné, příspěvek na bydlení a rodičovský příspěvek). Zákonem jsou stanoveny také podmínky nároku na podporu v nezaměstnanosti a ochrana zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele.

Práce s daty

Slabinou veřejných politik je dostupnost aktuálních a relevantních dat o jejich reálném dopadu, které nejsou ve státní správě koordinovaně zpracovávány. Příkladem je oblast sociálního vyloučení, kde chybí propojování statistik o rozložení chudoby v území a souvisejících sociálních jevů mezi jednotlivými resorty a institucemi. Absence některých dat, týkajících se zvláště etnických skupin na území ČR, je obecně citlivá a komplikuje řešení této problematiky. Obecně chybějí studie, které se zaměřují na systematické hodnocení dopadů sociálních politik, včetně úprav dávkových systémů. Kromě toho se poměrně málo studií vyloučených lokalit věnuje procesním aspektům tvorby politik, například problematice účasti veřejnosti na rozhodování či aktivního zapojení cílových skupin. Nicméně na tvorbu analýz, sběr dat a práci s daty je změřena pozornost v řadě nově schválených strategických materiálů na národní úrovni napříč oblastmi.

2 KONEC HLADU

2.1 ČR vymýtila hlad. Dílčí výzvou jsou obezita a finanční dostupnost kvalitních potravin.

Existují však cílené programy pro chudé a zranitelné osoby zajišťující přístup ke kvalitním a bezpečným potravinám.

2.2 Obyvatelé obecně ani děti v ČR ve své velké většině netrpí podvýživou. Mírný výskyt podvýživy a zdravotních rizik je spjat se znevýhodněnými osobami a poruchami příjmu potravy, zejména u mladistvých žen. Ambulantní péče byla v roce 2017 poskytnuta 3 731 osob s diagnózou poruchy příjmu potravy.

2.3 ČR zaručuje právo využívat a vlastnit půdu všem bez rozdílu. Celková produktivita zemědělství a práce v zemědělství dosahuje jen přibližně poloviny průměrné produktivity EU. Pro podporu zemědělství a venkova jsou využívány cílené programy i nástroje Společné zemědělské politiky EU.

2.4 ČR podporuje rozvoj ekologického zemědělství, 13,2 % půdy je obhospodařováno ekologicky. Dlouhodobě jsou podporovány inovace a agroenvironmentální opatření.

2.5 ČR úspěšně chrání genetickou rozmanitost rostlin i zvířat.

2.a Podpora zemědělství a venkova je jednou z priorit zahraniční rozvojové spolupráce. V roce 2019 na ni ČR vynaložila 94,6 mil. Kč.

2.b ČR podporuje a aktivně prosazuje odstraňování obchodních omezení, bojuje proti dvojí kvalitě potravin, dumpingu a vývozním subvencím i nekalým obchodním praktikám.

2.c Zemědělství má dlouhodobě přibližně 5 % podíl na českém zahraničním obchodě. Český vývoz zemědělských komodit do třetích zemí v dlouhodobém horizontu roste a volatilita cen zemědělských výrobců v ČR je dlouhodobě nízká.

Hlad jako společenský problém již neexistuje

ČR úspěšně odstranila hlad a zajišťuje vysokou úroveň bezpečnosti potravin. Nedostatek potravin a podvýživa jsou dlouhodobě spíše okrajovým problémem, který pomáhají řešit opatření a programy potravinové pomoci a hmotné podpory v rámci sociální podpory, školního stravování či podporou regionálních neziskových organizací. Zásadním opatřením je zejména fungování Potravinových bank, které v roce 2019 poskytly pomoc 100 tis. žadatelům. V roce 2020 v důsledku pandemie Covid-19 evidují tyto banky výrazný nárůst žadatelů o potravinovou pomoc, a to o 60 %.

Obědy do škol

Od roku 2015 stát pomáhá dětem, jejichž rodiče si nemohou dovolit hradit stravné z vlastních peněz. Konkrétně jim přispívá na školní obědy. Základem projektu jsou příspěvky, které poskytuje stát, přispívat však mohou i jednotlivci. Projekt byl totiž původně iniciativou občanské společnosti, organizace Woman for Woman, později se do jeho provádění zapojil i stát. Od školního roku 2019/2020 byly již zapojeny všechny kraje, díky čemuž bylo podpořeno 9 600 znevýhodněných dětí.

Rozvíjí se ekologické zemědělství

Konvenční zemědělství představuje často problém z důvodu degradace půdy, zejména vlivem zhutňování půdy, erozí půdy, významným využíváním pesticidů a hnojiv. ČR proto aktivně podporuje ekologické zemědělství, které v roce 2019 dosáhlo 13,2 % celkové výměry zemědělské půdy. ČR je 6. ve srovnání se zeměmi EU a významně (well above) nad evropským průměrem 8,5 %. Nicméně v rozloze orné půdy v ekologickém zemědělství významně zaostává. Počet ekofarem dlouhodobě narůstá a v roce 2019 dosáhl počtu 4690. V českém ekologickém zemědělství dominují trvalé travní porosty (80 %), které mají pozitivní vliv na adaptaci na klimatickou změnu i vodní režim krajiny. Ekologické zemědělství se ve svém počátku nejvíce rozšířilo do horských a podhorských oblastí. Více než 40 % zemědělské půdy chráněných území je obhospodařováno v režimu ekologického zemědělství. V posledních letech je patrný pozitivní trend nárůstu podílu orné půdy, z 10 % v roce 2008 na 16 % v roce 2019. Tento trend odpovídá i cíli vyšší míře produkce na orné půdě a zaměření primárně na produkci biopotravin, kde si ČR stanovila cíl navýšit do roku 2027 podíl orné půdy v rámci ekologického zemědělství na 30 %. Výnosy odpovídají průměru EU a dosahují 50-85 % konvenčního zemědělství.

Chráníme genetické zdroje české přírody

V situaci rychlého vymírání druhů, změny klimatu a klesajícího výnosu tradičních plodin je nutno podnikat kroky k zajištění genetické rozmanitosti přírodního prostředí. Vedle samotné ochrany biodiverzity je jednou z cest také uchovávání genetických zdrojů rostlin a živočichů. V tom má ČR dlouhodobou tradici. Množství rostlinných genetických zdrojů v genových bankách dlouhodobě roste a k roku 2019 dosáhlo 55 tis. vzorků. Živočišných vzorků k rozmnožování je uchováno 62 tis. Tradiční plemena jsou také dále uchovávána v podmínkách in vivo u více než 1000 farem a chovatelů s podporou národního programu konzervace zdrojů.

ČR podporuje udržitelné zemědělství v méně rozvinutých zemích

Zemědělství a rozvoj venkova je jednou z priorit české ZRS. ČR podpořila v roce 2019 projekty v této oblasti částkou 94,6 mil. Kč. Primárně byly podpořeny projekty pro zvyšování efektivity zemědělské produkce malých zemědělců, ekologické zemědělství a posílení kapacit vzdělávacích a poradenských služeb. Hlavními vodícími principy jsou adaptace na změnu klimatu a potravinová bezpečnost. Příkladem mnohaletého projektu je podpora zemědělských družstev a drobných chovatelů skotu v Zambii, které umožňují zachovat produkci mléka i v období sucha.

Zemědělství 4.0

Účinné zavlažování, efektivní hnojení a současně kontrola znečištění vody dusičnany, bezpečné skladování plodin, evidence půdy nebo automatické generování daňového přiznání k dani z nemovitostí. To vše má společného jmenovatele v datech, které lze získávat z různých zdrojů a propojovat je v digitálním prostředí. Zemědělství tak může být jednak precizní, jednak v souladu s SDGs. Takový přístup razí česká platforma [Clever Farm](#).

3 ZDRAVÍ A KVALITNÍ ŽIVOT

3.1 Mateřská úmrtnost se v ČR drží dlouhodobě na nízkých hodnotách. Od roku 2015 zemřely ročně průměrně 2 ženy na 100 000 živě narozených dětí.

3.2 Od roku 2008 se novorozenecká úmrtnost drží pod hranicí 2 ‰. Dětská úmrtnost dlouhodobě klesá, v roce 2019 byla 3,1 ‰.

3.3 Dominantní cestou přenosu HIV je sexuální styk mezi muži. Většina přenosu hepatitidy C je naopak v důsledku infekčního užívání drog. Počet nově nakažených HIV mezi lety 2015 až 2018 u mužů vzrostl o 30 %. Rovněž počet nově nakažených hepatitidou se mezi lety 2013 až 2015 v případech typu A zdvojnásobil na 724 případů a u typu C vzrostl počet ze 739 případů na 840. Naopak počet případů hepatitidy typu B klesl. Výskyt tuberkulózy již dvacet let obecně klesá.

3.4 Podíl předčasné úmrtnosti na nepřenosné nemoci v celkovém počtu všech úmrtí mezi lety 2005 až 2019 klesl o 6 %. Míra sebevraždy v ČR je dlouhodobě nad celoevropským průměrem a riziko sebevraždy se v důsledku pandemie Covid-19 a vládních opatření výrazně zvýšilo.

3.5 Nadměrná konzumace alkoholu je v ČR častá a ve velké míře společensky tolerována. Průměrná spotřeba se dlouhodobě pohybuje kolem 10 litrů čistého alkoholu na osobu za rok (včetně dětí) a eviduje se kolem 1,6 mil. rizikových uživatelů alkoholu.

3.6 Počet úmrtí a zranění při silničních dopravních nehodách se zatím nedaří snížit o polovinu, nicméně jejich počet klesá. V roce 2019 takto zemřelo 618 osob, což je výrazně nad průměrem EU.

3.7 Většina žen v reprodukčním věku (15 až 49 let) využívá moderní metody pro potřeby plánování rodiny. Mezi cíle rodinné politiky ČR patří prevence neplodnosti a finanční dostupnost asistované reprodukce.

3.8 Právo na zdravotní péči a její místní i časovou dostupnost je v ČR stanoveno zákonem. Přetrvávající nedostatek zdravotního personálu aktuálně zvýraznila pandemie Covid-19.

3.9 V roce 2019 bylo zvýšení předčasné úmrtnosti v důsledku znečištěného ovzduší odhadováno na 3 %, tj. o 3 100 osob.

3.a V rámci naplňování Úmluvy WHO o kontrole tabáku byl od roku 2017 zaveden plošný zákaz kouření ve vnitřních prostorech. Prevalence současného užívání tabáku v roce 2018 byla 31,5 % a je patrný setrvalý sestupný trend.

3.b ODA ČR na podporu lékařského výzkumu a základních služeb ve zdravotnictví je rok od roku odlišná v závislosti na reálné implementaci projektů – v roce 2018 činila pomoc 11,43 mil. Kč a o rok později dosahovala 60,10 mil. Kč.

3.c ČR nemůže přímo ovlivnit podobu financování zdravotnictví v rozvojových zemích, ale angažuje se prostřednictvím vládních stipendií pro studenty z rozvojových zemí, díky nimž mohou v ČR studovat mj. lékaři.

3.d 13 základních schopností připravenosti na mimořádné zdravotnické situace v roce 2019 bylo plněno z 68 %. let obecně klesá.

Nepřenosné nemoci a prevence

Pravděpodobnost úmrtí v důsledku kardiovaskulárních chorob, rakoviny, diabetu nebo chronických chorob dýchací soustavy v posledních letech klesá. Konkrétně např. u novotvarů je mortalita celkově stabilizovaná, ačkoli nové případy každoročně spíše narůstají. Rostoucí počet hlášených případů lze částečně dávat do souvislosti se stárnutím populace ČR (stoupá průměrný věk, respektive naděje dožití při narození). Věk je hlavním rizikovým faktorem zhoubného bujení, mimo jiné díky kumulativnímu vlivu rizikových faktorů. Dalšími možnými vlivy na rostoucí absolutní incidenci jsou vyšší výskyt fyzikálních a chemických kancerogenů, který je způsobený mimo jiné znečištěním životního prostředí a změnami životního stylu. ČR je z hlediska medicíny v této oblasti na vysoké úrovni. Diagnostika zhoubných novotvarů a celková kvalita lékařské péče je na vysoké úrovni.

V rámci zlepšené diagnostiky mohou být příčinou vyššího počtu hlášených zhoubných nádorů mimo jiné státní programy celoplošných onkologických screeningů. Mamografický screening byl v ČR oficiálně zahájen již v roce 2002, cervikální screening v roce 2008 a screening kolorektálního karcinomu v lednu 2009. Kromě kožních nádorů jsou pro ČR specifické zejména karcinomy tlustého střeva a konečníku.

K výskytu nepřenositelných nemocí bohužel přispívá, kromě věku, i nezdravý životní styl. Nedostatečná pohybová aktivita, stresová zátěž, vysoká spotřeba alkoholu a kouření. Řešením jsou např. veřejné propagační kampaně, důraz na pohybovou aktivitu u dětí v alespoň střední zátěži nebo podpora zdravé životosprávy. Realizace programů podpory zdraví (značení potravin, podpora pohybu jako nedílné součásti životního stylu) a zmíněných screeningů patřila mezi prioritní oblasti Zdraví 2020 a patří mezi ně i ve strategickém rámci Zdraví 2030, základní strategii zdravotní politiky ČR pro příští desetiletí. Přestože jsou tyto programy z dlouhodobého hlediska efektivnější a výrazně levnější než pozdější léčba, realizace těchto programů naráží na nedostatek finančních prostředků.

Posílení onkologie

Během pandemie Covid-19 probíhala pouze neodkladná zdravotní péče a došlo k omezení preventivních prohlídek a kontrol onkologických pacientů. To se může později promítnout do vzestupu incidence nádorů, jejich pokročilosti a vyšších nákladů na léčbu.

ČR zvláště s ohledem na stárnutí populace chce předcházet dlouhodobým dopadům pandemie v této oblasti. Pomocí reforem a investic plánuje přispět ke zvýšení odolnosti systému onkologické prevence a péče. V souladu s národními i evropskými strategiemi bude pozornost věnována nejen primární a sekundární prevenci, ale i zdravotní gramotnosti.

Celkové investiční výdaje se odhadují kolem 10 mld. Kč (Národní plán obnovy).

Kontrola tabáku

V roce 2018 bylo v české populaci ve věku 15 let a více celkem 31,5 % uživatelů tabáku a jejich počet pomalu klesá. Od roku 2017 vešel v platnost zákon, který zakazuje kouření (s výjimkou používání vodních dýmek) v restauracích a barech. Dále došlo ke zvýšení sazeb spotřební daně z tabákových výrobků. Další navýšení spotřební daně z tabákových výrobků se předpokládá i v následujících třech letech tak, aby nedocházelo ke zvyšování jejich cenové dostupnosti. Na kontrolu tabáku se mimo jiné zaměřuje nová *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027* a její akční plán.

Jak to vidí mladí

22 % mladých lidí uvedlo, že (skoro) denně kouří (či jinak konzumuje) tabák.

Jasnější pohled na svět

Projekt [DOT Glasses](#) pomáhá v rozvojových zemích lidem se špatným zrakem. Díky nastavitelným brýlovým obroučkám a radikálně zjednodušenému konceptu čoček je možné poskytnout dostatečně dobrý zrak 90 % populace. Do roku 2022 bude mít díky brýlím více než mil. chudých lidí přístup k lepší zdravotní péči. Koncová cena brýlí se pohybuje okolo 3 až 5 dolarů.

4.1 Bezplatné základní a střední vzdělávání je v ČR zajištěno zákonem. Ačkoli zákon také zaručuje formální rovnost v přístupu ke vzdělání, socioekonomické zázemí má na vzdělávací výsledky žáků stále velký vliv.

4.2 V roce 2017 bylo zavedeno povinné předškolní vzdělávání, kterého se v roce 2018 účastnilo 93,8 % pětiletých dětí. Obecný problém je však přetrvávající nedostatečná dostupnost předškolní péče.

4.3 Systém veřejného školství, včetně terciárního, je až na výjimky bezplatný. Za posledních deset let se zdvojnásobil podíl žen, které dosahují terciárního vzdělání, podíl mužů vzrostl přibližně o jednu třetinu.

4.4 U mladší populace a osob s vyšším ukončeným vzděláním je znatelnější nárůst dovedností v informačních a komunikačních technologiích oproti celkové populaci.

4.5 U patnáctiletých žáků nejsou genderové rozdíly z hlediska základních dovedností (čtení, matematika, věda) významné a pohybují okolo průměru zemí OECD.

4.6 V roce 2018 prokázali patnáctiletí studenti nadprůměrnou čtenářskou i matematickou gramotnost oproti průměru zemí OECD.

4.7 Otázka znalostí a dovedností potřebných k podpoře udržitelného rozvoje je v ČR zatím spíše v procesu zavádění. Tematicky je obsažena v nové *Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+* a některé části jsou již pokryty ve vzdělávacích programech.

4.a Oblast společného vzdělávání byla upravena v roce 2016 tak, aby měl např. žák nárok na bezplatné poskytování podpůrných opatření. Došlo také k navýšení prostředků na inkluzivní vzdělávání, které pro rok 2018 činily zhruba 5,4 mld. Kč.

4.b V rámci ZRS ČR nabízí podporu studentům z rozvojových zemí. Mezi léty 2015–2019 podpořila každoročně přibližně 130 stipendistů. Počet stipendií se však meziročně výrazně nezvyšoval.

4.c V rámci programu Vysílání českých učitelů do rozvojových zemí bylo v roce 2018 realizováno 11 projektů. Mezi přijímací země patřily jak nejméně rozvinuté země např. Etiopie, Afghánistán nebo Zambie, tak i Ukrajina či Gruzie.

Inkluze ve vzdělávání

Za posledních pět let se v oblasti principu inkluzivního vzdělávání uskutečnily významné systémové změny, které přispěly ke zlepšení vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Inkluze probíhá nejvíce na základních školách, přičemž klíčová je pro ni dostupnost podpůrných opatření, jakými jsou asistenti pedagoga, hodinová pedagogická intervence či speciální didaktické pomůcky pro výuku čtení a psaní. Za školní rok 2016/2017 bylo vykázáno např. více než 9 tis. úvazků asistenta pedagoga a téměř 3 tis. speciálních pomůcek. K podzimu 2017 bylo více než 42 tis. žákům ZŠ poskytováno téměř 100 tis. podpůrných opatření. Počet žáků na ZŠ se speciálními vzdělávacími potřebami mezi rokem 2015 a 2017 rostl. Nejčastější diagnózou žáků byla v těchto letech vývojová porucha učení (více než 44 tis.), dále vývojové poruchy chování (13 tis.) a lehké mentální postižení (12 tis.). Implementace inkluzivního vzdělávání odhaluje a řeší problémy, které dříve byly velkou zátěží pro školy, děti i rodiče. V současnosti má inkluze v ČR dobrý směr a ví, kam směřuje. Je nezbytné se systematicky zabývat osvětou, podporovat projekty osvětující pozitiva inkluze a vytvářet ve společnosti klima respektující právo na vzdělávání všech osob bez rozdílu, neboť ne vždy je tento koncept vzdělávání vnímán pozitivně. V budoucnu je nutné zlepšit např. kvalitu poradenských služeb a zajištění její dostatečné personální kapacity.

V Národním plánu obnovy jsou v následujících čtyřech letech připravovány inovace v oblasti digitalizace vzdělávání. Investice ve výši téměř 4,9 mld. Kč mají zajistit dostupné digitální vybavení všem žákům, zvláště těm znevýhodněným, a zlepšit úroveň digitalizace ve školách. Dále je plánována modernizace výukových kapacit veřejných vysokých škol s cílem vytvořit podmínky pro další vzdělávání a pro realizaci up-skillingu a re-skillingu, zejména v oblastech rychle se rozvíjejících oborových odvětvích a oborů s vazbou na *Národní RIS3 strategii*. Následně bude třeba zajistit podmínky a vybavenost škol a kompetence pedagogů, bez nichž zvýšení dostupnosti a kvality dalšího vzdělávání není možné. Odhadované náklady na adaptaci kapacit škol jsou 13,1 mld. Kč.

Ženy a vzdělání

Z hlediska základních dovedností (čtení, matematika, věda) u žáků do patnácti let nejsou genderové rozdíly v ČR významné a jsou na průměru zemí OECD. Během dalších stupňů vzdělání však vykazuje systém patrnou selektivnost ve smyslu tendence shromažďovat žáky s podobnými studijními výsledky (a tedy i zázemím) ve stejných školách. Děti z nižších společenských vrstev se výrazněji shromažďují v učňovském školství, děti z rodin s vysokým socioekonomickým statusem na víceletých gymnáziích. Ačkoli na ZŠ gender výuku prakticky vůbec neovlivňuje, na SŠ ji ovlivňuje zejména oborově, kdy dívky jdou častěji na odborné střední školy s maturitou nežli chlapci. Logicky je i podíl žen na VŠ vyšší než mužů. Za posledních deset let se zdvojnásobil podíl žen, které dosahují terciárního vzdělání. Zatímco podíl mužů za stejnou dobu vzrostl přibližně o jednu třetinu. Změna však přichází po dokončení magisterského studia a během doktorského studia, kdy je ženě mezi 25. a 30. rokem. V doktorském studiu je např. podíl žen v oborech přírodních věd, matematiky a statistiky 47 %, tj. 15 p.b. pod jejich podílem na magisterské úrovni.

Podobně je tomu u doktorského studia technických oborů (pokles o 11 p.b.) a obchodu, administrativy a práva (pokles o 20 p.b. oproti magisterskému studiu). Tyto rozdíly jsou jedny z největších mezi zeměmi OECD.

Výuka očima mladých

Mladí lidé by preferovali více logických činností místo těch mechanických. Méně autoritativní přístup učitelů, více prostoru pro kreativitu a modernější metody. Mezi metodami uváděli například školní exkurze, propojení formálního vzdělávání s neformálními mimoškolními aktivitami, skupinovou výuku nebo diskusi. Přejí si být lépe motivováni, znát smysl toho, čemu se učí.

5 ROVNOST MUŽŮ A ŽEN

5.1 Ačkoli se ČR zavázala k prosazování genderové rovnosti, nerovné postavení žen a dívek přetrvává nejen na trhu práce, ale i v dalších oblastech společenského života. V žebříčku zemí EU podle Indexu rovnosti žen a mužů obsazuje ČR pravidelně nejnižší příčky.

5.2 Počet případů páchaného násilí na ženách, kde je pachatelem blízká osoba, stoupl mezi roky 2015 a 2019 téměř o 400 registrovaných skutků na 3877 případů.

5.3 V oblasti předčasných sňatků a ženské obřízky ČR podporuje aktivity EU a mezinárodní spolupráci.

5.4 V české společnosti převažuje rodinné uspořádání „otec živitel a matka pečovatelka“. Právě ženy jsou v drtivé většině případů v roli domácí pečovatelky, tudíž výrazně častěji čelí otázce sladování pracovního a osobního života.

5.5 Zastoupení žen na vedoucích pozicích v ČR dlouhodobě nepřesahuje 30 %. Přestože zastoupení žen v samosprávách průběžně roste (28 % v roce 2019), podíl žen v Poslanecké sněmovně zatím nikdy nepřekročil 22 %.

5.6 Informace o reprodukčním a sexuálním zdraví jsou v ČR ze zákona dostupné, avšak neexistují veřejné standardy péče o ženu a její dítě v těhotenství, při porodu a v šestinedělí. Sexuální výuka není koncepčně řešena ve vzdělávacím rámci ČR.

5.a Ženy mají rovná práva. Nicméně právní úprava nereflektuje některé životní etapy či situace ženy, které následně vedou k vyšší hrozbě nezaměstnanosti a vysokému riziku příjmové chudoby zvláště u samoživitelek a starobních důchodkyň.

5.b Ženy mají velmi nízké zastoupení v ICT oborech a ve výzkumu a vývoji (mezi ICT odborníky je 91 % mužů).

5.c V roce 2018 byla zavedena dávka otcovské poporodní péče v délce 7 dnů. Během roku 2018 a 2019 ji využilo přibližně 40 % otců.

Práce versus péče

V oblasti sladování pracovního, soukromého a rodinného života ČR v porovnání s EU příliš nevyniká. Převažuje stereotypní pohled na rodinné uspořádání „otec živitel a matka pečovatelka“. Ženy v drtivé většině případů odcházejí na rodičovskou dovolenou, pečují o domácnost, případně o další členy rodiny. Rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů se dlouhodobě pohybuje v neprospěch žen, v roce 2019 o 15 %. Největší propad v zaměstnanosti žen je v době po 30. roku věku, tj. v době předpokládané péče o dítě. Péči se ženy věnují i v rámci svého povolání, kde tvoří např. 80 % v pečovatelských oborech nebo 97 % v oborech zdravotních sester a porodních asistentek. Ačkoli je péče nenahraditelná, je součástí feminizovaných oborů, které jsou podprůměrně platově ohodnocené. Potíže se sladováním pracovního a rodinného života, i z důvodu nerovného finančního ohodnocení, proto čelí v mnohem větší míře ženy.

Gender v číslech

Podle Indexu rovnosti žen a mužů za rok 2019 obdržela ČR 55,7 bodů a je tak pod celkovým indexem EU (67,4 bodů). GPG byl v roce 2019 v ČR 18,9 %.

Očekává se, že ke zlepšení sladování pracovního a rodinného života přispěje vládní novela zákoníku práce s účinností od ledna 2021, která zavádí nový institut sdíleného pracovního místa.

Navyšování kapacit v dětských skupinách, které jsou alternativou pro přeplněné mateřské školy, podporuje zapojení zejména žen zpět na trh práce. Z prvních evaluačních zpráv MPSV vyplývá, že během využívání dětských skupin se zapojení matek na trh práce zdvojnásobilo. Dalším zlepšením je v této oblasti navýšení rodičovského příspěvku z dosavadních 220 000 Kč na 300 000 Kč. V roce 2018 byla nově zavedena dávka otcovské poporodní péče a došlo k další úpravě rychlosti čerpání rodičovského příspěvku. Nejkratší doba pro vyčerpání celého rodičovského příspěvku je nyní šest měsíců. V současnosti dále probíhá transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady EU o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob s cílem aktivnějšího zapojení otců do péče o dítě. Zájem otců o rozsáhlejší zapojení do péče o dítě na úkor práce není totiž příliš vysoký právě kvůli obavám ze ztráty příjmu a přerušení kariérního růstu.

Jak to vidí mladí

Zhruba 40 % mladých lidí se domnívá, že diskriminace žen neexistuje. Zároveň však pokládají za velice důležité dostávat stejný plat za stejné činnosti.

Reprodukční a sexuální zdraví

Relevantní legislativou v ČR je Základní listina práv a svobod, která zaručuje všem osobám právo na ochranu zdraví a právo na vzdělání. Všechny ženy a muži starší 15 let tak mají ze zákona dostupné informace o reprodukčním a sexuálním zdraví. Tato oblast však stále postrádá veřejné standardy péče o ženu a její dítě v těhotenství, při porodu a v šestinedělí. Chybí veřejné výsledky kvality poskytované péče při porodu a zajištění poporodní péče v šestinedělí v domácích podmínkách. Další výzvou stále zůstává zahrnutí péče samostatných porodních asistentek do systému veřejného zdravotního pojištění a rozšíření možností v otázce volby místa, způsobu a okolností porodu.

v otázce volby místa, způsobu a okolností porodu. Velkým pozitivním přelomem pro českou porodní péči bylo v roce 2019 otevření prvního centra porodní asistence v ČR. Centrum vzniklo v Praze a reaguje na sílící společenskou poptávku po respektujícím porodnictví a na doporučení Rady vlády pro rovnost žen a mužů k samostatným porodním domům z roku 2018. Modelové centrum, jako pilotní projekt, nabízí zdravým ženám respektující péči a možnost vedení porodu porodní asistentkou a zároveň slouží jako zdroj informací pro vznik dalších center v ČR.

Chybějící koncepce

V českém vzdělávacím systému chybí koncepce sexuální výuky. Školy si tak mohou vybrat, jak a jestli vůbec se budou tématu věnovat.

6 PITNÁ VODA, KANALIZACE

6.1 Vodovody je zásobováno takřka 95 % obyvatel ČR. Průměrná cena vody roste, nepřekračuje však sociálně únosnou hranici 2 % průměrných čistých příjmů. ČR stále v domácnostech využívá primárně pitnou vodu, v této oblasti existuje velký prostor pro větší využití šedé vody.

6.2 V domech napojených na kanalizaci bydlí více než 85 % obyvatel, míra připojení se regionálně liší. Vyměšování na veřejných prostranstvích se týká zvláště osob bez přístřeší ve velkých městech, jde však o okrajový jev.

6.3 V ČR je vysoký podíl čištění odpadních vod, v případě komunálních odpadních vod skoro 98 %. Nejvíce vodních toků spadá podle základní klasifikace do III. třídy (znečištěná voda), postupně však přibývá úseků vodních toků spadajících do I. a II. třídy (neznečištěná a mírně znečištěná voda).

6.4 Zatížení vodních zdrojů je na průměru Evropy, celkový odběr vody dlouhodobě klesá, individuální spotřeba vody však mírně stoupá, v roce 2019 to bylo průměrně 90 litrů vody na osobu a den.¹²

6.5 Integrovaná správa vodních zdrojů je v ČR na vysokém stupni – k roku 2020 index dosahoval hodnoty 89 ze 100 možných bodů.

6.6 Schopnost krajiny zadržet vodu je silně zhoršena, což kromě ekosystémů může mít vliv také na dostupnost pitné vody pro člověka. Historicky se na současném stavu vodních ekosystémů významně podílel charakter zemědělského hospodaření, úprava vodních toků včetně odstranění řady přírodních bariér odtoků a vysoušení mokřadů.

6.a Udržitelné nakládání s přírodními zdroji je jednou z priorit ZRS. V roce 2019 byly podpořeny projekty se zaměřením na vodní hospodářství a sanitaci v celkové výši 50 mil. Kč.

6.b Veřejnost se může zapojit do konzultačních mechanismů v rámci systému hodnocení dopadů (SEA a EIA). Nejvýznamnější je možnost zapojit se do přípravy plánů povodí řek.

Pitné vody i sanitačních a hygienických zařízení je pro všechny dostatek

ČR má zajištěn dostatek zdravotně nezávadné pitné vody pro všechny své obyvatele. Vodovody pro veřejnou potřebu ji zajišťují pro 94,6 % obyvatel (2019) a podíl takto zásobovaného obyvatelstva dlouhodobě stoupá. V domácnostech je primárně využívána pitná voda, v této oblasti tedy existuje velký prostor pro větší využití šedé vody. Průměrná cena vody v ČR trvale roste, ale nepřekračuje sociálně únosnou hranici 2 % průměrných čistých příjmů. Vysoké je i procento lidí napojených na kanalizaci (průměrně 85,5 %). Velká část odkanalizovaných obydlí je připojena na čistírnu odpadních vod, přesto stále existuje cca 18 % obyvatel, kteří na ČOV připojení nejsou.

Schopnost krajiny zadržet vodu je snížena

Z důvodu růstu teploty vzduchu a stále stejného objemu srážek roste výpar z krajiny. Objem srážek z dlouhodobého hlediska neklesá, výrazně se však mění jejich rozložení v průběhu roku, zvětšuje se četnost přívalových dešťů. Voda pak v krajině chybí, sucho je častější a intenzivnější. Klesá také množství dnů se sněhovou pokrývkou, která působí jako zásobárna vláh, což zvyšuje riziko výskytu sucha v jarním období. Zatím nelze konstatovat, jaké jsou změny rozsahu vodních ekosystémů v čase. Souvislejší data existují pouze k objemu podzemních vod, z nich je zřejmé, že objem kolísá a v delší časové řadě klesá.

Rámcem pro přijetí účinných opatření k minimalizaci dopadů sucha a nedostatku vody je Koncepce na ochranu před následky sucha na území ČR. ČR se zaměřila rovněž na motivaci domácností vyhlášením dotačního programu, který podporuje udržitelné hospodaření se srážkovou vodou (Dešťovka). Záměrem je snížit množství odebírané pitné vody z povrchových a podzemních zdrojů. Na podporu zasakování a udržení vody ve volné krajině i v urbanizovaných územích ČR od roku 2014 rozdělila více než 10 mld. Kč.¹³

Udržitelné nakládání s přírodními zdroji v rozvojových zemích patří mezi české priority

ČR podporuje zlepšování zásobování pitnou vodou, ochranu vodních zdrojů, rozvoj odpadového hospodářství a přenos českých zkušeností a know-how. V roce 2019 bylo na projekty v sektoru vodního hospodářství a sanitace čerpáno celkem 50 mil. Kč. Konkrétním příkladem projektu realizovaného v rámci české humanitární pomoci může být iniciativa o.p.s Adra na výstavbu vodojemu a artézské studny v libanonském městě Douris, které umožní zásobovat vodou až 15 000 obyvatel v nejvíce úrodné oblasti Libanonu.¹⁴

¹³ Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/news_20200204-Startuje-Velka-Destovka

¹⁴ Dostupné z: <https://adra.cz>

7 DOSTUPNÉ A ČISTÉ ENERGIE

7.1 Všichni obyvatelé ČR mají dostupné, spolehlivé a moderní energetické služby v místě svého bydliště. Pouze 10 % obyvatel nepoužívá čistá paliva pro vytápění.

7.2 ČR navyšuje podíl OZE v rámci energetického mixu. V roce 2019 dosáhla 16,2 % na konečné spotřebě energie, přičemž národní cíl v rámci sdíleného úsilí EU pro rok 2020 byl 13 %.

7.3 Energetická náročnost ekonomiky dlouhodobě klesá. Mezi lety 2010-2018 se snížila o více než 20 %.

7.a + 7.b ČR v rámci ZRS podporuje obnovitelné zdroje, cenově dostupné a udržitelné zdroje energie, moderní energetiku a energetickou soběstačnost v rozvojových zemích. V roce 2019 investovala do oblasti výroby energie z obnovitelných zdrojů a jejich výzkumu a vývoje v rozvojových zemích 27,5 mil. Kč.

Energetické služby jsou dobře dostupné

Všichni obyvatelé ČR mají dostupnou elektřinu v místě svého bydliště, přičemž 2/3 populace žije ve městech. V ČR je plně využívána elektřina k osvětlení. Při vaření jsou drtivou většinou (přes 97 %) obyvatel používána čistá paliva. V případě vytápění využívá kapalná a tuhá paliva přibližně 10 % obyvatelstva a tento podíl klesá i vlivem státních intervencí, vedených snahou o účinnou ochranu ovzduší. ČR má vysoce rozvinutou soustavu zásobování teplem, která zásobuje přes 1,5 mil. domácností. Výzvou je modernizace a dekarbonizace tohoto jinak vysoce účinného způsobu vytápění. Roční náklady domácností na paliva a energie dlouhodobě rostou a dosahují 439 Kč na m² podlahové plochy bytu. Nicméně podíl občanů, kteří si nemohou dovolit dostatečně komfortní teplotu v obydli dosahuje k roku 2019 jen 2,8 %, což je jeden z nejlepších výsledků v EU.

ČR podporuje rozvoj OZE

Podíl OZE na energetickém mixu pozvolna narůstá a dosahuje 16,2 %, zejména díky využití biomasy (65 %) při výrobě tepla. ČR tak překračuje svůj závazek (13 %) k roku 2020 stanovený v rámci energeticko-klimatických cílů EU. Zároveň se však potýká s nedostatečným podílem OZE v dopravě. V případě výroby elektřiny z OZE jsou zdroje rovnoměrně rozloženy mezi bioplyn, fotovoltaiku, biomasu a vodní elektrárny. ČR dotačně podporuje investiční výstavbu, zejména drobných PV elektráren pak na střechách budov. Provozní podpora zejména větších elektráren je zvažována, nicméně veřejné mínění je k tomuto spíše rezervované i vzhledem k negativním zkušenostem provozní podpory PV elektráren z let 2009-2011.

Renovační vlna

Národní plán obnovy poskytne 25 mld. Kč ke zrychlení míry renovací veřejných i soukromých rezidenčních budov, výměnu nevyhovujících zdrojů v domácnostech a podporu energeticky efektivního veřejného osvětlení. Těmito projekty bude dosaženo přibližně 217 TJ energetických úspor u státních budov, 287 TJ úspor u veřejného osvětlení a 8,4 PJ úspor u rezidenčních budov.

Energetika představuje také jednu z priorit ZRS. Energetické projekty v rozvojových zemích byly podpořeny v roce 2019 celkem 27,5 mil. Kč. V rámci této priority jsou podpořeny zejména alternativní energetické zdroje jako geotermální energie, bioplyn a kotle na biomasu, modernizace energetických systémů a energetická soběstačnost menšin. Příkladem projektu je podpora energetické soběstačnosti menšinových navrátilců v západní Bosně, který vybudoval solární systémy pro 40 domácností, kterým umožňuje dále lepší ekonomické propojení se zemědělským družstvem.

ČR dlouhodobě snižuje energetickou náročnost své ekonomiky.

Mezi lety 2010-2018 ČR snížila svou energetickou náročnost o 20 %. Tato náročnost klesá zejména vlivem ekonomického růstu. Stále dochází k nárůstu konečné spotřeby energie, která je tažena domácnostmi a sektorem dopravy. ČR má významně vyšší energetickou náročnost ekonomiky, než je evropský průměr, také kvůli energeticky náročnému průmyslu. Pozitivním trendem je roční rychlost poklesu energetické náročnosti, kde je ČR rychlejší (2,7 % ročně) než je evropský průměr (2 % ročně).

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE A EKONOMICKÝ RŮST

8.1 ČR jakožto rozvinutá země dosahuje ve svém regionu dobrého hospodářského růstu. V roce 2019 činil 1,92 % hrubého domácího produktu (HDP).

8.2 Produktivita práce roste a kopíruje hospodářský růst, nicméně není dostatečná pro konvergenci s rozvinutějšími státy EU.

8.3 ČR podporuje inovace a malé a střední podniky řadou programů. ČR má v evropském srovnání početný živnostenský sektor (OSVČ).

8.4 ČR podporuje zvyšování energetické i materiálové účinnosti. I přes dlouhodobý pozitivní trend je ekonomika stále významně energeticky i materiálově náročná. Roční materiálová spotřeba dosahuje 16 t/obyv.

8.5 ČR dosahuje dlouhodobě nejnižší nezaměstnanosti v EU. Na konci roku 2020 i přes dopady pandemie Covid-19 dosáhla míra nezaměstnanosti jen 3,2 %.

8.6 Podíl mladých lidí, kteří nepracují a nestudují se snížil a v roce 2019 dosáhl 5,7 %.

8.7 ČR naplňuje své mezinárodní závazky proti obchodování s lidmi a poskytuje cílené programy pomoci pro oběti obchodu s lidmi.

8.8 Počet pracovních smrtelných úrazů je v ČR nízký. V roce 2018 došlo k 123 smrtelným úrazům, přičemž přibližně čtvrtinu tvořily úrazy cizinců.

8.9 ČR začíná systémově podporovat udržitelný cestovní ruch a započala práce pro jeho monitoring.

8.10 Finanční i pojišťovací služby jsou pro české občany velmi dobře dostupné a odpovídají celosvětovému průměru.

8.a Česká podpora rozvojem zemím v programu Aid for Trade dlouhodobě narůstá. Alokované i čerpané prostředky mají v posledních 10 letech stabilně rostoucí trend.

8.b Zaměstnanosti mladých je v politice zaměstnanosti věnována dlouhodobá pozornost.

Dlouhodobě solidní hospodářský růst, ale s propadem vlivem pandemie Covid-19

ČR dosahovala dynamického a dlouhodobého hospodářského růstu, který byl primárně tažen domácí spotřebou a investicemi. Růst české ekonomiky v roce 2019 dosáhl 1,92 % HDP, nicméně v roce 2020 byl zásadně zasažen pandemií Covid-19. V roce 2020 se HDP propadl o 5,6 % a obnova ekonomiky na úroveň roku 2019 potrvá minimálně do roku 2023. Zahraniční kapitál i zahraniční trhy jsou pro českou malou a otevřenou ekonomiku s výraznou expozicí HDP vůči importu i exportu velmi významné. Obnova je proto závislá i na situaci mezinárodního obchodu, kde významnou roli hraje Německo, do něhož ČR dlouhodobě vyváží cca třetinu svého exportu. Situace na světovém trhu a aktivita zahraničních investorů výrazně ovlivňuje, zda se českému hospodářství daří či nikoliv. Inovační aktivita ČR je ve srovnání s dalšími zeměmi spíše průměrná a hlavními nositeli inovací jsou velké firmy, nejčastěji firmy pod kontrolou zahraničního kapitálu.

Hospodářský růst je v ČR úzce spjat s trhem práce. Produktivita práce v ČR dlouhodobě mírně roste a odpovídá přibližně růstu HDP, nicméně nedosahuje růstu potřebného pro konvergenci s rozvinutějšími státy. Nezaměstnanost je dlouhodobě velmi nízká, trvale nejnižší v Evropě. V roce 2019 dosahovala míra nezaměstnanosti 2 % a při pandemii Covid-19 zejména díky programu Antivirus (české variantě Kurzarbeitu/Furlough) dosáhla nejvyšší hodnoty v prosinci 2020 jen 3,2 %. Nejpostižnějším regionem byl Ústecký kraj s obecnou mírou nezaměstnanosti 6,1 %. Národní plán obnovy počítá se zásadní modernizací politiky zaměstnanosti.

ČR podpoří rekvalifikace a profesní vzdělávání a zajistí moderní vybavení rekvalifikačních center, tak aby služby odpovídaly současným potřebám.

Kulturní a kreativní odvětví

Krise způsobená pandemií Covid-19 prohloubila rozdíly mezi povahou práce a mezi kulturním a kreativním sektorem a sektory jinými. I záchranné programy určené k bezprostřední pomoci s udržení zaměstnanosti a chodu hospodářství se s jednotlivými specifiky oborů a odvětví vyrovnávaly mnohdy jen obtížně. ČR se však rozhodla této situace využít a v Národním plánu obnovy aktivně podpořit kulturní a kreativní odvětví.

Postup bude řídit *Strategie rozvoje a podpory kulturních a kreativních odvětví*, projednané v roce 2021. Důležitými složkami strategie jsou legislativní zakotvení statusu umělce a umělkyně, zohledňující jejich atypické pracovní zapojení, či podpora spravedlivého využití intelektuálního, resp. duševního vlastnictví. Strategie se dále zaměřuje na regionální infrastrukturu kulturních a kreativních center, která má v obecném rozsahu potenciál pro zvýšení odolnosti odvětví proti krizím, ale i rozvoj kreativního ekosystému. Důležité prvky představují i digitalizace kulturního obsahu nebo investice do rozšíření pokročilých technologií ve stávajících kulturních institucích.

Počítá se s celkovými investicemi ve výši 8,15 mld. Kč (*Národní plán obnovy*).

ženy do 29 let (40 % ze všech nově ekonomicky neaktivních osob v roce 2020) a starší muži nad 60 let (20 %).

Jak to vidí mladí

„Mladé lidi často spojujeme jenom s tématem vzdělání, školství. Nezabýváme se jimi celkově. Třeba diskriminace na trhu práce není jenom na bázi genderů, ale i věku. To jsme viděli i v čase Covidu-19. Mladí lidé jsou ti nejvíce vyhazovaní z práce, protože mají nejméně těch tzv. zkušeností.“ Karolína Lískovcová, ambasádorka Strukturovaného dialogu s mládeží

Příspěvky do programu Pomoci na podporu obchodu ČR vzrůstají

ČR podporuje rozvojové země dlouhodobě rostoucími finančními příspěvky bilaterální pomoci v rámci Pomoci na podporu obchodu (Aid for Trade). V roce 2019 dosáhly skutečné výdaje v rámci programu 10,5 mil. Kč. Zejména je podporován transfer know-how a posílení institucí pro podporu podnikání v rozvojových zemích. Jednalo se např. o projekty digitalizace firem a posílení eGovernmentu v Moldavské republice, či založení technologického centra pro inovace v Bosně a Hercegovině. Kvůli pandemii Covid-19 se však realizace většiny projektů roku 2020 zastavila či zpozdila.

Mladí lidé v ČR většinou studují nebo pracují, ženy jsou však v horší pozici

Podíl mladistvých ve věku 15–24 let, kteří nejsou zaměstnaní ani si nezvyšují své vzdělání a kompetence dlouhodobě klesá. V roce 2019 činil jen 5,7 %. Je však patrný rozdíl mezi ženami a muži, zejména v důsledku péče o dítě, kterou v ČR zajišťují z velké části ženy. V roce 2020 vlivem pandemie Covid-19 byly zasaženy více mladistvé

9.1 ČR má hustou a stabilní dopravní infrastrukturu, nicméně její modernizace je zdoluhavá a finančně náročná. Přepravní výkony osob rostou, zejména vlivem železnice a příměstské dopravy. Přepravní výkon u zboží klesá.

9.2 Význam průmyslu v ekonomice i zaměstnanosti v ČR je jeden z nejvyšších v Evropě. Výzvou je jeho modernizace a dekarbonizace.

9.3 Dostupnost financování malých a středních firem v ČR je v evropském žebříčku dobrá, na přelomu první a druhé třetiny zemí.

9.4 Emisní náročnost tvorby přidané hodnoty dlouhodobě klesá, ale je stále velmi vysoká a v roce 2018 dosahuje 22,5 kg CO₂/tis. Kč.

9.5 Výdaje na výzkum a vývoj v ČR dlouhodobě rostou a dosahují 1,9 % HDP, zejména díky nárůstu podnikových výdajů. Počet výzkumných pracovníků (FTE) dosahuje 3 877 na 1 mil. obyvatel.

9.a ČR podporuje infrastrukturní projekty v rámci ODA a v roce 2019 poskytla na tyto projekty 48,7 mil. Kč

9.b ČR podporuje pokročilé technologie v průmyslu a prosazuje volný trh v rámci společné obchodní politiky. V rámci rozvojové pomoci je také podporována inovativní výroba.

9.c ČR podporuje zlepšování kvality vzdělávání v rozvíjejících se zemích a přenosu know-how. ČR každoročně přispívá Mezinárodní telekomunikační unii, část z tohoto příspěvku je využita na rozvojové aktivity.

Hustá a hojně využívaná dopravní infrastruktura

Česká dopravní infrastruktura je stabilní a poměrně hustá. Délka dálniční sítě v roce 2018 dosáhla 1251 km a roste tempem pouze jednotek kilometrů ročně. Cílem je dosáhnout 2096 km dálnic. Železniční síť v ČR je s délkou 9575 km jedna z nejhustších v Evropě.

Významná část tratí je však jen lokálního významu, pouze třetina je elektrizovaná a jen malá část (818 km) umožňuje rychlost 160 km/h. Zranitelnost a citlivost dopravní infrastruktury vůči dopadům klimatické změny je zatím dlouhodobě nízká. Dopravní infrastrukturu a konektivitu sítě, a to včetně hlavních koridorů, ohrožují stoleté povodně a záplavy.

Průměrné výdaje domácností na dopravní služby dosahují 1,45 % spotřebního koše a násobně více (8,6 %) jsou zastoupeny výdaje na individuální motorovou dopravu. Přepravní výkon osobní dopravy v osobokilometrech dlouhodobě narůstá, mezi roky 2010-2019 o přibližně 24 %, zejména díky nárůstu počtu cestujících, nikoliv ujeté vzdálenosti. Dominantní postavení si však stále udržuje individuální automobilová doprava. V případě železniční dopravy rostou významně počty osob na hlavních tazích dálkové dopravy a v příměstské dopravě, což je vyvažováno poklesem počtu přepravených osob na regionálních a lokálních tratích, které nebyly dosud modernizovány.

Bezpečná a moderní železnice

Národní plán obnovy poskytne 22 mld. Kč investic do modernizace železniční infrastruktury a rozšíření dostupnosti služeb pro znevýhodněné a zranitelné osoby. Zároveň pomůže realizovat projekty ke zvýšení bezpečnosti provozu na železnicích ze moderní technologie.

Změna struktury průmyslu jako výzva

Význam průmyslu v české ekonomice je tradičně velmi vysoký. ČR má jeden z nejvyšších podílů průmyslu na tvorbě HDP v Evropě (24 %). Zpracovatelský průmysl pak zaujímá přední pozici i v oblasti zaměstnanosti (26,3 % zaměstnanců). Zvyšovat dále podíl průmyslu tedy není žádoucí a ČR usiluje spíše o jeho modernizaci a posílení jeho udržitelnosti. Dlouhodobým rizikem je např. silná orientace českého průmyslu na automobilový průmysl, jehož produkce v posledních letech začala stagnovat, a který byl také zasažen pandemií Covid-19. Stále významnější výzvou je také dekarbonizace průmyslu, neboť zejména energetika a energeticky náročná odvětví budou muset projít zásadní a velmi rychlou transformací pro splnění společenského cíle klimatické neutrality. ČR v rámci EU splnila své klimatické závazky k roku 2020.

Výdaje na výzkum a vývoj poprvé překonaly stomiliardovou hranici

ČR postupně navyšuje vynaložené prostředky na výzkum a vývoj a v roce 2019 dosáhly tyto výdaje 1,9 % HDP, zejména díky nárůstu výdajů velkých firem a firem pod zahraniční kontrolou. Dlouhodobě pozitivní vývoj zaznamenává orientace zpracovatelského průmyslu na pokročilé technologie. Již polovina přidané hodnoty českého zpracovatelského průmyslu je tvořena středně pokročilými a špičkovými technologiemi, které jsou následně zejména exportovány do zahraničí.

Vysokorychlostní připojení k internetu pro všechny

Národní plán obnovy podpoří 5,9 mld. Kč dobudování vysokorychlostního internetu, aby do roku 2025 měly hlavní socioekonomické subjekty (školy, dopravní uzly, poskytovatelé veřejných sociálních služeb) přístup ke gigabitovému internetovému připojení. Všechny domácnosti, venkovské i městské, by měly mít zajištěný přístup k optickým sítím s rychlostí stahování min. 100 Mb/s s možností upgrade na 1Gb/s.

10 MÉNĚ NEROVNOSTÍ

10.1 Příjmová nerovnost je dlouhodobě relativně nízká. V roce 2019 byl koeficient nerovnosti příjmů (S80/S20) nejnižší v EU, stejně nízký byl jenom na Slovensku.

10.2 Ohrožení sociálním vyloučením se po roce 2015 zmenšilo, ale přetrvávají nebo se dokonce zvětšují regionální rozdíly.

10.3 Přístup k některým sociálním skupinám není rovný, přes existující snahu přetrvává zejména diskriminace na základě pohlaví (ženy) a etnické příslušnosti (Romové).

10.4 Politická opatření posledních let mají potenciál snižovat sociální nerovnost (zejména zvyšování minimální mzdy).

10.5 Český finanční trh je stabilní a regulovaný dle mezinárodních standardů.

10.6 ČR podporuje v řešení mezinárodních otázek rozhodující úlohu kolektivních organizací a tím také odpovídající podíl rozvojových zemí.

10.7 Česká migrační politika odpovídá ve značné míře standardu IOM.

10.a ČR podporuje systém preferenčních dohod EU s rozvojovými státy, které zahrnují také téma udržitelného rozvoje.

10.b Čeští podnikatelé jsou státem pobízeni k takovým investicím v rozvojových zemích, které by těmto zemím přinesly prospěch.

10.c Remitence českých občanů proudí vesměs z evropských států a náklady na jejich převod nejsou významné.

24-25 bodů na stupnici 0-100, kdy hodnota 0 představuje nejmenší nerovnost a hodnota 100 nerovnost největší. Výsledek ČR patří k nejnižším v Evropě.

Podobný obrázek získáme, jestliže se podíváme na poměr příjmů z práce a příjmů z kapitálu. Příjmy z práce (např. mzdy, důchody) bývají ve společnosti rozloženy rovnoměrněji než příjmy z kapitálu (např. renty, zisky, úroky). Pokud příjmy z kapitálu na příjmu domácností rostou, nebo jsou obecně vysoké, vede to dlouhodobě k prohlubování sociální nerovnosti. V ekonomikách rozvinutějších států mívají větší podíl na HDP příjmy z kapitálu. V ČR je tomu také tak, ale na rozdíl od ostatních zemí v ní od roku 2016 podíl příjmů z práce roste a v roce 2019 tvořil 44,6 % HDP.

Jak to vidí mladí

66 % mladých lidí je přesvědčeno, že je důležité, aby všichni měli v životě rovné příležitosti. Statisticky významně více jsou o tom přesvědčeny ženy než muži. Ochota účastnit se činností, které se snaží nerovnosti ve společnosti odstranit je nižší, stále však 55 %. Mírně větší ochotu vykazují opět ženy.

Příjmová nerovnost je relativně nízká.

Ve srovnání s evropskými zeměmi vykazuje ČR jednu z nejnižších hodnot koeficientu nerovnosti příjmů S80/S20, tedy poměru příjmů 20 % lidí s nejvyššími příjmy ku příjmu 20 % lidí s nejnižšími příjmy. V letech 2010–2019 nabyl tento koeficient nejvyšší hodnoty 3,51 (2015) a nejnižší 3,32 (2018). Rovněž Giniho index se od roku 2010 udržuje na hodnotách kolem

Nízké příjmové nerovnosti významně napomáhá systém sociálního zabezpečení a v posledních letech také zvyšování minimální mzdy. Ta však přesto dlouhodobě patří k těm nižším v EU a v poměru k celkové úrovni výdělků v dané zemi k těm nejnižším v EU.

ČR pobízí domácí podnikatele k investicím v rozvojových zemích

Udržitelný rozvoj méně rozvinutých zemí naráží na finanční bariéry. A to navzdory rozvojové spolupráci (ODA) nebo rostoucímu objemu prostředků zasílaným do mateřských zemí lidmi, kteří pracují v zahraničí (remitence). Klesá totiž příliv přímých zahraničních investic do méně rozvinutých zemí. ČR se snaží tento problém řešit. Stát poskytuje dotační podporu pro mapování podnikatelských příležitostí v rozvojových zemích (Program B2B v gesci ČRA). Firmám, které se již pro investice rozhodly, nabízí ČR záruky pro půjčky, za předpokladu že jejich investice bude mít rozvojový dopad (např. místní zaměstnanost, nebo udržitelné nakládání s přírodními zdroji). Záruky poskytuje Českomoravská záruční a rozvojová banka a to až do poloviny výše úvěru. První výzva ve výši 50 mil. Kč byla vyhlášena v roce 2019. České firmy projevily zájem, ale opatření spojená s pandemií Covid-19 realizaci zbrzdila.

11 UDRŽITELNÁ MĚSTA A OBCE

11.1 ČR se dlouhodobě potýká s problémem dostupnosti bydlení pro nízkou a středně příjmovou skupinu.

11.2 ČR disponuje poměrně stabilním a propojeným systémem veřejné dopravy, kterou tvoří linka autobusová, trolejbusová, tramvajová, železniční a v případě hl. města také metro.

11.3 Územně plánovací dokumentací obcí je pokryto 93 % rozlohy území státu.

11.4 Kulturní i přírodní dědictví jsou chráněny zákony i kulturní a metodickou činností státních institucí doplněnou aktivitami nevládního neziskového sektoru.

11.5 Existuje provázaný systém řešení krizových situací a mimořádných událostí. Počet úmrtí v důsledku živelních pohrom a průmyslových nehod nebo havárií se v letech 2016 a 2017 pohyboval v řádu jednotek případů na 100 000 obyvatel.

11.6 Komunální odpad je všude pravidelně svážen a míra jeho třídění je vysoká, jeho celková produkce však v posledních letech stále narůstá. Od roku 2015 se snižuje podíl skládkovaného komunálního odpadu ve prospěch jeho materiálového a energetického využití.

11.7 Plochy městské zeleně, jež jsou nedílnou součástí adaptačních mechanismů na klimatickou změnu a zlepšují kvalitu prostředí pro obyvatele, čelí soustavnému a silnému urbanizačnímu vlivu a tlaku na změnu svého charakteru.

11.a ČR reaguje na postavení, specifika a potřeby jednotlivých území mj. ve *Strategii regionálního rozvoje ČR 21+*. Existuje řada iniciativ, které dále napomáhají rozvíjet vazby mezi jednotlivými územími.

11.b Mnohá česká města a regiony přistoupily k tvorbě adaptačních strategií, míra zapojení do evropských environmentálních iniciativ je ale nízká.

11.c ČR podporuje méně rozvinuté země spíše prostřednictvím technické pomoci.

Mladí: město nebo venkov?

Většina české mládeže by ráda žila ve městě nebo v jeho zázemí. Na venkově postrádají spoustu služeb, volno-časových či vzdělávacích aktivit, kvalitní dopravní dostupnost nebo internetové připojení. Na druhou stranu si myslí, že jim český venkov poskytuje vhodné místo pro kvalitní a zdravý život.

Znečištění, které dýcháme

Celková produkce emisí škodlivých látek se snižuje. Významný pokles byl pozorován především mezi lety 1990 a 2000, kdy docházelo k restrukturalizaci českého hospodářství, trend poklesu pokračuje i nadále. Týká se např. emisí SO₂, NO_x a těkavých organických látek. Problémem však zůstávají emise z lokálních topenišť a rostoucí emise z dopravy. Především v hustě osídlených oblastech mají emise škodlivých látek negativní dopady na lidské zdraví. Výskyt jemných tuhých částic (zvláště PM_{2.5} a PM₁₀) a benzo(a)pyrenu zůstává v českých obcích vysoký. Původcem těchto částic a škodlivin jsou zejména staré dieselové a benzinové motory nebo spalování uhlí a dřeva v domácnostech. K přechodnému snížení těchto emisí došlo v roce 2020, v důsledku omezení spojených s pandemií Covid-19 a dobrých rozptylových podmínek.

Kotlíkové dotace

Domácnosti se svými lokálními topeništi významně podílejí na tvorbě emisí a znečištění vzduchu. To má neblahý vliv nejen na životní prostředí, ale také na lidské zdraví.

MŽP realizuje řadu let program na výměnu starých neekologických kotlů domácností. V letech 2014-2020 bylo s cílem zlepšit kvalitu ovzduší vyměněno 80 tis. kotlů. V letech 2021-2027 bude podpořeno dalších 158,5 tis. nevyhovujících kotlů skrze Operační program Životní prostředí a Národní plán obnovy.

Čistší vzduch a doprava šetrnější k životnímu prostředí v Moravskoslezském kraji

V oblasti zajišťování služeb občanům, kvality životního prostředí i snižování uhlíkové stopy zvolilo město Ostrava i celý Moravskoslezský region jako jednu z priorit změnu systému hromadné dopravy. V roce 2015 zahájili proces masivní obměny vozového parku: pře-

Přetrvává problém s dostupností bydlení

Tempo výstavby bytů je v porovnání s EU průměrné. Např. v roce 2019 bylo dokončeno okolo 3,6 bytů na tis. obyvatel.¹⁵ Specifikem ČR je ale vysoký podíl vlastnického bydlení a zájem o něj, na úkor bydlení nájemního. Vlastnické bydlení má některé výhody. Zajišťuje určitou stabilitu v případě nepříznivé životní situace. Společně s levnými úvěry však silná orientace na vlastnické bydlení vede ke zvyšování cen bytů i nájmů. Dochází též ke skupování nemovitostí za účely výhodných investic (tzv. financializace). Podíl domácností v nájmu tvoří pouze asi 20 % obyvatel ČR a stále klesá. Největší zastoupení nájemního bydlení (kolem 30 %) nalezneme v hlavním městě Praze, kde je zároveň největší míra financializace bydlení. Například množství bytu pronajímaných přes platformu Airbnb je vyšší než bytů pronajímaných samotným městem Prahou, kterých je cca 8 tis.¹⁶

Poměrně nízký podíl obecních bytů přispívá k tzv. obchodu s chudobou, jehož projevem je např. pronájem bytu za nepřiměřeně vysoké nájemné a často v nevyhovujících podmínkách. Obyvatel žijících v závadném bydlení bylo v r. 2019 až 7,3 % a 10 % obyvatel muselo vynakládat nadměrně vysoké výdaje na bydlení. Osob bez bytu bylo ke stejnému roku evidováno kolem 12 tis. Překážkou v efektivní prevenci ztráty bydlení a bezdomovectví je v ČR nedostatečné využívání a systémová neprovázanost nástrojů prevence ztráty bydlení.

Oblast bydlení patrně významně ovlivní dopady pandemií Covid-19. V hlavním městě Praze se nyní např. výrazně zvýšil počet nabízených pronájmů za příznivé ceny i zájem ukládat úspory do nemovitostí. Může se ale také zvýšit počet lidí neschopných splácet své nájem či hypotéky v důsledku ztráty zaměstnání či jiných negativních dopadů pandemie.

Na cestě ke konci skládkování

Celková produkce odpadů v ČR stoupá. Od roku 2009 došlo k navýšení o 17,1 %. V nakládání s komunálními odpady však stále převažuje skládkování, které je dosud levné, ale nevyhovující. Cílem zůstává skládkovat maximálně 10 % komunálního odpadu a 65 % komunálního odpadu materiálově využít v roce 2035. Legislativa proto stanovila zákaz skládkování využitelného odpadu na rok 2030 a postupné zvyšování poplatků za skládkování. Míra třídění odpadu je poměrně vysoká a stále mírně narůstá. V roce 2019 vytrídila každá osoba v ČR průměrně 51 kg odpadu. Slabiny existují v oblasti materiálového využití odpadu, aktuálně se recykluje jen cca 39 % komunálního odpadu.

¹⁵ Statistika a my (2020) Bytová výstavba v roce 2019. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2020/04/30/bytova-vy>

¹⁶ Sociologický ústav Akademie věd ČR (2018) Jak zajistit dostupné bydlení? Dostupné z: https://www.soc.cas.cz/sites/default/files/publikace/samec_ed._-jak_zajistit_dostupne_bydleni.pdf

12.1 ČR má řadu národních strategií zaměřených na udržitelnou výrobu a spotřebu. Příkladem je *Státní politika životního prostředí* či *Politika druhotných surovin*.

12.2 Spotřeba materiálů se bohužel v posledních letech zvyšuje a zůstává nad evropským průměrem. Mezi roky 2005-2018 sice klesla domácí materiálová spotřeba o cca 10 %, nicméně od roku 2012 má vzrůstající trend.

12.3 Od roku 2018 mají velcí obchodníci povinnost využívat potravinové banky s cílem zabránit plýtvání potravinami a poskytnout potraviny zranitelným osobám.

12.4 ČR monitoruje a zajišťuje bezpečné nakládání s nebezpečnými odpady a chemickými látkami. Přičemž tato pravidla výrazně více porušují zahraniční výrobky na českém trhu.

12.5 ČR dosahuje podílu pouze 8,3 % zpětně navracených materiálů v ekonomice, cestu přechodu na oběhové hospodářství teprve nastupuje.

12.6 ČR podporuje firemní společenskou zodpovědnost a podporuje dobrovolné začleňování ESG kritérií do rozhodování firem.

12.7 ČR podporuje dobrovolné využívání zelených a sociálních kritérií veřejných zakázek. Od roku 2021 již musí být všechny veřejné zakázky zadávány odpovědně.

12.8 Ekologická výchova je součástí vzdělávacích programů.

12.a ČR podporuje národní aplikovaný výzkum a klíčové technologie pro posílení konkurenceschopnosti a udržitelnější výrobu a spotřebu. ČR také aktivně podporuje vědecko-výzkumnou zahraniční spolupráci a znalostní transfer s dalšími zeměmi (Jižní Korea, Izrael, Vietnam, USA, Čína a další).

12.b ČR začíná zohledňovat principy udržitelného rozvoje jako téma ve svých strategiích cestovního ruchu.

12.c ČR v mezinárodním měřítku poskytuje malé množství fosilních subvencí, především ve formě daňových úlev. Subvence fosilním palivům i jejich úprava se začaly monitorovat a vykazovat v rámci *Vnitrostátních plánů v oblasti energetiky a klimatu* (NCEP).

Materiálová náročnost zůstává vysoká

ČR dlouhodobě snižuje svou materiálovou náročnost, nicméně v posledních letech spíše díky růstu HDP, neboť stále roste spotřeba materiálů. Každý obyvatel ČR v roce 2018 ročně spotřeboval 16 tun surovin. Podíl zpětně vrácených surovin do hospodářství dosahuje pouze 8,3 % a je tak pod průměrem EU (12,4 %). Výzvou je dosáhnout zdvojnásobení této hodnoty, čemuž také napomůže *Národní plán obnovy a kohezní fondy*. Průmysl je již nyní připraven cirkulární projekty realizovat, ale bariérou transformace je nedostatečná poptávka po druhotných zdrojích a recyklátech. Zvýšení poptávky by měla pomoci nová zákonná povinnost, která veřejným zadavatelům od roku 2021 ukládá povinná kritéria pro sociální a environmentálně odpovědné nakupování. Zásadní změnu však přinese implementace nové odpadové legislativy a chystaná strategie cirkulární ekonomiky (*Cirkulární Česko 2040*).

ČR také podporuje aktivity v oblasti vzdělávání k udržitelnému rozvoji, kupříkladu environmentálního a klimatického vzdělávání a osvěty, vzdělávání o potravinách, výživě a potravinovém odpadu a začlenila tato témata do vzdělávacích plánů ve školách.

Oběhové hospodářství

ČR v roce 2021 vytváří strategický rámec pro oběhové hospodářství *Cirkulární Česko 2040*, díky kterému dojde k zvýšení oběhovosti materiálů v ekonomice alepší se materiálová účinnost. *Národní plán obnovy* podpoří projekty na navýšení kapacity odpadové recyklační infrastruktury o 250 tis. tun a zapravování biologického odpadu (kompostu) jako organické hmoty do půdy. Dále podpoří infrastrukturu na energetické využití infekčního nebezpečného odpadu z nemocnic a navýší kapacitu o 3 tis. tun. V neposlední řadě také podpoří podnikatelské cirkulární projekty pro intenzivnější využívání recyklátů a cirkulární design ve výrobě. Pro tuto oblast jsou určeny 4,4 mld. Kč.

Dotační podpora fosilních paliv je zanedbatelná

ČR je mezinárodně malým poskytovatelem podpory fosilním palivům. Tato podpora dosahuje dle odhadů OECD a EC přibližně jednotek miliard, až necelých 0,2 % HDP. Má převážně podobu daňových výjimek, nikoliv transferů. ČR tyto škodlivé dotace začala v roce 2020 monitorovat v rámci Národního klimaticko-energetického plánu (NCEP). NCEP pak v rámci pravidelné revize bude také obsahovat návrhy na jejich odstranění.

13 KLIMATICKÁ OPATŘENÍ

13.1 ČR systémově omezuje rizika spojená s živelními pohromami nebo technickými haváriemi, v souladu s globálním Rámcem ze Sendai.

13.2 Problematiku změny klimatu komplexně pokrývají dva strategické rámce, *Politika ochrany klimatu v ČR* a *Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR*.

13.3 Standardy v oblasti zlepšení vzdělávání a zvyšování povědomí o klimatické změně ČR nastavuje prostřednictvím výstupů nově ustavené Pracovní skupiny pro klimatické vzdělávání Rady vlády pro udržitelný rozvoj, jednoho z poradních orgánů vlády.

13.a V rámci ODA bylo v roce 2018 na aktivity v oblasti zmírňování dopadů změny klimatu a na adaptace na změnu klimatu vynaloženo celkem 184,664 mil. Kč.

13.b V ZRS se ČR zaměřila na oblast rekultivace degradovaných půd, zlepšení lesního plánování a obnovy místních ekotypů dřevin. Humanitární pomoc ČR se zaměřuje na opatření proti negativním dopadům klimatické změny, budování odolnosti a prevenci.

ČR snížila emise skleníkových plynů, v poslední době ale vývoj stagnuje

ČR se hlásí ke svým závazkům z mezinárodních dohod o ochraně klimatu (Rámcová úmluva OSN o změně klimatu, Pařížská dohoda a závazky vyplývající z legislativy EU). Emise skleníkových plynů se v ČR mezi roky 1990 a 2018 snížily o téměř 36 %. Do roku 2018 emise klesaly ve všech oblastech s výjimkou dopravy a odpadů. V posledních letech se však snižování prakticky zastavilo. Velký vliv na

tento pokles měla i zvýšená těžba a zpracování dřeva v důsledku kůrovcové kalamity (sektor LULUCF). Přestože na globálních emisích skleníkových plynů se ČR podílí jen cca 0,3 %, v přepočtu na obyvatele byla emisní náročnost ČR v roce 2017 o 47,1 % nad průměrem EU28. Hlavní příčinou je struktura hospodářství a energetický mix. Klíčové do budoucna v tomto směru bude ukončení spalování fosilních paliv, zejména využívání hnědého uhlí, které je na základě doporučení Uhelné komise směřováno k roku 2038. Náhradou za fosilní zdroje bude posílení využívání OZE a jaderné energetiky. ČR k zajištění přechodu na udržitelnější hospodářství umožní v následujících 10 letech čerpat také finance z Modernizačního fondu v předpokládané výši 150 mld. Kč, které by měly pocházet zejména z emisních povolenek. Prostředky budou cíleny např. do oblasti modernizace soustav zásobování teplem energií, nových obnovitelných zdrojů v energetice, zlepšení energetické účinnosti a snižování emisí skleníkových plynů v průmyslu nebo modernizace dopravy.¹⁷

Vzdělávání o klimatické změně

Přislíbem zavedení kvalitního vzdělávání k uvedené problematice je ustavení Pracovní skupiny pro klimatické vzdělávání Rady vlády pro udržitelný rozvoj. Ta svým doporučením ve formě policy paperu připravuje cestu k systémovému vzdělávání ke klimatické změně zejména na školách, ale i ve sféře neformálního vzdělávání. Vedlejším efektem je pak snaha, aby co nejširší škála občanů porozuměla problematice klimatické změny, jejím příčinám a důsledkům a rovněž způsobům, jak se do ochrany klimatu zapojit.

¹⁷ Dostupné z: <https://www.sfzp.cz/dotace-a-pujcky/modernizacni-fond/>

Vzdělávání o klimatické změně a hodnoty mládeže

Postupující klimatická změna se netýká jen vzdálených oblastí světa, i v ČR jsou pocítovány její dopady. Proč ke klimatické změně dochází, jaké jsou vyhlídky mladé generace a co mohou pro životní prostředí a lepší budoucnost udělat sami mladí lidé jsou témata, která rezonují i v ČR. Vzdělávání mladých lidí o klimatu nabízí např. nezisková organizace Člověk v tísni, která pro žáky a pedagogy připravila on-line kurzy k tématům dopadů změn klimatu na zemědělství, mezinárodních aspektů změny klimatu, proměn krajiny nebo významu aktivního občanství. Obdobně Institut pro evropskou politiku EUROPEUM nabízí středním školám workshopy o klimatické změně. Vlastní aktivitou mladých lidí pak je např. iniciativa Fridays for Future, česká odnož mezinárodního hnutí mládeže na ochranu klimatu.

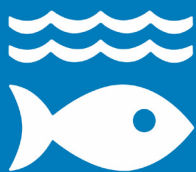
Mladí lidé v ČR obecně mají pozitivní vztah k životnímu prostředí a udržitelnému rozvoji. Chtějí si vybírat způsoby života, které jsou k životnímu prostředí šetrné, například veřejnou dopravu jako způsob dopravy nebo šetření energiemi. Považují za důležité žít tak, aby byli dobrým příkladem. Vyjadřují své názory a postoje k životnímu prostředí před svými přáteli, známými, ve své organizaci pro volný čas i před širší veřejností. Někteří respondenti uváděli jako důležitou také účast na dobrovolnických akcích, jako je např. sbírání odpadků. Důležité je podle mladých lidí vést společnost k šetření a nevyhazování poškozených věcí, které je možné využít k jinému účelu. Zodpovědnost za řešení současného stavu životního prostředí by měly mít ve větší míře společnosti i jednotlivé státy. Mladí se však nezříkají ani osobní odpovědnosti. Jen 9 % mladých se domnívá, že jedinec za životní prostředí nese žádnou odpovědnost.

ČR přispívá do Green Climate Fund (GCF)

Český příspěvek do GCF činil v letech 2014–2018 110 mil. Kč a dalších 40 mil. Kč bylo poskytnuto na projekty k přípravě rozvojových zemí na získání přístupu k prostředkům GCF.¹⁸ ČR tak byla jednou z prvních zemí, která do GCF přispěla a podílela se tak na rychlém využití klimatických financí. O dalším příspěvku do GCF na období 2020–2023 dosud nebylo na politické úrovni rozhodnuto, v návrhu je roční příspěvek ve výši 25 mil. Kč do roku 2030. Zdrojem financí by měly být výnosy z emisních povolenek. Je vhodné připomenout, že ČR ke klimatickým financím přispěla také účastí v bilaterálních projektech, týkaly se např. Etiopie nebo Mongolska, a podpořily vytvoření udržitelného systému zásobování pitnou vodou, sanitaci zničené půdy nebo zalesnění a podporu rozvoje lokálních lesních ekosystémů.

¹⁸ Detailnější informace k příspěvku ČR na financování ochrany klimatu na stránkách Českého fóra pro rozvojovou spolupráci. Dostupné z: <http://www.fors.cz/odborna-sekce/klimaticke-finance-pro-rozvojovy-svet/#.YlgreczXIV>

14 ŽIVOT VE VODĚ

14.1 ČR je vnitrozemský stát a dbá o čistotu moří a oceánů zprostředkovaně, péči o kvalitu vody v řekách. Kvalita vody se dlouhodobě zlepšuje, přesto je velká část toků stále hodnocena jako znečištěná.

14.2 ČR se podílí na mezinárodních kontrolních aktivitách (Joint Danube Survey 4), které monitorují znečištění Dunaje a úmoří Černého moře.

14.6 ČR se nepodílí na mořském rybolovu.

14.a ČR podporuje dodržování Úmluvy OSN o mořském právu a svobody plavby v oblasti.

Některé podcíle SDG 14 jsou pro ČR jako vnitrozemský stát irelevantní. Jsou jimi např. minimalizace a řešení dopadů okyselování oceánů, správa a ochrana pobřežních ekosystémů, zakonzervování min. 10 % pobřežních a mořských oblastí nebo ekonomický přínos z udržitelného využívání mořských zdrojů.

Péče o řeky, moře a oceány

Podíl ČR jako vnitrozemského státu na celkovém znečištění moří nelze přesně určit. ČR se přesto nezříká odpovědnosti. Její snahou je zlepšovat kvalitu vody svých vlastních vodních toků. Ačkoli míra znečištění klesá, velká část toků v ČR je stále hodnocena III. třídou (znečištěná voda) nebo třídou horší. Jde o znečištění dusičnany, fosforečnany či pesticidy používanými v zemědělství, ale také mikroplasty, farmaky atd. ČR se podílí také na mezinárodních aktivitách. Účastní se Joint Danube Survey 4 probíhající pod záštitou Mezinárodní komise pro ochranu Dunaje (ICPDR). Předmětem zájmu je jak Dunaj, tak

úmoří Černého moře, což v případě ČR značí povodí cca třetiny území státu.¹⁹

ČR se zapojila do Joint Danube Survey 4

ČR se zapojila do mimořádného říčního průzkumu, který přináší nové informace o kvalitě vody a stavu ekosystémů Dunaje včetně jeho hlavních přítoků. Během průzkumu řek Moravy a Dyje tým ČR testoval např. metody využití e-DNA analýz flóry a fauny pro porovnání s konvenčními metodami monitoringu pro hodnocení ekologického stavu či analýzy vzorků mikroplastů v povrchových vodách. Speciální vzorkovnice zachytily mikroplasty různého složení – procentuálně byl nejvíce zastoupen PE (polyethylen), ze kterého se vyrábí např. igelitové tašky nebo víčka PET lahví. Probíhaly také výzkumy zaměřené na zooplankton nebo testování rezistence bakterií vůči antibiotikům. Získaná data umožní porovnání vývoje kvality a stavu vod a jejich společenstev v dlouhodobém horizontu.

¹⁹ Více o projektu Joint Danube Survey 4: <http://www.icpdr.org/main/publications/danube-watch-2-2019-joint-danube-survey-4>

15 ŽIVOT NA SOUŠI

15.1 ČR se řídí Úmluvou o biologické rozmanitosti a Strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2020. Národní implementace je realizována prostřednictvím zákona o ochraně přírody a Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016-2025.

15.2 Lesy pokrývají více než třetinu území ČR. Jejich rozloha se pozvolna zvyšuje. Druhová skladba však zatím neodpovídá ani přirozené, ani tzv. doporučené skladbě.

15.3 Zemědělská půda v ČR trvale ubývá, je navíc ohrožena vodní erozí (56,7 % v roce 2018) a větrnou erozí (18,4 %). Výrazně roste rovněž ohrožení extrémní erozí, v roce 2013 bylo extrémní vodní erozí ohroženo 7,4 % půd, v roce 2019 již 17,8 %.

15.4 Horské ekosystémy jsou předmětem zvýšené ochrany, v ČR tvoří horské oblasti 57,1 % rozlohy všech chráněných území. V posledních letech je negativním fenoménem zvýšená zátěž horských oblastí cestovním ruchem, kterou ještě zvýraznily restrikce spojené s cestováním do zahraničí v důsledku opatření proti Covid-19 - ve 20 nejnavštěvovanějších horských střediscích vzrostl počet návštěvníků v roce 2018 ve srovnání s rokem 2009 o 55 %.

15.5 Zvláště chráněná území pokrývají 17,2 % území státu, soustava Natura 2000 14,1 %. Mírně roste rozloha maloplošných zvláště chráněných území.

15.6 Od roku 2016 je ČR smluvní stranou Nagojského protokolu. Nařízení EU, kterým se provádí opatření pro soulad Nagojského protokolu na úrovni EU ČR implementovala do svého právního řádu v roce 2018.

15.7, 15.c ČR do své legislativy plně transponovala Úmluvu o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy rostlin a živočichů (CITES) a ratifikovala rovněž další relevantní mezinárodní dohody (např. Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu). Na úrovni orgánů veřejné správy má ČR od roku 2020 Národní strategii řešení nelegálního zabíjení a otrav volně žijících živočichů, která se zaměřuje jak na jejich úmyslné, tak neúmyslné zabíjení. Údaje týkající se přímo pytlacení nejsou v ČR známy.

15.8 Na území ČR bylo zaznamenáno 1454 nepůvodních druhů, z toho 61 invazních. Zákonná ochrana před zavlečením invazních druhů je v procesu schvalování.

15.9 ČR problematiku začlenění hodnot biodiverzity a ekosystémů do národního a regionálního plánování zatím neřeší. V obecné rovině jsou hodnoty ekosystému zahrnuty do legislativy i strategických rámců na centrální úrovni.

15.a, 15.b Udržitelné nakládání s přírodními zdroji, včetně ochrany a udržitelného využívání biodiverzity a ekosystémů, patří mezi priority ODA. Trend však zatím ještě nelze vyhodnotit, neboť data sledujeme relativně krátkou dobu, částka navíc meziročně kolísá a cíl, na jehož základě by bylo možno predikovat její růst nebo pokles, není na národní úrovni stanoven.

Stav lesů není uspokojivý

Lesy, které pokrývají více než 1/3 území ČR významně ovlivňují potenciální dopady změny klimatu v ostatních oblastech hospodářství. Druhová skladba lesů se postupně zlepšuje, nicméně stále neodpovídá doporučené (cca 64,4 % jehličnatých a 35,6 % listnatých porostů) ani přirozené skladbě (34,7 % jehličnatých a 65,3 % listnatých porostů). Po roce 2000 se stav lesů v ČR zhoršil. Vzrostla plocha rozpadlých lesních porostů, které více ohrožuje sucho a kůrovec, a také holin a mladých kultur, které ještě neplní většinu ekosystémových služeb. V roce 2019 byly nízká odolnost lesních porostů, důsledky sucha a důsledky kůrovcové kalamity příčinou dosud nejvyššího objemu celkové těžby dřeva v historii (32,6 mil. m³), kalamitní těžba činila 95 % celkového objemu těžby.²⁰ Pokud jde o kůrovce, od roku 2014 v ČR těžba způsobená především tímto broukem prudce stoupá. Např. v roce 2019 (22,8 m³) byla 5krát vyšší než v roce 2016 (4,4 mil m³) 2018 byla 11,5krát vyšší než v roce 2014. Pro přesnější představu, její objem v roce 2018 byl vyšší než celkový objem tohoto typu těžby za předcházející desetiletí.

20 MŽP (2021) Souhrnná zpráva o životním prostředí v krajích ČR 2019. Dostupné z: <https://www.cenia.cz/publikace/krajske-zpravy/zpravy-o-zivotnim-prostredi-v-krajich-cr-2019/>

Národní plán obnovy počítá v kontextu klimatické změny s investicemi ve výši 15 mld. korun k posílení udržitelnosti zemědělské a lesnické krajiny. Z této částky bude více než polovina (cca 8,840 mld. Kč) určena pro zlepšení zdravotního stavu lesů, který v ČR není po proběhlé kůrovcové kalamitě uspokojivý. Prioritou bude obnova lesů zaměřená na pozměnění druhové, věkové a prostorové skladby. Další investice jsou cíleny na posílení retence vody v lese. Zde se počítá s podporou různých šetrných lesotechnických opatření, tedy těch, která přispějí ke zlepšení půdních, vodních a mikroklimatických poměrů, utlumí zrychlenou erozi, povedou k úpravě vodního režimu lesních půd a k ochranně a stabilizaci povodí lesních toků.

Certifikace lesů a monitoring původu dřeva

Více než dvě třetiny lesů v ČR jsou certifikovány podle zásad PEFC a přes dočasnou stagnaci k roku 2019 opět stoupají. Přísnějším FSC systémem jsou certifikovány jen zhruba 2 % výměry lesů. V ČR platí do roku 2013 zákon o dřevě, který zajišťuje kontrolu systému monitorování původu dřeva. Napomáhá tak boji proti nelegálnímu kácení lesů mimo EU, včetně tropických pralesů.

Půda je ve zvýšené míře ohrožena erozí

Zemědělské půdy v ČR trvale ubývá a přibývá zastavěných a ostatních ploch. Trend se podařilo v důsledku novely zákona o ochraně ZPF zpomalit. Zemědělská půda je silně ohrožena erozí vodní i větrnou. V roce 2018 bylo potenciálně ohroženo vodní erozí 56,7 % zemědělské půdy, z toho 17,8 % erozí extrémní, a 18,4 % erozí větrnou. ČR přijala nový postup k ochraně půdy ohrožené erozí, který napomůže zlepšit stav krajiny, její schopnosti zadržovat vodu a přispěje i k prevenci před povodněmi. Na jeho základě nesmějí být díly půdních bloků nad 30 ha osázeny jen jednou plodinou. Opatření je v platnosti od začátku roku 2020 a vztahuje se na erozí ohrožené půdní bloky větší než 2 hektary, nebo na půdní bloky ohrožené erozí z 50 %. Takové pole nyní musí zemědělec buď rozdělit a pěst-

tovat na něm více druhů rostlin nebo je rozčlenit ochrannými pásy s plodinami prospěšnými půdě (např. pícniny). Bez dodržení tohoto postupu nebudou mít zemědělci nárok na některé hlavní dotace (například přímé platby na plochu nebo podpory z Programu rozvoje venkova). Nová pravidla se týkají přibližně 2300 zemědělských podniků a 600 tisíc hektarů polí, tedy zhruba čtvrtiny veškeré orné půdy v České republice. Přijetí Protierozní vyhlášky se očekává v letošním roce. Vyhláška stanovuje způsoby hodnocení erozního ohrožení zemědělské půdy a také přípustnou míru eroze pro různě hluboké půdy na hektar. Postupně tyto hodnoty navrhuje snižovat tak, že po roce 2030 bude míra ohrožení u mělkých půd činit 1000 tun z ha a u středně hlubokých 5 000 tun ročně.

Česká republika čelí ztrátě biodiverzity

Ztráta biodiverzity, která patří celosvětově mezi největší problémy, se nevyhnula ani České republice. Z evropsky významných druhů se podle posledních dat z roku 2020 na čtyřstupňové škále hodnocení ve stavu příznivém nebo méně příznivém nachází 64,4 % živočichů a 68,8 % rostlin. Pro zajištění či zlepšení ochrany vybraných zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů jsou realizovány záchranné programy a programy péče, avšak hlavním problémem z hlediska úbytku biodiverzity je narušení stanovišť a s tím související snižující se stavy běžných druhů. Děje se tak v důsledku zhoršeného stavu krajiny způsobeného jak vlivem lidské činnosti (zejm. neudržitelným a nevhodným hospodařením), tak i změnou klimatu. Hendikepovaným jedincům běžných druhů může být poskytnuta pomoc v záchranných stanicích s cílem vrátit je zpátky do přírody. Pátevní ochranu přírody tvoří v ČR soustava zvláště chráněných území společně se soustavou Natura 2000, neméně důležitá je snaha o šetrné využívání krajiny jako celku i mimo tato území. Česká republika proto věnuje pozornost zachování ekosystémových vazeb a funkcí krajiny (např. migrační prostupnosti, která je ohrožována zvětšující se fragmentací krajiny, nebo podpoře přiro-

Příklad úspěšného postupu ČR v odhalování nelegálního obchodu se zvířaty.

Operace Trophy: od roku 2013 zaznamenávali čeští inspektoři podivné záchyty tygřích produktů pašovaných z ČR do Vietnamu. Zároveň neodpovídaly údaje o chovaných tygrech v privátních chovech, mnoho tygrů zmizelo, v chovech byla hlášena vysoká mortalita, chybělo identifikační značení zvířat atd. Po necelých dvou letech skrytého vyšetřování došlo k zásahu, při němž byla odhalena tygří jatka. Mladí tygři byli záměrně zabíjeni, z jejich těl skupina vyráběla vývary a masoxy, které dodávala do vietnamské tržnice SAPA nebo je vyvážela z ČR do Asie. Jednalo se o celý obchodní řetězec zahrnující dodavatele tygrů, zpracovatele a vietnamského distributora. Pravomocné rozsudky od podmíněných trestů až po tříletý nepodmíněný trest padly v roce 2021. Na základě této kauzy došlo v ČR k novelizaci zákona na ochranu zvířat proti týrání.

dě je také postihováno porušení předpisů o ochraně ohrožených druhů, což může vést nejen k zabavení exemplářů, ale může být postiženo i citelnou pokutou, a v případě pašování a nedovoleného obchodu definováno jako trestný čin.

zené retenční schopnosti krajiny). Problémů vázaných na ochranu biodiverzity je mnoho, patří mezi ně např. i šíření invazních druhů, v roce 2018 bylo na území ČR detekováno 61 invazních druhů rostlin a 113 druhů živočichů.

Opatření ke skoncování pašování chráněných druhů rostlin a živočichů

ČR důsledně přistupuje k ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a k regulaci obchodu s nimi. Je členem Úmluvy o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy rostlin a živočichů (CITES), která je do české legislativy plně transponována.²¹ Jedná se o průřezovou aktivitu vyžadující spolupráci orgánů napříč veřejnou správou, věnují se jí Česká inspekce životního prostředí, Státní veterinární správa, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Celní správa. ČR dokáže určit i množství chráněných živočichů odhalených nelegálním importem a data včetně počtu jedinců poskytuje do mezinárodní databáze CITES. Tvr-

²¹ Výroční zprávy CITES za ČR. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_narodni_zpravy

16.1 K extrémnímu fyzickému násilí dochází v ČR zřídka. V případě některých jiných forem násilí (sexuálního, domácího nebo psychického) je ale rozsah patrně větší, než jak jaký uvádějí statistiky kriminality.

16.2 ČR aktualizuje *Strategii boje proti obchodování s lidmi* každé tři roky, jednou ze současných priorit je zamezit obchodu s dětmi.

16.3 Soudní systém pečlivě váží, v jakém rozsahu je nutné omezit svobodu obviněných dříve, než je definitivně rozhodnuto o jejich vině. Počet obviněných vzatých do vazby od roku 2005 stále klesá i jejich podíl na celkovém počtu vězňů. V roce 2019 šlo o 1 798 osob, tedy 8,54 % celkového počtu vězňů.

16.4 V ČR jsou průběžně zaváděna opatření odpovídající evropské legislativě proti praní špinavých peněz (Anti Money Laundering směrnice).

16.5 ČR plní své závazky z Úmluvy OSN proti korupci. V Indexu vnímání korupce (CPI) se ČR oproti počátku měření v roce 2012 zlepšila, dlouhodobě však spíše stagnuje. Pro rok 2020 činila hodnota CPI 54 bodů ze 100 a ČR byla na 49. místě na světě.

16.6 Veřejná správa se dlouhodobě vyrovnává s komplexitou vládnutí v podobě kvality strategického řízení, koherence politik a podporou inovací. Snahy o změnu mají dosud jen omezené výsledky, nebo jsou teprve v počátcích.

16.7 ČR na mezinárodním poli prosazuje lidskoprávní přístup a podporuje roli občanské společnosti.

16.8 ČR podporuje posílení účasti rozvojových zemí v mezinárodních organizacích.

16.9 Právní subjektivita je automaticky poskytována všem lidem v ČR.

16.10 Veřejný přístup k informacím je v ČR zákonně zajištěn.

16.a Riziko terorismu je v ČR dlouhodobě nízké. ČR plní své závazky z Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a podílí se na aktivitách Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní spravedlnost.

16.b Od roku 2009 se v ČR uplatňuje tzv. antidiskriminační zákon. Národním orgánem pro rovné zacházení je úřad ombudsmana.

ČR na mezinárodním poli nastoluje perspektivu občanů a občanské společnosti

ČR má zkušenost s přechodem od autoritářského k demokratickému politickému systému. Snaží se proto i v mezinárodním měřítku pomoci rozvoji občanské společnosti a demokratické politické kultury. Jednou z forem jsou aktivity ČR v Radě pro lidská práva OSN, zejména iniciativa pro zajištění participace obyvatel členských států OSN na politickém a obecně občanském životě svých zemí. Na jejím základě byla Vysokou komisařkou OSN pro lidská práva vypracována příslušná vodítka. Další formou je Program transformační spolupráce, který funguje od roku 2005. V roce 2020 podpořil projekty v celkovém objemu 79 mil. Kč. Jednalo se např. o projekty participativního rozpočtování v Bosně a Hercegovině či v Moldavsku, podporu kampaní za lepší ovzduší v Bělorusku a na Ukrajině, nebo podporu místních iniciativ bojujících o svá práva na půdu a přírodní zdroje v Barmě.

ČR odpovídá standardům liberální demokracie

ČR je demokratickým právním státem, který je založen na respektu k lidským právům. Funguje systém ochrany lidských práv, založený na zákonech či obecném zákazu diskriminace a funkční soudní soustavě. Podíl na rozhodování nabízí různé participativní mechanismy, jejichž základem je možnost volit a být volen do zastupitelských orgánů na celostátní, regionální i místní úrovni. Přístup veřejnosti k informacím je zajištěn zákonem.²²

Opatření přijímaná v souvislosti s pandemií Covid-19 vystavila mnohé z těchto principů nečekaným zkouškám, ale principy obstály. Byla zachována přednost volebního práva před epidemiologickými omezeními, regionální a senátní volby se konaly v roce 2020 v předem stanoveném termínu. I v čase, kdy je přednostní pozornost věnována zvládnutí náporu pandemie, bylo rozhodnuto o nápravě

²² Zákon č. 106/1999 Sb. o svobodném přístupu k informacím a Zákon č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí

Jak to vidí mladí

Demokracii pokládají mladí lidé v 71 % za nejlepší formu vlády. Jsou však skeptičtí k institucionalizovaným formám politiky. 30 % z nich si myslí, že volby jako nástroj demokracie jsou plýtváním časem a penězi. Důvěru v politické strany deklaruje 25 % mladých. Politické aktivity mladých, NNO či odbory se těší výrazně větší důvěře mladých než vláda, zákonodárné sbory, nebo prezident. Jen 24 % mládeže je přesvědčeno, že dokáží ovlivnit politická rozhodnutí a 72 % míní, že se o ně politici nezajímají. Jen 30 % pokládá za důležité se do politické diskuse vůbec zapojit.

dlouhodobé slabiny volebního systému do dolní komory parlamentu. Volební systém bude upraven tak, aby se zvýšila jeho proporčnost a přesněji odrážel preference voličů. Během pandemie zůstala zachována demokratická kontrola procesů. Jednak parlamentní kontrola nad délkou nouzového stavu, jednak soudní kontrola nad opatřeními výkonné moci. Soudy opakovaně rušily některá vládní opatření a jejich právní rámec, nezřídka s odkazem na nutnost jejich důkladnějšího zdůvodnění a vláda se rozhodnutím vždy podřizovala.

ČR je bezpečnou zemí

K extrémnímu fyzickému násilí dochází v ČR zřídka. Počet vražd po roce 2008 poklesl pod 200 ročně a pod touto úrovní se drží stále. Rovněž při pohledu na šířeji definované násilí s následkem smrti lze po roce 2007 vidět pokles pod průměrně jednu oběť na 100 000 obyvatel a situace se od té doby nezměnila. Nebezpečí terorismu je marginální. Míra obchodování s lidmi se pohybuje dlouhodobě v řádech nižších desítek osob a podíl dětí mladších 15 let je v tom až na výjimky malý. Přesto situace není zcela ideální. V případě některých forem násilí (např. sexuálního, domácího nebo psychického) je rozsah patrně větší, než jak jaký uvádějí statistiky kriminality. Hranice těchto forem násilí česká společnost a stát teprve ohledávají.

Na cestě k inovativní veřejné správě

Dlouhodobá efektivita vládnutí a účinnost politik žádají inovace v mechanismech tvorby politik i poskytování služeb veřejné správy, ty však zatím nejsou v ČR aplikovány v dostatečném rozsahu. Snahy o řešení tohoto problému jsou

teprve v počátcích. Synonymem inovací byla až do zcela nedávné doby jenom digitalizace, a to nejčastěji ve smyslu digitalizování stávajících mechanismů. Systémové myšlení (systems thinking), perspektiva příjemců, behaviorální přístupy a experimentální testování politik, to vše je v české veřejné správě stále spíše výjimečné. Změnit by to měla nová koncepce rozvoje veřejné správy *Klientsky orientovaná veřejná správa 2030* schválená v roce 2020.

Již nyní lze nalézt příklady dobrého přístupu. Jednou z nich je Portál občana, který ukazuje, jak by měla metodicky vypadat digitalizace veřejné správy. Základem je postupně rozšiřovaný okruh životních událostí, při kterých veřejnost potřebuje vejít ve styk s veřejnou správou. Vychází se přitom z perspektivy občanů, jejich potřeby a jejich zvyků. Tam, kde je to vhodné, začala pak ČR tyto kontakty veřejnosti s veřejnou správou převádět do elektronické podoby, aniž by ale rušila možnost řešit je osobně. Výběr těchto událostí i jejich elektronická podoba jsou napřed testovány. U každé stojí na začátku otázka jako „Může digitalizace příjemcům dané konkrétní služby pomoci, nebo jim život zkomplikuje? Jak dopadne digitalizace na různé skupiny obyvatelstva?“ A podle toho k digitalizaci dojde či ne, případně se volí vhodná forma digitalizace.

Data a zase data

Boj s pandemií Covid-19 ukázal zásadní význam dat a informací. Jak pro správná rozhodnutí, tak pro provádění nutných opatření a jejich legitimitu. Znovu se ukázalo se, že data je třeba v co největším rozsahu a nejvhodnější formou poskytnout zájemcům mimo veřejnou správu (open data). Během příštích pěti let zvedne zvýší ČR počet institucí publikujících data ve formátu open data ze stávajících 41 na 200. Určitá data neveřejná je také nutné v daleko větší míře řízeně sdílet jak napříč veřejnou správou, tak vybraným subjektům mimo ni, aby bylo řešení problémů maximálně efektivní. To si vyžádá řešení legislativní, technické i metodické. A konečně, veřejná správa hodlá vytvořit systém sběru informací o svém vlastním výkonu, aby ji bylo možno dlouhodobě koordinovat. Přehled o datech získávaných napříč celou veřejnou správou by mělo mít nově zřízené metodické centrum pro podporu analytické práce. Do těchto záměrů se ČR rozhodla v nejbližších letech investovat 276 mil. Kč z Národního plánu obnovy.

17.1 Podíl výdajů sektoru vládních institucí ČR financovaných daňovými příjmy se mezi lety 2015 a 2018 zvýšil ze 48,2 % na 51,3 %. ČR se angažuje i v oblasti reformy mezinárodních daňových standardů (zejména prostřednictvím projektu OECD/G20 BEPS).

17.2 V roce 2019 poskytla ČR v rámci ODA 0,13 % HND celkově (oproti závazku 0,33 %) a 0,018 % HND nejméně rozvojovým zemím.

17.3 ČR úspěšně mobilizuje dodatečné prostředky pro financování rozvoje prostřednictvím podpory pro rozvojové investice a aktivit v mezinárodní daňové oblasti.

17.4 Obecný mechanismus zajišťující odpovědné půjčky rozvojovým zemím na národní úrovni neexistuje, ČR ve věci poskytování úvěrů a oddlužování rozvojových zemí podporuje postup mezinárodních bankovních institucí a iniciativ (zejména Světové banky a Mezinárodního měnového fondu).

17.5 ČR od roku 2019 učinila pokrok v oblasti národní podpory soukromých investic do udržitelného rozvoje v rozvojových zemích. Inovace a přenos českého know-how do partnerských zemí podporuje např. prostřednictvím svěřeneckého fondu Challenge Fund v rámci Partnerství pro SDGs mezi ČR a Rozvojovým programem OSN.

17.6 ČR tento cíl podporuje v rámci své ZRS (spolupráce sever-jih). Její kapacity pro podporu spolupráce jih-jih, trojstranné spolupráce a dalších forem, které jsou součástí tohoto podcíle, jsou omezené.

17.7 Rozvoj, transfer a rozšiřování technologií šetrných k životnímu prostředí do rozvojových zemí ČR podporuje prostřednictvím projektů ZRS a příspěvků do mezinárodních organizací na ochranu klimatu.

17.8 ČR se v oblasti zprovoznění Technologické banky a výzkumu a vývoji technologií specificky použitelných v rozvojových zemích výrazně neangažuje.

17.9 V dolarech vyjádřená finanční a technická pomoc mezi lety 2015 a 2019 zaznamenala více než třetinový nárůst, avšak z dlouhodobého hlediska se závazek k vyšší ODA nedaří ČR plnit.

17.10 Spolu s celou EU ČR usiluje o posílení role Světové obchodní organizace (WTO) jako základu mnohostranného obchodního systému přispívajícího mj. i k posílení globálního ekonomického rozvoje.

17.11 Nad rámec obchodní politiky EU ČR k naplnění podcíle přispívá podporou konkrétních bilaterálních projektů ZRS formou B2B programu či Aid for Trade i obchodní a investiční politikou.

17.12 Podcíl je naplňován prostřednictvím obchodní politiky EU, především skrze Systém všeobecných celních preferencí a bilaterálních/regionálních dohod o volném obchodu.

17.13 ČR se podílí na posilování globální makroekonomické stability prostřednictvím svého působení v mezinárodních a regionálních organizacích (např. Mezinárodní měnový fond, Světová banka, OECD, WTO, EU).

17.14 ČR aktivně podporuje koncept koherence politik pro udržitelný rozvoj.

17.15 ČR se hlásí k principu vlastnictví rozvojového procesu rozvojovými zeměmi a podporuje ho především prostřednictvím zapojení místních aktérů již do fáze identifikace a formulace rozvojových projektů.

17.16 Princip partnerství je ukotven ve *Strategii ZRS* a je naplňován mimo jiné prostřednictvím globálního rozvojového vzdělání a vládních stipendií v rámci rozvojové spolupráce.

17.17 V ČR existuje několik platform, v jejichž rámci se rozvíjí efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru a partnerství v rámci občanské společnosti.

17.18 ČR poskytuje technickou asistenci při rozvoji statistické služby v zahraničí od roku 2005. Podpora statistických kapacit tvoří obvykle také 5-10 % výdajů projektů ZRS týkajících se budování kapacit státní správy.

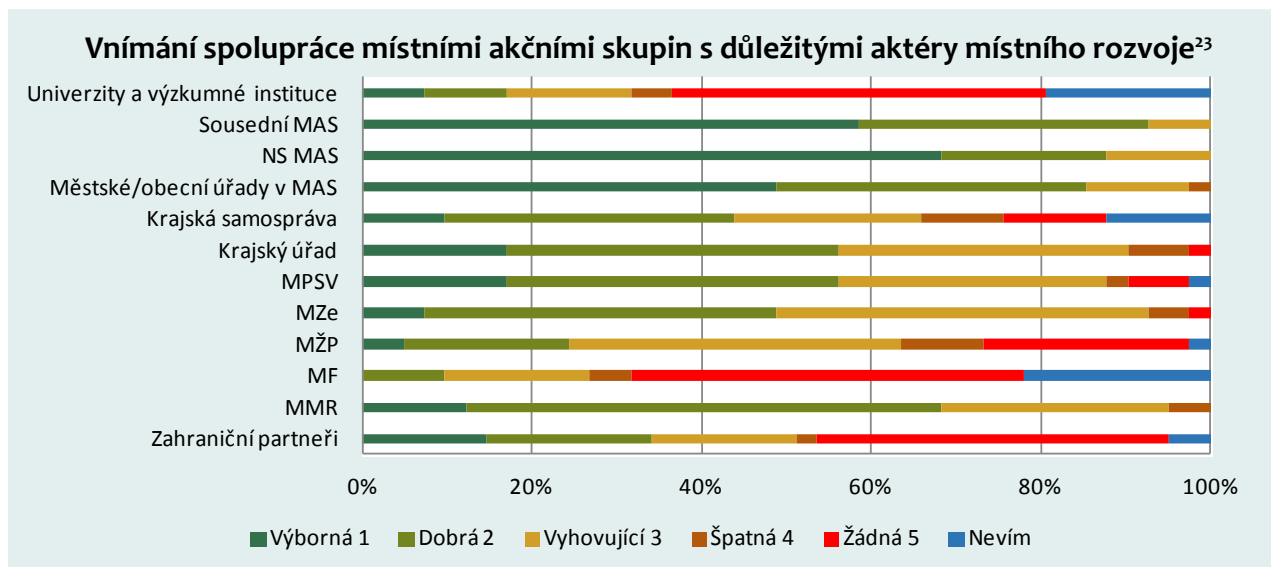
17.19 ČR má plně zavedenou národní strukturu statistického vykazování a dynamicky rozvíjí měření pokroku v oblasti udržitelného rozvoje a kvality života.

ČR podporuje partnerství napříč sektory

V ČR existuje řada platform, v jejichž rámci se rozvíjí efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru a partnerství v rámci občanské společnosti. Jednou z nich jsou MAS, založené na principech místního partnerství za účelem podpory a rozvoje venkovského regionu. V ČR fungovalo k roku 2019 178 MAS zahrnujících přes 90 % území ČR. Uplatňují se i další formy partnerství – například v rámci meziobecní spolupráce (na jejíž podporu směřoval projekt Svazu měst a obcí ČR) či partnerství mezi veřejnou správou a např. výzkumnými či neziskovými institucemi. Tyto formy partnerství jsou často vázány na projektovou podporu a po ukončení

financování často končí – nejde tedy vesměs o dlouhodobá a pro obě strany udržitelná partnerství. Partnerství různých „stakeholderů“ je v jádru mechanismu/metody řízení municipálního rozvoje Místní Agenda 21 (MA21), jejímž cílem je prosazování udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni. Jednou z tradičních forem partnerství veřejného a soukromého sektoru jsou také projekty typu PPP (Public Private Partnerships), kterých v ČR existují řádově stovky, jejich efekt ale není hodnocen jednoznačně.

prioritní země, kterými jsou Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko a Zambie. V dolarech vyjádřená finanční a technická pomoc ČR (ODA a další oficiální toky) mezi lety 2015 a 2019 zaznamenala více než třetinový nárůst, avšak z dlouhodobého hlediska se závazek ODA nedaří ČR plnit. Podíl ODA na HND se dlouhodobě pohybuje okolo 0,13 %. V roce 2019 bylo podpořeno celkem 185 bilaterálních projektů ZRS.

Další možnou platformu pro plnění dílce cíle poskytuje participativní rozhodování či např. participativní tvorba místních rozpočtů. To však obdobně jako MA 21 není na místní a regionální úrovni v ČR zcela běžné, nicméně se stává čím dál tím častější. K naplňování principů partnerství přispívá Národní stálá konference (NSK) a Regionální stálá konference (RSK). NSK přispívá k zajištění vzájemné provázanosti a koordinace státu a krajů při realizaci EU programů. RSK je zřízena na principech partnerství s územní působností v jednotlivých krajích ČR. Příkladem spolupráce veřejného, nevládního a soukromého sektoru, která vyrůstá „odspodu“ a díky tomu přináší inovativní řešení, je vyhlašování Cen SDGs, kterému od roku 2017 každoročně předcházelo vyhodnocování projektů v oblasti udržitelného rozvoje a úspěšná národní mediální kampaň.

Závazek ČR k objemu poskytované ODA zatím nebyl dosažen

ČR se v rámci své ZRS soustředí především na

ČR má dílčí úspěchy v oblasti zapojování soukromého sektoru do rozvojového financování. Prostřednictvím svěřeneckého fondu [Challenge Fund](#) v rámci Partnerství pro SDGs mezi ČR a Rozvojovým programem OSN podporuje inovace a přenos českého know-how do partnerských zemí. V rámci programu Aid for Trade ČR podporuje např. rozvoj malých a středních podniků a jejich digitalizaci, podnikání v zemědělské prvovýrobě, rozvoj infrastruktury zejména civilního letectví, vodohospodářství vč. odpadních vod a energetiky. Program rozvojového partnerství pro soukromý sektor (B2B) pomáhá malým a středním podnikům ČR proniknout na rozvojové trhy a dlouhodobě investovat v partnerských zemích. V roce 2019 byl na podporu investic v rozvojových zemích se zřetelným a udržitelným dopadem schválen nový program Záruka ZRS ČR s alokací 50 mil. Kč. V rámci tohoto programu nicméně prozatím nebyly čerpány žádné prostředky.

²³ Dotazníkové šetření mezi MAS v rámci projektu TL02000012 Udržitelný rozvoj na místní úrovni – propojení teorie a praxe, 2021. Dostupné z: https://starfos.tacr.cz/cs/project/TL02000012?query_code=wsaiaaclewsa#project-main

Příklady projektů zahraniční rozvojové spolupráce

V Kambodži projekt Zavedení oboru biomedicínského inženýrství reagoval na situaci na místním pracovním trhu, který nedisponuje žádnými kambodžskými experty v tomto oboru. V projektu se ve spolupráci se dvěma místními univerzitami využívá know-how české Fakulty biomedicínského inženýrství ČVUT Praha.

V Gruzii trilaterální projekt Podpora rozvoje venkova a diverzifikace v obci Chulo nechal vzniknout plánu turistického rozvoje a kampani propagující turismus v této oblasti. Celkově se zapojilo zhruba 130 podnikatelů, 50 poskytovatelů turistických služeb a 80 farmářů.

Díky podpoře Programu B2B bylo navrženo technologické řešení čištění odpadních vod a zprovozněna čistíčka odpadních vod pro sanatorium a přilehlý městys v oblasti jezera Issyk-Kul, které je nejvýznamnější zásobárnou sladké vody v Kyrgyzstánu.

Zahraníční rozvojová spolupráce a humanitární pomoc během pandemie

V rámci zahraniční spolupráce i humanitární pomoci ČR došlo v roce 2020 v důsledku pandemie Covid-19 k dočasnému zastavení či odložení některých aktivit stávajících projektů zahraniční spolupráce a humanitární pomoci. Část aktivit byla přesunuta do online prostoru a byl doplněn specifický modul zaměřený na dodávky ochranných prostředků partnerům a na osvětu. Zároveň byly ve všech prioritních zemích ZRS ČR realizovány i projekty přímo zaměřené na odezvu na Covid-19, a to nejen v oblasti zdravotní péče, ale také se zaměřením na širší sociální a ekonomické dopady, včetně např. potravinového zabezpečení a prevence podvýživy. Celkem bylo na tuto odezvu vyčleněno až 250 mil. Kč dvěma usneseními vlády k Humanitární reakci na pandemii Covid-19 v mimoafrických prioritních zemích ZRS a humanitární pomoci a k Další reakci na pandemii Covid-19 se zaměřením na Afriku.

Jak to vidí mladí

„O SDGs nelze přemýšlet jen z pohledu západního světa. Neděláme dobro pro ostatní, ale s nimi. Partnerství a participace jsou na udržitelném rozvoji velmi důležité. A to nejen na globální úrovni. I na místní úrovni to nejsou jen dobré skutky, které děláme pro někoho, ale musíme se ptát, jestli o ně také stojí.“ Markéta Musilová, Junák

ČR se angažuje v mezinárodní daňové oblasti

Hlavním mezinárodním fórem, které se zabývá reformou daňových standardů a pravidel na mezinárodní úrovni je OECD, zejména projekt OECD/G20 BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). Zástupci ČR se pravidelně účastní jednání týkajících se problematiky mezinárodního zdaňování či smluv o zamezení dvojímu zdanění. Někteří čeští experti se rovněž měli podílet i na posilování kapacit pro výběr daní v rozvojových zemích, např. zapojením do iniciativy OECD a Rozvojového programu OSN (UNDP) Tax Inspectors without Borders či jako lektori na seminářích organizovaných OECD o daňové problematice. Tyto aktivity však nebyly realizovány v důsledku pandemie Covid-19. V tomto kontextu nelze opomenout ani práci zástupců ČR uskutečňovanou na úrovni OSN v rámci Výboru expertů na mezinárodní spolupráci v daňových záležitostech, který věnuje speciální pozornost právě rozvojovým zemím.

Finanční prostředky k naplňování SDGs

Naplnění SDGs nebude možné, dokud se perspektiva udržitelného rozvoje nepromítne do nakládání s veřejnými i soukromými finančními prostředky. Zapojení finančního trhu do investičního řešení společenských výzev je ale v ČR dosud slabé, byť trend vývoje je pozitivním. Klíčový zdroj investic a prostředků pro SDG však představují veřejné finance. Kupříkladu v případě ochrany životního prostředí zaujímají investice veřejného sektoru 62,6 % celkových investic.²⁴

Přehled o rozdělování finančních prostředků

ČR provedla v roce 2020 pilotní přehled výdajů státního rozpočtu s ohledem k SDGs (*SDG tagging*). Sama metoda přehledu je experimentální, v ČR dosud nevyzkoušená. Pro minimalizaci administrativní zátěže byla využita existující rozpočtová struktura výdajů, jež umožňuje rozdělit a označit výdaje státního rozpočtu dle jejich obsahu a účelu až do úrovně podcílů SDGs. Takto označené výdaje mnohdy přispívají k více podcílům i více SDGs. Typickým příkladem jsou výdaje do zemědělství, které přispívají nejen k plnění SDG 2, ale také 12, 13 či 15.

Získané zkušenosti budou využity v dalším období a rozvoji této metody. Provázání podcílů SDGs s rozpočtovými výdaji je totiž v rámci současného rozpočtového systému možné pouze na obecné úrovni. Otázkou zůstává zvláště oblast účelových transferů a jejich skutečného užití. Současné rozpočtové postupy totiž nejsou orientovány výsledkově, ale především podle objemu. Stejně tak si je třeba uvědomit, že výdaje sice mohou sloužit k naplnění SDGs, ale nemusí jimi být primárně motivovány. Tvorba státního rozpočtu a jeho struktura není v současnosti připravena na rozhodování na základě SDGs, na skutečné udržitelné rozpočtování (*SDG budgeting*). Do budoucna je nutná především silná politická vůle k postupu tímto směrem, zapojení širšího expertního spektra a sdílení zkušeností (*peer-learning*) se státy, které se vydaly stejnou cestou.

Veřejné finance

Na základě prvních analýz směřujících k SDGs budgetingu lze říci, že přibližně 75 % výdajů ze státního rozpočtu je v souladu s SDGs. Dominují výdaje spojené s SDG 1, různé formy sociální podpory s klíčovým podílem starobních důchodů. Výdaje směřující touto cestou k SDG 1 dosahují téměř poloviny všech SDG relevantních výdajů. Druhou nejvýrazněji podporovanou oblast představuje vzdělávání, SDG 4. Prostředky proudí primárně do fungování vzdělávací infrastruktury. Výdaje na SDG 3 nedosahují významné výše, ale jde o jistý optický klam – prostředky na zdravotní péči jsou zajišťovány hlavně skrze systém zdravotních pojišťoven, jejichž rozpočty nejsou součástí rozpočtu státního.

Na druhé straně spektra najdeme SDG 14. Není ale překvapením, že ČR jako vnitrozemský stát nevydává prostředky na aktivity související se životem v mořích a oceánech. Velmi málo jsou však zastoupeny také výdaje na SDG 5 a SDG 13, které se ČR týkají velmi silně. Toto zjištění odráží problém s identifikací účelových výdajů k těmto SDGs v rámci současné struktury rozpočtu. Specifickou hrají v rozpočtových výdajích relevantních SDGs cizí zdroje, zejména finanční prostředky EU. Jejich podíl tvoří přibližně 12 % výdajů. Pro některé oblasti jsou finanční prostředky z EU hlavním zdrojem, kupříkladu investice do ochrany životního prostředí. A někdy dokonce i v kategorii běžných výdajů (např. aktivní politika zaměstnanosti nebo integrace národnostních menšin) a jejich případný pokles může zhoršit situaci i tam, kde bylo zatím dosahováno solidních výsledků.

Oblast rozpočtových příjmů ČR odráží běžný daňový mix rozvinutých států, s poměrně zásadní orientací na daně z příjmů a daň z přidané hodnoty. Oproti tomu je v ČR kladen nižší důraz na zdanění škodlivin či majetku. Celkové zdanění práce je jedno z nejvyšších v EU i OECD

²⁴ CENIA (2020) Investiční výdaje podle institucionálního sektoru. Informační systém statistiky a reportingu, data k roku 2019. Dostupné z: <https://issar.cenia.cz/cr/financovani-ochrany-zivotniho-prostredi/celkove-vydaje-na-ochranu-zivotniho-prostredi/>

²⁵ OECD (2021) Taxing Wages - the Czech Republic. Data k roku 2020. Dostupné z: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-wages-czech-republic.pdf>

a u zaměstnance dosahujícího průměrnou mzdu dosahuje takřka 44 %.²⁵ Podíl environmentálních daní na celkových daních a sociálních odvodech dosahuje necelých 6 % a je evropsky průměrný. Dominují v tom energetické daně. ČR ovšem nezavedla uhlíkovou daň na národní úrovni, zejména z důvodu sociálních dopadů. Zpoplatnění uhlíku tak probíhá jen u energetiky a dalších vybraných odvětví skrze evropský systém emisního obchodování.

Podpora méně rozvinutých zemí

ČR je od roku 2013 členem Výboru OECD pro rozvojovou pomoc. Z tohoto členství a ze členství ČR v EU vyplývá závazek k poskytování ODA v minimální výši 0,33 % HND. Přestože ODA ČR v dolarovém vyjádření od roku 2017 mírně narůstala, její podíl na HND ve stejném období poklesl z 0,15 % na 0,13 % v důsledku ekonomického růstu, jemuž nebyly výdaje přizpůsobeny.

ZRS ČR vychází z mezinárodních dohod, vedle Agendy 2030 je to dále Agenda z Addis Abeby o financování rozvoje z července 2015 a Pařížská klimatická dohoda z prosince 2015; v humanitární oblasti se ČR řídí *Globálním rámcem pro snižování rizika katastrof ze Sendai 2015–2030*, přijatým v březnu 2015.

V roce 2019 poskytla ČR ODA v celkové výši přibližně 7 mld. Kč (306 mil. USD). Dle formy poskytování se česká ZRS dělí na bilaterální, kam spadají zejména rozvojové projekty v gesci ČRA, humanitární pomoc, transformační spolupráce, stipendia na českých vysokých školách pro studenty z rozvojových zemí či vysílání expertů a učitelů; a multilaterální, kam spadají příspěvky na rozvojovou agendu do mezinárodních organizací nebo projekty delegované spolupráce. Poměr bilaterálních a multilaterálních aktivit se v roce 2019 mírně navýšil v neprospěch dvoustranné spolupráce, která se podílí na celkové ODA jen necelými 30 %. Tradičně zásadní podíl ODA ČR tvoří započitatelná část příspěvku na rozvojovou spolupráci EU, včetně Evropského rozvojového fondu (přes 4 mld. Kč). ČR svou podporu soustředí zejména na prioritní země s programem spolupráce (Bosna a Hercegovina, Etiopie, Gruzie, Kambodža, Moldavsko a Zambie). Bilaterální výdaje ODA/HND ČR na nejméně rozvinuté země tvořily v roce 2019 pouze 0,008 %.

V rámci své humanitární pomoci se ČR zaměřuje na okamžitou pomoc při katastrofách, při konfliktech a nuceném vysídlení, dále pomoc při komplexních humanitárních krizích způsobených kombinací chudoby, nestability a klimatických vlivů a také úsilí o snižování rizika katastrof a posilování odolnosti zranitelných zemí a regionů. Celkem bylo v rámci humanitárního rozpočtu na rok 2019 z rozpočtu MZV schváleno 50 humanitárních aktivit ve 29 zemích, na které bylo vyčerpáno přibližně 21 mil Kč.

ČR v souladu s Akční agendou z Akry zapojuje do rozvojového financování také soukromý sektor, především prostřednictvím programů B2B, Aid for Trade a Záruka ZRS (viz SDG 17).

Inovace a přenos know-how

Dalším ze způsobů, jak ČR přispívá k naplňování Agendy 2030, je spolupráce s UNDP. V rámci Partnerství pro SDGs mezi ČR a UNDP vznikl český svěřenecký fond, z jehož prostředků jsou financovány aktivity ZRS. Celkový objem prostředků využitých na aktivity Partnerství za poslední tři roky převyšuje 3,5 mil. USD. Z této částky zhruba 750 tis. USD přispěly přímo firmy, které se na realizaci jednotlivých projektů podílejí.

Challenge Fund: Czech Solutions for SDGs slouží pro podporu využití českého know-how a inovativních řešení v prioritních zemích. Od roku 2018 bylo podpořeno mnoho výjimečných projektů, aktuálně probíhá např. projekt zavádějící systém pro predikci srážek a předcházení povodním v Bosně a Hercegovině nebo projekt založený na průzkumu stavu povrchových vod v Etiopii. Zlepšit postavení žen si klade za cíl projekt na lokální výrobu nedostatkových hygienických pomůcek v Kambodži nebo projekt podporující ženy-farmářky, které se věnují konzervaci ovoce a dalších zemědělských produktů v Gruzii. Dalším nástrojem v rámci Partnerství je program Expertise on Demand. Čeští experti díky tomuto programu sdílejí své praktické zkušenosti a odborné znalosti s příjemci v partnerských zemích, například prostřednictvím odborných konzultací a školení. Aktivity Partnerství budou dále pokračovat i v následujících letech.

Monitorování udržitelnosti zdrojů mělké podzemní vody pro domácnosti v Etiopii

Možnosti využití zdrojů mělkých podzemních vod v domácnostech jsou v Etiopii mapovány v od roku 2013. Výzvou zůstávala neexistence monitorovacího systému, který by dokumentoval pokles hladiny podzemních vod způsobený jejich přečerpáváním nebo zhoršení jejich kvality. Cílem projektu realizovaného v roce 2020 českou společností AQUATEST a.s. ve spolupráci se státní Etiopskou zemědělskou transformační agenturou bylo dokumentovat stav podzemních vod prostřednictvím první skupiny monitorovacích studní, optimalizovat monitorovací sítě a proškolit odborníky v regionu. Projekt tímto přispěl k urychlení vybudování budoucího rozsáhlejšího monitorovacího systému, udržitelnému zemědělství a zmírňování dopadů změny klimatu.

Závěr a další postup

Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj ztělesňuje komplexitu a provázanost světa, v němž žijeme. U každého rozhodnutí, které uděláme, u každé koruny, kterou vydáme, nás nutí položit si otázku, jaké efekty a dopady naše jednání bude mít. Stejně tak se vzájemně ovlivňují jednotlivé podcíle SDGs. V tom spočívá jejich síla a současně jejich náročnost. SDG 16 a dobré vládnutí, jako průřezový princip pro naplnění SDGs, jsou nepostradatelné, a i z toho důvodu ČR považuje SDG 16 za klíčovou prioritu na domácí i globální úrovni.

V roce 2015, kdy jsme SDGs přijímali, se patnáct let, které byly před námi, zdály být jako dostatečná doba pro dosažení ambiciózních cílů. Jejich náročnost se zrcadlí i v hodnocení podcílů, které měly být naplněny do roku 2020. ČR se daří naplňovat 9 z nich, v dalších 8 vykazuje dílčí pokrok, nenaplněno zůstávají jen 2 podcíle spojené s neodkladnými a výraznými opatřeními na snižování degradace přirozeného prostředí a zastavení ztráty biodiverzity (15.5) a zajištění ochrany a obnovy ekosystémů souvisejících s vodou (6.6).

Ohrožení našich ekosystémů ukazuje, co nesmíme pustit ze zřetele při hledání cest z krize způsobené pandemií Covid-19. Odpovědnější, spravedlivější a environmentálně citlivý přístup je klíčem k oživení, které nám pomůže připravit se na budoucnost tak, abychom mohli žít důstojné životy v souladu přírodou. Budoucnost přinese nutnost řešit několik strukturálních problémů naráz: ztrátu biodiverzity a dopady změny klimatu, jejichž následky pocítujeme již dnes, či dopady digitalizace na trh práce, společenskou důvěru i intimní vztahy. Čelit těmto výzvám lze jedinečně společně a hledáním společného jazyka. Whole of society approach založený na participaci, deliberaci, evidence-informed přístupu a kvalitních datech je nezbytností. Proto v letošním roce začíná Konference o budoucnosti Evropy, která dá hlas obyvatelům všech států, aby formulovali vlastní vize budoucnosti.

Evropský rámec je pro ČR jakožto pro středně velký stát v srdci Evropy z hlediska udržitelnosti klíčový. Je to právě EU, kdo je světovým leaderem udržitelného rozvoje. ČR má díky tomu jakožto členský stát příležitost připravit ambiciózní *Národní plán obnovy* zaměřený na digitalizaci, environmentálně šetrná řešení, zdravotnictví, moderní školství i lepší fungování veřejné správy ve 21. století. Díky Modernizačnímu fondu připravuje transformaci energetiky spočívající zatím z více než poloviny na uhlí a prostřednictvím Plánu územně spravedlivé transformace vdechnout druhý život uhelným regionům, které zažily útlum těžkého průmyslu. Evropský pilíř sociálních práv a jeho Akční plán jsou pak příležitostmi, aby celková transformace proběhla tak, že zaručí každému spravedlivou a důstojnou existenci,

Na národní úrovni ČR plánuje také řadu kroků a opatření. Nejaktuálnější je probíhající aktualizace *Implementačního plánu České republiky 2030*, který bude vládě předložen do konce letošního roku a bude obsahovat sadu nových opatření a doporučení pro naplnění národních cílů zaměřených na mezery v politikách. Kontinuálně bude pokračovat úsilí začleňovat perspektivu udržitelného rozvoje do běžných, každodenních aktivit veřejné správy, tedy policy-making procesů, a to v plném rozsahu. Největším výzvou v tomto ohledu představuje oblast hodnocení dopadů, kde se jako nejvhodnější se jeví úprava zavedeného systému hodnocení dopadů regulace. Dále rovněž bude rozvíjen *SDG tagging* tak, aby bylo možné sledovat efekty státního rozpočtu na plnění SDGs. Na rok 2022 je naplánována revize národních indikátorů, která se zaměří zejména na zpřesnění indikátorů kvality života.

Odkazy

Indikátory

Indikátory Agendy 2030 jsou publikovány na <http://www.sdg-data.cz/>

Zjistí více!

Národní zprávy o udržitelném rozvoji

Zpráva o naplňování Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj v České republice (schválena usnesením vlády č. 67 dne 25. 1. 2021): https://www.cr2030.cz/zavazky/wp-content/uploads/sites/4/2021/01/IIIId_materi%C3%A1l_Zpr%C3%A1va-Agenda-2030.pdf

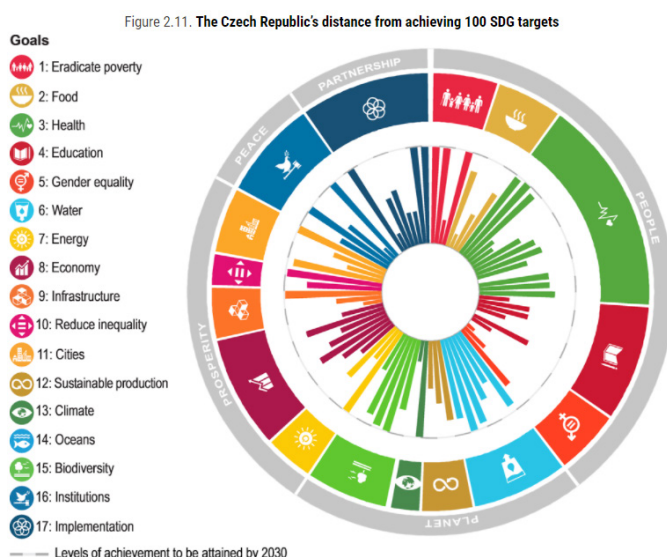
Zpráva o kvalitě života a její udržitelnosti (schválena usnesením vlády č. 68 dne 25. 1. 2021):

https://www.cr2030.cz/zavazky/wp-content/uploads/sites/4/2021/01/IIIId_materi%C3%A1l_Zpr%C3%A1va-o-kvalit%C4%9B-%C5%BEivota-a-udr%C5%BEitelnosti_%C4%8D%C3%A1st_1.pdf

https://www.cr2030.cz/zavazky/wp-content/uploads/sites/4/2021/01/IIIId_materi%C3%A1l_Zpr%C3%A1va-o-kvalit%C4%9B-%C5%BEivota-a-udr%C5%BEitelnosti_%C4%8D%C3%A1st_2.pdf

Pokrok ČR v naplňování SDGs byl hodnocen také v rámci studie OECD Measuring Distance to SDG Targets (2019). Na základě 127 dostupných indikátorů pokrývajících 100 ze 169 podcílů Agendy 2030 bylo dle studie již dosaženo 14 podcílů a u řady dalších se ČR ke splnění blíží. Dobré výsledky vykazuje např. u podcílů týkajících se nedostatku vody a mezinárodní spolupráce v oblasti vod (podcíle 6.4 a 6.5), nezaměstnanosti (8.5) nebo veřejného dluhu (17.1). Hlavními výzvami jsou pro ČR např. konzumace tabákových výrobků (3.a), nerovnosti ve vzdělání (4.5) a podíl žen v parlamentu (5.5).

Vzdálenost ČR k dosažení 100 podcílů SDGs (OECD 2019)²⁶

²⁶ OECD (2019) Measuring Distance to SDG Targets 2019: An Assessment of Where OECD Countries Stand, OECD Publishing, Paris, dostupné [zde](#).

Ve [Zprávě o udržitelném rozvoji](#), kterou každoročně vydává Bertelsmannova nadace a Sustainable Development Solutions Network (SDSN), byla ČR v roce 2020 vyhodnocena jako osmá nejpokročilejší země ze 166 hodnocených zemí světa. Nejlépe dopadla v oblastech týkajících se vymýcení chudoby (SDG 1), pitné vody a kanalizace (SDG 6) a důstojné práce a ekonomického růstu (SDG 8). Z hodnocení dále vyplývá, že v ochraně klimatu (SDG 13) a v budování partnerství ke splnění cílů vzhledem k výši finančních příspěvků do zahraniční rozvojové spolupráce (SDG 17) se musí ČR do budoucna vypořádat se zásadními výzvami.

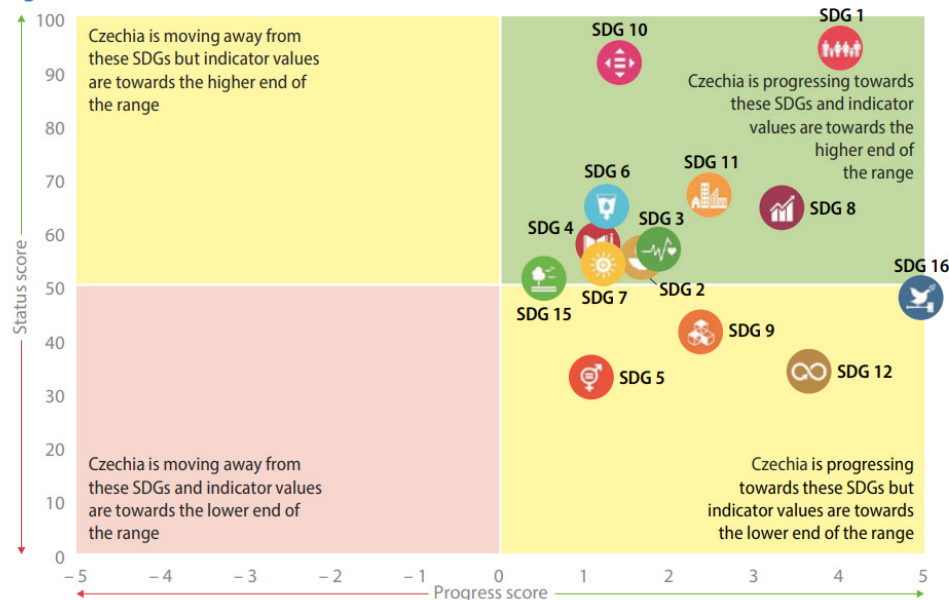
SDG Dashboard ČR (Sachs a kol. 2020)²⁷

Profily jednotlivých zemí v roce 2020 poprvé zahrnula také [monitorovací zpráva Eurostatu](#). Status (osa y) SDGs je agregátem hodnot všech indikátorů daného cíle, použitá data jsou ve většině případů za roky 2018 a 2019. Progres (osa x) je agregovanou hodnotou pětiletého růstu všech indikátorů cíle. Kvůli nedostatku dat nebyly hodnoceny všechny SDGs.

Status a trend ČR v plnění SDGs (Eurostat 2020)²⁸

Figure 18.4: Czechia

²⁷ Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., Woelm, F. (2020) The Sustainable Development Goals and COVID-19. Sustainable Development Report 2020. Cambridge: Cambridge University Press, dostupné [zde](#).

²⁸ Eurostat (2020) Sustainable development in the European Union Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context, dostupné [zde](#).

Seznam zkratk

B2B	Business-to-business
BEPS	Base Erosion and Profit Shifting
CO ₂	oxid uhličitý
CPI	Index vnímání korupce
CSR	společenská odpovědnost firem
ČR	Česká republika
ČRA	Česká rozvojová agentura
ČSÚ	Český statistický úřad
EHK	Evropská hospodářská komise
EIA	Environmental impact assessment
ÉTA	Program na podporu aplikovaného společenskovedního a humanitního výzkumu, experimentálního vývoje a inovací
EU	Evropská unie
EUR	euro
GIA	Gender impact assessment
GPG	gender pay gap
GW	gigawatt
HDP	hrubý domácí produkt
HIA	Health impact assessment
HND	hrubý národní důchod
INTOSAI WGEA	The Working Group on Environmental Auditing under the International Organization of Supreme Audit Institutions
Kč	Česká koruna
LULUCF	sektor využívání území, změn ve využívání území a lesnictví v rámci reportingu o emisích skleníkových plynů
MA21	Místní agenda 21
MAS	místní akční skupiny
mil.	milion
mld.	miliarda
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
NNO	nestátní neziskové organizace
NOX	oxidy dusíku

ODA	Oficiální rozvojová pomoc
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OZE	obnovitelné zdroje energie
RIA	Regulatory impact assessment
RVP	rámvcový vzdělávací program
RVUR	Rada vlády pro udržitelný rozvoj
SDG	Cíl udržitelného rozvoje
SEA	Strategic environmental assessment
SO ₂	oxid siřičitý
THÉTA	Program na podporu aplikovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací
TIA	Territorial impact assessment
tis.	tisíc
UNDP	Rozvojový program OSN
USD	americký dolar
ÚV	Úřad vlády ČR
VNR	Národní dobrovolný přezkum
ZRS	Zahraniční rozvojová spolupráce

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Druhý Dobrovolný národní přezkum Agendy 2030 v ČR vznikl v rámci projektu *Mechanismy prosazování principů udržitelného rozvoje ve státní správě*, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/00 014042,

ISBN PDF: 978-80-7212-654-5

**MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR**

**ČESKÝ
STATISTICKÝ
ÚŘAD**

cenia